



รายงานวิจัยร่างสมบูรณ์

เรื่อง

การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการ
ปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ
ในจังหวัดชัยภูมิ

Strengthening understanding about building buildings in temples
according to building standards of local government organizations. of
the Sangha of Kaeng Khro District in Chaiyaphum province.

โดย

พระมหาอัครวัฒน์ กิตติญาโณ (เหมือนพันธ์)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

พ.ศ. ๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ว.๒๐๑/๒๕๖๖



รายงานการวิจัยร่างสมบูรณ์

เรื่อง

การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการ
ปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ
ในจังหวัดชัยภูมิ

Strengthening understanding about building buildings in temples
according to building standards of local government organizations. of
the Sangha of Kaeng Khro District in Chaiyaphum province.

โดย

พระมหาอัศววัฒน์ กิตติญาโณ (เหมือนพันธ์)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

พ.ศ. ๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ว.๒๐๑/๒๕๖๖

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)



Final Drafted Research Report

Strengthening understanding about building buildings in temples
according to building standards of local government organizations. of
the Sangha of Kaeng Khro District in Chaiyaphum province.

By

Phra Maha Akrawat Kittiyano (Mueanphan)

Buddhiht Research Institue Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Chaiyaphum Buddhist College

B.E.2566

Research Project Funded

by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

๖.๒๐๑/๒๕๖๖

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ
ผู้วิจัย:	พระมหาอัครวัฒน์ กิตติญาโณ (เหมือนพันธ์)
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๖
ทุนสนับสนุนวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ ๒) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ ๓) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ พบว่าพระสังฆาธิการปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๒.๘๘, S.D. = ๐.๑๕$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพระสังฆาธิการ ด้านวิธีการยื่นขออนุญาตก่อสร้าง มีปัญหามากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๔๗, S.D. = ๑.๑๗$) รองลงมาคือ การออกใบแทนใบอนุญาตหรือใบแทนใบรับรอง โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๒๐, S.D. = ๐.๙๒$) การพิจารณาอนุญาตก่อสร้าง โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๑๑, S.D. = ๐.๙๑$) สิ่งปลูกสร้าง/อาคารที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาต โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๒.๘๘, S.D. = ๐.๙๒$) การพิจารณาอนุญาตดัดแปลง หรือใช้ที่จอดรถ ที่กลับรถ และทางเข้า-ออกของรถเพื่อการอื่น โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๒.๘๗, S.D. = ๐.๘๓$) การพิจารณาอนุญาตเคลื่อนย้ายสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๒.๖๓, S.D. = ๐.๙๒$) การพิจารณาอนุญาตดัดแปลงสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๒.๕๑, S.D. = ๐.๗๒$) และการพิจารณาอนุญาตรื้อถอน โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๒.๔๒, S.D. = ๐.๗๓$) ตามลำดับ

๒.แนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

แนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัด

ชัยภูมิ ใช้หลัก ESPC ประกอบไปด้วย E = Encourage คือ การส่งเสริม, S = Support คือ การให้การสนับสนุน, P = Provide Service คือการให้บริการ, C= Create a network คือการสร้างเครือข่าย

๓) รูปแบบการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ ใช้หลัก PCOD ประกอบไปด้วย P = Problem analysis คือ การวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีส่วนร่วม, C = Create a quality manual คือ การสร้างคู่มือที่มีคุณภาพ, O = Organize a project คือ การดำเนินงานเสริมสร้างความเข้าใจ, D = Direct and follow คือ การกำกับและติดตามการดำเนินงาน

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, สิ่งปลูกสร้างภายในวัด, รูปแบบการจัดการ

Research Title: Strengthening understanding about building buildings in temples according to the criteria Building standards of local government organizations of the Sanghathi Kaeng Khro District Administration in Chaiyaphum province.

Researchers: Phra Maha Akrawat Kittiyano (Mueanphan)

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chaiyaphum Buddhist College

Fiscal Year: 2566/2022

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

This research has the objectives of Objectives 1) To study the problems related to building buildings in temples according to the building standards of local government organizations. of the Sangha of Kaeng Khro District in Chaiyaphum Province 2) To study guidelines for enhancing understanding about building buildings in temples according to the building standards of local administrative organizations. of the Sangha of Kaeng Khro District in Chaiyaphum province. 3) To create a management model for building buildings in temples according to the building standards of local administrative organizations. of the Sangha of Kaeng Khro District in Chaiyaphum province

The results showed that

1 . Conditions regarding the construction of buildings in temples according to the building standards of local administrative organizations. of the Sangha of Kaeng Khro District In Chaiyaphum Province, it was found that the Sangha Administrator had problems with building buildings in temples according to the building standards of the local administrative organization. Overall, they were at a moderate level. with an average ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.15) When classified into each aspect, it was found that Problems with building buildings in temples according to the building standards of the local administrative organization of the Sangha. Methods for applying for construction permission have the most problems with an average ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 1.17), followed by the issuance of a replacement license or a replacement certificate. with an average ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 0.92) Consideration of construction permission with an average ($\bar{X} = 3.11$, S.D. = 0.91) buildings/buildings that are exempt from requesting permission with an average ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.92) considering permission to modify or

use parking spaces, U-turns, and vehicle entrances and exits for other purposes. with an average ($\bar{x} = 2.87$, S.D. = 0.83) considering permission to move buildings/buildings with an average ($\bar{x} = 2.63$, S.D. = 0.92) Consideration of permission to modify structures/buildings with an average ($\bar{x} = 2.51$, S.D. = 0.72) and considering permission to demolish with an average ($\bar{x} = 2.42$, S.D. = 0.73) respectively.

2. Guidelines for enhancing understanding about building buildings in temples according to building standards of local government organizations. of the Sangha of Kaeng Khro District in Chaiyaphum province.

Guidelines for enhancing understanding about building buildings in temples according to building standards of local government organizations. of the Sangha of Kaeng Khro District In Chaiyaphum Province, ESPC principles are used, consisting of E = Encourage is promotion, S = Support is giving support, P = Provide Service is providing service, C= Ccreate a network is creating a network.

3) A model for enhancing understanding about building buildings in temples according to building standards of local administrative organizations. of the Sangha of Kaeng Khro District in Chaiyaphum province.

A model for enhancing understanding about building buildings in temples according to building standards of local administrative organizations. of the Sangha of Kaeng Khro District In Chaiyaphum Province, PCOD principles are used, consisting of P = Problem analysis, which means analyzing problems with participation, C = Create a quality manual, which means creating a quality manual, O = Organize a project, which means carrying out work to enhance understanding, D = Direct and follow is supervision and monitoring of operations.

Keywords: management, buildings within the temple, management style.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ โดยได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือของหลายฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ สถาบันวิจัยพระพุทธศาสตร์ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ได้ให้โอกาสและสนับสนุนทุนในการทำวิจัยครั้งนี้ ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ ประชาชนในพื้นที่ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ผู้ทรงคุณวุฒิและเจ้าหน้าที่บุคลากรภาครัฐขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พระสังฆาธิการในเขตพื้นที่อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิทุกรูป ที่ให้คำแนะนำ และถ่ายทอดความรู้ในการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างภายในวัดของพระสังฆาธิการ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิที่เป็นประโยชน์ในงานวิจัยครั้งนี้

บุญกุศลและประโยชน์ใด ๆ อันจะพึงมีจากงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัย ขออุทิศบุญกุศลและประโยชน์นั้น ๆ ให้แก่บิดา แม่บารมีให้แก่มารดา และครูอุปัชฌาย์อาจารย์ ผู้เป็นแรงบันดาลใจ รวมทั้งผู้มีอุปการะคุณทุกท่าน ที่ได้ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ สงเคราะห์ จึงทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

พระมหาอัศววัฒน์ กิตติญาโณ (เหมือนพันธ์)

๓๐ มีนาคม ๒๕๖๗

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ช
บทที่ ๑ บทนำ.....	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย.....	๕
๑.๓ คำถามการวิจัย.....	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	๖
๑.๖ ประโยชน์ที่จะได้รับจากงานวิจัย.....	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	
๒.๑ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ.....	๘
๒.๒ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับเสนาสนะที่อยู่อาศัยในพระไตรปิฎก.....	๒๐
๒.๓ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับสุขาภิบาลด้านที่อยู่อาศัย.....	๒๘
๒.๔ บริบทพื้นที่การทำวิจัย.....	๓๕
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๓๙
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๔๘
บทที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย.....	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๔๙
๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๕๐
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๕๒
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๕๕
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๕๖
บทที่ ๔ ผลการวิจัย.....	
๔.๑ สภาพปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูก สร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ใน จังหวัดชัยภูมิ.....	๕๙
๔.๒ แนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตาม เกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิ การอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ.....	๗๒

สารบัญ (ต่อ)

๔.๓ รูปแบบการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตาม เกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอ แก่งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ.....	๘๑
๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย.....	๘๕
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๘๘
๕.๒ อภิปรายผล.....	๙๑
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๙๓
บรรณานุกรม.....	๙๖
ภาคผนวก.....	๑๐๓
ภาคผนวก ก เครื่องมือวิจัย.....	๑๐๔
ภาคผนวก ข หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ,ผู้ให้ข้อมูล.....	
ภาคผนวก ค ภาพถ่ายการลงพื้นที่วิจัย.....	
ภาคผนวก ง การรับรองการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	
ภาคผนวก จ ผลผลิต,ผลลัพธ์, และผลกระทบจากงานวิจัย.....	
ภาคผนวก ฉ ประวัติคณะผู้วิจัย.....	

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ ๓.๑	แสดงจำนวนพระภิกษุสงฆ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	๕๑
ตารางที่ ๔.๑	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๐
ตารางที่ ๔.๒	ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวม	๖๑
ตารางที่ ๔.๓	ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านวิธีการยื่นขออนุญาตก่อสร้าง	๖๓
ตารางที่ ๔.๔	ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพิจารณาอนุญาตก่อสร้าง	๖๕
ตารางที่ ๔.๕	ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพิจารณาอนุญาตตัดแปลงสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร	๖๖
ตารางที่ ๔.๖	ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพิจารณาอนุญาตรื้อถอน	๖๗
ตารางที่ ๔.๗	ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพิจารณาอนุญาตเคลื่อนย้ายสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร	๖๘
ตารางที่ ๔.๘	ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพิจารณาอนุญาตตัดแปลง หรือใช้ที่จอดรถ ที่กั๊บลรัถ และทางเข้า-ออกของรถเพื่อการอื่น	๖๙
ตารางที่ ๔.๙	ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการออกใบอนุญาตใบอนุญาตหรือใบอนุญาตใบรับรอง	๗๐
ตารางที่ ๔.๑๐	ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านสิ่งปลูกสร้าง/อาคารที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาต	๗๑

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพประกอบที่ ๔.๑	สรุปการวิเคราะห์ ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตาม เกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	๗๕
ภาพประกอบที่ ๔.๒	แสดงแนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูก สร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น	๘๐
ภาพประกอบที่ ๔.๓	รูปแบบการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างภายในวัด	๘๓
ภาพประกอบที่ ๔.๔	องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๘๕

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

๑.๑.๑ ความเป็นมา

ประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ดังนั้นจึงมักเห็นวัดซึ่งเป็นศาสนสถานถูกสร้างขึ้นกระจายอยู่ทั่วไปในชุมชน พื้นที่ของวัดถูกใช้ประโยชน์โดยบุคคลหลากหลายกลุ่มโดยเป็นสถานที่สำหรับอยู่อาศัย พักผ่อน ศึกษา ปฏิบัติธรรม เผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอน สำหรับพระภิกษุสงฆ์สามเณร เป็นที่อยู่อาศัยที่ทำงาน และศึกษาเล่าเรียนสำหรับเด็กวัดและกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในวัด เป็นสถานที่สำหรับการศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพุทธศาสนิกชน เป็นศูนย์รวมของชุมชนสำหรับปฏิบัติกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาใช้ประโยชน์สำหรับการทำกิจกรรมอื่น ๆ อีกวัดเป็นหน่วยงานหรือเป็นองค์กรหนึ่ง ที่มีความผูกพันใกล้ชิด และมีบทบาทสำคัญยิ่งใน สังคมไทยทั้งทางด้าน ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและมีอิทธิพลต่อความคิดความเชื่อ ค่านิยมของคน ไทยมา ยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ วัดเป็นสถานที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสงฆ์สามเณรซึ่งภายในวัดนั้นประกอบด้วยเสนาสนะต่าง ๆ มากมายที่ปลูกสร้างภายในวัดอาทิเช่น กุฏิ ศาลาการเปรียญ วิหาร อุโบสถ ศาลาบำเพ็ญกุศล ซึ่งในการปลูกสร้างเสนาสนะภายในวัดในต่างจังหวัดชนบทตั้งแต่อดีตมา มีการก่อสร้างที่ไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร ไม่มีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบแบบแปลนโครงสร้างต่าง ๆ ในการที่วัดจะสร้างเสนาสนะที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์สามเณร ทำให้เมื่อสร้างเสนาสนะภายในวัดเสร็จแล้วไม่ค่อยได้มาตรฐานเท่าที่ควร เพราะในการสร้างเสนาสนะภายในวัดในอดีต เจ้าอาวาสหรือกรรมการวัดจะเป็นผู้ออกแบบเองในการก่อสร้าง บางที่เจ้าอาวาสหรือคณะกรรมการวัดก็ไม่มีความรู้เท่าที่ควรในการก่อสร้างเสนาสนะภายในวัด สร้างเล็กเกินขนาดบ้าง สร้างใหญ่โตเกินขนาดบ้าง สร้างออกมาแล้วไม่ถูกสุขลักษณะตามอาคารที่พักอาศัยบ้าง คือมีอากาศไม่ถ่ายเทเท่าที่ควร ไม่มีแสงสว่างเท่าที่ควร ไม่ถูกต้องตามมาตรฐานสุขาภิบาลที่กำหนดไว้^๑

ปัจจุบันนี้ วัดซึ่งเป็นสถานที่ปลูกสร้างเสนาสนะที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์และสามเณร มีการปลูกสร้างเสนาสนะที่อยู่อาศัยมากขึ้นในแต่ละวัด แต่ละวัดนั้นเมื่อจะปลูกสร้างเสนาสนะที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์และสามเณรนั้นก็ควรที่จะไปปรึกษาขอแบบแปลนในการปลูกสร้างเสนาสนะที่อยู่อาศัยจากกองช่างและกองสาธารณสุขจากเทศบาลที่อยู่ใกล้วัด ช่วยมาดูแลแบบแปลนควบคุมในการปลูกสร้างอาคารเสนาสนะที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์และสามเณร เพื่อจะเป็นผลดีต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจของพระสงฆ์และสามเณรผู้ที่จะอาศัยอยู่ในเสนาสนะที่ปลูกสร้างนั้นให้ถูกต้องตามหลักมาตรฐาน

^๑ สำนักงานเจ้าคณะอำเภอแก้งคร้อ, รายงานการประชุมประจำเดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๕, ครั้งที่ ๕, (๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๕), (อัดสำเนา).

สุขภาพิบาลด้านที่อยู่อาศัย การบริหารจัดการเสนาสนะตามมาตรฐานสุขภาพิบาลภายในวัดที่ดี เพื่อเป็นประโยชน์สูงสุดแก่พระพุทธศาสนา และคณะสงฆ์ ผู้บริหารจะต้องมีหลักการที่ดีในการเลือกประยุกต์ใช้ทั้งทฤษฎีที่ดีโดยการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงาน พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้นำเสนอว่า การบริหารหมายถึงการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น เมื่อว่าตามค่านิยามนี้ การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้น เป็นรูปธรรมสองเดือน นับจากวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่ปัญจวัคคีย์ซึ่งทำให้เกิดพระสังฆรัตนะขึ้นเมื่อมีพระสังฆรัตนะเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้น ในพระพุทธศาสนาอย่างนี้พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์วิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งดำรงสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า ๒,๕๐๐ ปีเป็นเรื่องราวให้ เราได้ศึกษา เรื่องพุทธวิธีบริหารนอกจากนี้ยังมีพุทธพจน์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกระจายอยู่ใน พระไตรปิฎก การศึกษาพุทธพจน์เหล่านี้ก็จะทำให้ทราบถึงพุทธวิธีบริหาร^๒

วัดจะเจริญ วัดจะดี จะมีความเจริญมั่นคงจะต้องประกอบด้วย

๑. มีสมภารดีคือมีเจ้าอาวาสผู้ทรงศีลทรงธรรม มีกุศโลบายในการบริหารงานหรือจัดงานวัด และการปกครอง พระภิกษุสามเณร ลูกวัดให้อยู่ในพระธรรมวินัยได้ดี

๒. มีธรรมดีคือ มีการให้การศึกษอบรมกาย อบรมศีล อบรมจิตใจ และอบรมปัญญาด้วยทั้งภาคปริยัติและภาคปฏิบัติภาวนาธรรม ที่ให้เกิดผลเป็นปฏิเวธที่ดี

๓. มีพระดีคือ มีปูชนียวัตถุได้แก่ พระบรมสารีริกธาตุและพระพุทธปฏิมาที่น่าเลื่อมใส

๔. มีการจัดสถานที่วัดคือมีการจัดระเบียบแผนผังภายในวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สงบร่มรื่น เป็นที่สัปปายะ คือ เป็นที่เหมาะแก่การศึกษาและปฏิบัติธรรม กล่าวคือเป็นศูนย์รวมของสาธุชนผู้ใฝ่เรียนรู้และปฏิบัติพระสัทธรรมหาความสงบทางใจ และเหมาะสมแก่ผู้ต้องการประกอบการบุญกุศลเป็นอริยทรัพย์

ผู้วิจัยซึ่งมีความสัมพันธ์ในฐานะเป็นพระสงฆ์รูปหนึ่ง ที่อยู่ภายใต้การปกครองของคณะสงฆ์ จังหวัดชัยภูมิ จึงได้เห็น ความสำคัญในการปลูกสร้างเสนาสนะต่างๆภายในวัด เช่น กุฏิ ศาลาการเปรียญ วิหาร อุโบสถ ที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัด ซึ่งปัจจุบันแต่ละวัดก็ได้สร้างกุฏิ ที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสงฆ์สามเณรจำนวนมากมายแต่ไม่ถูกสุขลักษณะตามมาตรฐานสุขภาพิบาลด้านอาคารที่พักอาศัยเท่าที่ควร ควรมีการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ นั้นเป็นงานด้านสาธารณูปการ ในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้านคือการปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการและการสาธารณะสงเคราะห์ ดังนั้นเพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่ง ในการริเริ่มสร้างสรรค์พัฒนาวัดและการบริหารจัดการสาธารณูปการของวัด ตามมาตรฐานสุขภาพิบาล ในจังหวัดชัยภูมิ และเพื่อให้สำเร็จประโยชน์ตนและประโยชน์ของพุทธศาสนิกชน ตลอดทั้งประโยชน์ของพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

^๒ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๔.

๑.๑.๒ ความสำคัญของปัญหา

ในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ มีวัดมากมาย มีจำนวนพระภิกษุสามเณรจำนวนมาก ทำให้แต่ละวัดนั้นมีการสร้างเสนาสนะที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสามเณรเป็นจำนวนมาก โดยขาดหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาให้คำแนะนำในการปลูกสร้างเสนาสนะที่อยู่อาศัยให้ถูกต้องตามมาตรฐานสุขภาพด้านที่อยู่อาศัยทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านจัดที่อยู่อาศัยให้ได้ตามความต้องการทางร่างกาย ด้านจัดที่อยู่อาศัยให้ได้ตามความต้องการทางจิตใจ ด้านจัดที่อยู่อาศัยให้มีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ ด้านจัดที่อยู่อาศัยให้มีความปลอดภัยจากโรคติดต่อ ซึ่งการปลูกสร้างเสนาสนะของวัดนั้น เป็นงานด้านหนึ่งทางกิจการคณะสงฆ์ คือด้านสาธารณูปการ ในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้านคือการปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการสร้างเสนาสนะที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสามเณรนั้นแต่ละวัดนั้น จะสร้างเสนาสนะที่อยู่อาศัยไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควรบางที่สร้างเสนาสนะที่อยู่อาศัยใหญ่เกินไปบ้าง บางที่สร้างเสนาสนะที่อยู่อาศัยเล็กเกินไปบ้าง โดยไม่มีหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมาให้คำแนะนำ ในการช่วยออกแบบแปลนการสร้างเสนาสนะที่อยู่อาศัยให้ถูกต้องตามหลักสุขภาพด้านที่อยู่อาศัย

อาคารทางศาสนาได้รับการยกเว้นผ่อนผันการควบคุมตามกฎหมายไม่ต้องมีการขออนุญาตก่อสร้างโดยเนื้อหากฎหมายตามกระทรวงฉบับที่ ๙ ข้อ ๑ (๔) ออกความตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.๒๕๒๒ ซึ่งให้อำนาจรัฐมนตรีอำนาจออกกฎกระทรวง แต่ปัจจุบันยังไม่มียกกฎหมายมาใช้ควบคุมอาคารทางศาสนาขั้นตอนกระบวนการในปัจจุบันจึงเป็นเพียงการส่งแบบเพื่อแจ้งให้ทราบเท่านั้น จึงทำให้เกิดช่องว่างและเกิดปัญหาขึ้นในกระบวนการออกแบบและก่อสร้างวัด เริ่มตั้งแต่การขออนุญาตก่อสร้าง ช่วงออกแบบ ช่วงระหว่างก่อสร้าง ช่วงหลังก่อสร้าง^๓ จึงทำให้มีการจัดระเบียบของสาธารณูปการที่ถือว่าเป็นภารกิจพื้นฐานที่วัดหรือพระภิกษุจะต้องดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัดตัวอย่างในเขตพุทธาวาส และสังฆาวาส อันหมายถึงภารกิจที่ต้องลงมือปฏิบัติด้านนวัตกรรมการก่อสร้าง การซ่อมแซม การจัดให้มีการบำรุงดูแลรักษาถาวรวัตถุหรือสาธารณสมบัติของวัด เช่น การสร้างอุโบสถ วิหาร อาคารเรียน ศาลาการเปรียญ หอธรรม ภูมิที่พักอาศัย เมรุ การจัดการศาสนาสมบัติให้เป็นไปด้วยดี การจัดทำบัญชีเสนาสนะและศาสนสมบัติของวัดเป็นต้น ซึ่งมีวิธีปฏิบัติแตกต่างกันตามลักษณะงาน การควบคุมและส่งเสริมการสาธารณูปการเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสโดยตรง โดยมีเจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้นต้องมีความสัมพันธ์กัน ๒ ประการ คือ ๑. ควบคุมสาธารณูปการ ๒. ส่งเสริมสาธารณูปการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. การควบคุมให้มีการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับยุคพัฒนา
๒. การควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอควรแก่สภาพท้องถิ่นและก่อสร้างตามแบบแปลน

^๓ อรุณ สิริจานุสรณ์, “การบริหารจัดการออกแบบและพัฒนาการ สถาปัตยกรรมศาสตร์”, วารสารวิจัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ปีที่ ๓ เล่มที่ ๑ (มกราคม ๒๕๕๕) : ๓๒-๔๔.

๓. การควบคุมให้แต่ละวัด ที่สร้างถาวรวัตถุให้เป็นทรงไทยหรือให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ
๔. การควบคุมการเงินและบัญชีรายรับและรายจ่ายของแต่ละวัดให้เป็นไปตามหลักบัญชี
๕. การควบคุมดูแลเอกสารต่างๆของเจ้าอาวาส เช่นรายงานขอพระราชทานวิสุงคามสีมา ให้เป็นไปโดยถูกต้อง
๖. การควบคุมการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวงการส่งเสริมกิจการของวัดเจ้าคณะทุกชั้นควรส่งเสริมเจ้าอาวาสในการสาธารณูปการ

ดังนั้นงานนวัตรกรรม หรือการก่อสร้างปฏิสังขรณ์นับเป็นหน้าที่สำคัญของเจ้าอาวาสอีกอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนา เพราะเป็นการช่วยบำรุงรักษาพุทธสถานและเสนาสนะสงฆ์ให้คงอยู่ตลอดไป รวมทั้งเป็นโอกาสให้มีการสร้างสรรค์ศิลปกรรม ที่งดงามตามคตินิยมของไทย ผากไว้ในแผ่นดินให้เป็นสมบัติของชาติต่อไปดังที่เห็นได้ว่า ศิลปกรรมของชาติหลายลักษณะที่ถูกสร้างสรรค์ไว้ในวัด เช่น โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ สถูปเจดีย์ ตลอดไปถึงจิตรกรรมและลายวิจิตรต่างๆ งานด้านก่อสร้างปฏิสังขรณ์ที่แต่ละวัดได้อำนวยบริการให้สร้างขึ้นสำคัญ นั้นสามารถแบ่งจำแนกได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑. สิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงออกถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เช่น มณฑป
๒. สิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นตามความรับผิดชอบในหน้าที่ เช่น ถาวรวัตถุทั้งหลายมี โบสถ์ กุฏิ วิหาร ศาลาการเปรียญ เป็นต้น
๓. สิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ผู้มีพระคุณต่อชาติบ้านเมือง เช่น อนุสรณ์สถานพิพิธภัณฑสถานต่างๆ
๔. สิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์แก่สาธารณชนทั่วไป เช่น ศาลาพัก โรงพยาบาล โรงเรียน เป็นต้น

งานนวัตรกรรม หรืองานสาธารณูปการในยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่รู้จักกันว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์หรือยุคที่โลกมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมาก ทำให้ศิลปกรรมวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาในหลายๆท้องถิ่นเริ่มกลายเป็นแบบผสมผสานในทุกๆด้าน รวมไปถึงด้านสถาปัตยกรรมแต่ละวัดพยายามแข่งขันกันที่จะสร้างถาวรวัตถุโดยตอบสนองความต้องการของตนเอง หรือบางครั้งก็พยายามสร้างเพื่อดึงดูดให้พุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสเข้ามาทำบุญที่วัดให้มากๆ โดยการสร้างถาวรวัตถุเป็นตัวกระตุ้นในการทำบุญ แนวความคิดแบบนี้ไม่ได้ส่งผลแต่ในด้านบวกเพียงด้านเดียวเท่านั้น

เพราะฉะนั้นในการปลูกสร้างเสนาสนะที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสามเณร ควรจะมีเจ้าหน้าที่รัฐ หรือหน่วยงานของรัฐออกมาช่วยสอดส่องกำกับดูแล ในการบริหารจัดการเสนาสนะของวัดด้วย เพื่อจะได้เป็นประโยชน์แก่วัด พระภิกษุสามเณร และพระพุทธศาสนา อย่างถูกต้อง จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัด ตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยต้องการทราบว่า สภาพปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ และเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมินั้นเป็นอย่างไร และจะได้นำเสนอการสร้างความร่วมมือเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

๑.๒.๓ เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

๑.๓ คำถามในการวิจัย

๑.๓.๑ สภาพปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ แนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ รูปแบบการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ” โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษา การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ๑) วิธีการยื่นขออนุญาตก่อสร้าง ๒) การพิจารณาอนุญาตก่อสร้าง ๓) การพิจารณาอนุญาตดัดแปลงสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร ๔) การพิจารณาอนุญาตรื้อถอน ๕) การพิจารณาอนุญาตเคลื่อนย้ายสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร ๖) การ

พิจารณานุญาตดัดแปลง หรือใช้ที่จอดรถ ที่กลับรถ และทางเข้า-ออกของรถเพื่อการอื่น ๗) การออกใบแทนใบอนุญาตหรือใบแทนใบรับรอง ๘) สิ่งปลูกสร้าง/อาคารที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาต

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ” โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบข่ายประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

๑.๔.๒.๑ ขอบเขตด้านประชากร ในงานวิจัยเชิงปริมาณโดยการวิจัยเชิงสำรวจใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ ในเขตอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ปี ๒๕๖๕ จำนวน ๑๓๐ รูป^๔ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย โดยทำการสุ่มจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรแบ่งสัดส่วนของ Taro Yamane^๕ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมได้จำนวน ๘๘ รูป

๑.๔.๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) รวมจำนวน ๑๐ รูปหรือคน ได้แก่

กลุ่มที่ ๑ พระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครองในอำเภอแก้งคร้อ จำนวน ๔ รูป

กลุ่มที่ ๒ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในอำเภอแก้งคร้อ จำนวน ๓ รูป

กลุ่มที่ ๓ ข้าราชการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๓ คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่เดือนเมษายน ๒๕๖๖ ถึงเดือนกันยายน ๒๕๖๖ รวม ๖ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจของความหมายในการทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยกำหนดความหมายต่างๆ ของการใช้คำในวิจัยดังนี้

การเสริมสร้าง หมายถึง การสร้างความเข้าใจ สนับสนุนในการพัฒนาสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

^๔ สำนักงานเจ้าคณะอำเภอแก้งคร้อ, บัญชีรายชื่อเจ้าอาวาสในอำเภอแก้งคร้อ, (ชัยภูมิ: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอแก้งคร้อ, ๒๕๖๕), หน้า ๑-๒๐.

^๕ ยุทธ ไกยวรรณ, พื้นฐานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒๑.

มาตรฐาน หมายถึง ข้อความ ระเบียบวิธี ข้อบังคับ หรือเอกสารที่ได้รับความเห็นชอบยอมรับตามแนวทางเฉพาะแห่งกิจกรรม ถือเอาเป็นหลักสำหรับเทียบเกณฑ์กำหนด ซึ่งเป็นตั้งชี้วัดหรือบ่งชี้แนวทางปฏิบัติให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดจนบรรลุความสำเร็จสูงสุดของงาน

สิ่งปลูกสร้าง หมายถึง โรงเรือน อาคาร ตึก หรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นที่บุคคลอาจเข้าอยู่อาศัย หรือใช้สอยได้ หรือที่ใช้เป็นที่เก็บสินค้าหรือประกอบการอุตสาหกรรม หรือพาณิชย์กรรม และให้หมายความรวมถึงห้องชุดตามด้วยกฎหมายว่าด้วยอาคารชุด หรือแพที่บุคคลอาจใช้อยู่อาศัยได้ หรือมีไว้เพื่อหาผลประโยชน์ด้วย

การบริหารจัดการ (Management) หมายถึง ชุดของหน้าที่ต่าง ๆ (A set of functions) ที่กำหนดทิศทางในการใช้ทรัพยากรทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์กร^๖

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ หน่วยงานปกครองที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด รูปแบบหนึ่ง โดยปกติการปกครองส่วนท้องถิ่นจะเปิดโอกาสให้ประชาชนในเขตท้องถิ่นนั้น ๆ เลือกตั้งผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่เป็นผู้บริหารท้องถิ่น หรือเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นเพื่อเลือกผู้บริหารท้องถิ่นอีกทีหนึ่ง (เรียกว่าการเลือกตั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมตามลำดับ) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมี านาอิสระ (autonomy) ในการบริหารจากรัฐได้ในระดับหนึ่งตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด

วัด หมายถึง วัดที่อยู่ในเขตอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ทราบสภาพปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก่งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

๑.๖.๒ เพื่อได้แนวทางในการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก่งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

๑.๖.๓ ได้รูปแบบการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก่งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

๑.๖.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการนำไปในเขตปกครองคณะสงฆ์อื่นได้

^๖ Certo, C.S., *Modern management*, New Jersey: Prentice Hall, 2000, p.555

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้าใจความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ภายใต้แนวคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
- ๒.๒ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับเสนาสนะที่อยู่อาศัยในพระไตรปิฎก
- ๒.๓ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับสุขาภิบาลด้านที่อยู่อาศัย
- ๒.๔ บริบทพื้นที่การทำวิจัย
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ โดยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการและแนวคิดการบริหารจัดการ ดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ การบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น เมื่อว่าตามคำนิยามนี้ การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิดพระสังฆรัตนะขึ้น เมื่อมีพระสังฆรัตนะเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์^๑

การบริหาร หมายถึง กระบวนการทำงาน โดยใช้ทรัพยากรทางการบริหารต่างๆ ซึ่งมีบุคลากรเป็นทรัพยากรหลักขององค์กร และบุคคลเหล่านี้จะใช้ทรัพยากรอื่น เช่น เงินทุนเครื่องมือเครื่องจักร และอุปกรณ์อื่น ข้อมูลสารสนเทศ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ^๒

^๑ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *พุทธวิธีบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๓.

^๒ สุรพล สุขะพรหม และคณะ, *ทฤษฎีองค์การการจัดการเชิงพุทธ*, (พระนครศรีอยุธยา: ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๔๓.

“ในปัจจุบันมีคำศัพท์ที่ใช้อยู่สองคำ คือ การบริหาร (Administration) และ การจัดการ (Management) ทั้งสองคำมีความหมายใกล้เคียงกัน แต่นิยมใช้ต่างสถานการณ์กันกล่าวคือ “การบริหาร” มักใช้กับการบริหารกิจการสาธารณะ หรือการบริหารราชการ ส่วนคำว่า “การจัดการ” มักใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชน เนื่องจากการศึกษาเป็นกิจการที่มุ่งประโยชน์สาธารณะและจัดเป็นส่วนหนึ่งของราชการ เราจึงใช้คำว่าการบริหารการศึกษา ซึ่งการบริหารหมายถึง บริการประเภทหนึ่งที่ช่วยให้กลุ่มบุคคลร่วมกันทำภารกิจได้บรรลุตามเป้าหมาย^๓”

การบริหารไว้ ๒ นัย คือ ๑) คำว่า บริหาร มาจากภาษาบาลีว่า ปริหาร มาจากศัพท์ว่า ปริ แปลว่า รอบ และ หร ธาตุในความนำไป ดังนั้น คำว่า บริหาร จึงแปลว่า นำไปโดยรอบ อีกสำนวนหนึ่ง คำว่า บริหาร แปลว่า อ้อมหนี, หลีกหนี, หลบหนี ดังในประโยคภาษาบาลีว่า “ปัญหิ ปริหริตฺ สมตฺโต” แปลว่า ผู้สามารถเพื่อการอ้อมหนี หลีกหนี หลบซึ่งปัญหา หรือแปลว่า ผู้สามารถบริหารปัญหา และนำปัญหาไปโดยรอบ หรือกำจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป ๒) คำว่า บริหาร แปลมาจากภาษาอังกฤษ ว่า Administer และ Administration แปลความหมายคือ การปกครอง ดำเนินการ อำนาจการ จัดการ ส่งเสริม และบำรุง^๔

การบริหาร เป็นเรื่องของ การนำเอากฎหมายและนโยบายต่างๆ ไปปฏิบัติให้เกิดผล ซึ่งเป็นหน้าที่ของข้าราชการที่จะทำงานด้วยความเต็มใจ ด้วยความเที่ยงธรรมและอย่างมีประสิทธิภาพ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้^๕

การบริหารจัดการไว้ดังนี้ การบริหารจัดการ หมายถึง ศักยภาพทางการบริหารจัดการซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ด้าน ได้แก่^๖

๑. ศักยภาพของระบบสนับสนุนการบริหารจัดการและศักยภาพในการบริหารจัดการของผู้บริหารโดยที่ศักยภาพของระบบสนับสนุนการบริหารจัดการประเมินได้จากความเข้มแข็งของ ๘ องค์ประกอบทางการบริหาร ซึ่งได้แก่ (๑) การวางแผน (๒) การฝึกอบรม (๓) การนิเทศงาน (๔) การบริหารงานบุคคล (๕) ความพร้อมของชุมชน (๖) การบริหารวัสดุครุภัณฑ์ (๗) การบริหารระบบสารสนเทศ และ (๘) การเตรียมความพร้อมของชุมชน

๒. ศักยภาพของผู้บริหาร ประเมินได้จากความสามารถของผู้บริหารใน ๖ ด้านซึ่งได้แก่ (๑) ความสามารถในการจัดหาและระดมทรัพยากรเข้าสู่การบริหารจัดการ (๒) ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกให้อยู่ในกรอบ (๓) ความสามารถในการจัดสรรและแบ่งปันทรัพยากร (๔) ความสามารถในการบริหารจัดการขวัญและกำลังใจ (๕) ความสามารถในการบริหารจัดการที่

^๓ กมล ภูประเสริฐ และคณะ, การบริหารและการจัดการวัดผลและประเมินผลการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๕), หน้า ๕.

^๔ สิริภพ เหล่าลาภะ, พุทธศาสตร์การเมือง, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๐.

^๕ พิตยา บวรวัฒนา, การบริหารเชิงบูรณาการ, (นนทบุรี: สำนักงานข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๖), หน้า ๒.

^๖ พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์ และศุภวัฒน์ วรงค์ธนวิสุ, การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, (ขอนแก่น: โรงพิมพ์พระธรรมขันธ์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๑.

ตอบสนองความต้องการของประชาชน และ(๖) ความสามารถในการบริหารจัดการพัฒนาที่เบ็ดเสร็จครบวงจร

การบริหาร (Administration) หมายความว่า การกำหนดแนวทางหรือนโยบาย การสั่งการ การอำนวยความสะดวก การสนับสนุน และการตรวจสอบให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ^๗

การบริหารในความคิดเห็นของ George R.Terry ว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานตามลำดับขั้นอันประกอบด้วยการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การอำนวยความสะดวก (Actuating) และการควบคุม (Controlling) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยอาศัยคนและทรัพยากรอื่น^๘

การบริหารจัดการไว้ดังนี้ การบริหารจัดการที่เป็นคู่มือในการบริหารจัดการภายใต้ความซับซ้อนของระบบข้อมูลข่าวสารได้ชี้ประเด็นสำคัญในการบริหารจัดการให้ประสบความสำเร็จไว้ ๗ ด้าน ได้แก่ (๑) การใช้เทคนิควิธีที่มีขอบเขตครอบคลุมวัตถุประสงค์ มีกลยุทธ์และมีคุณภาพ (๒) การบริหารจัดการในลักษณะเป็นกระบวนการแก้ปัญหา (๓) การมีคณะผู้บริหารที่มีศักยภาพในการตัดสินใจสูง (๔) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของผู้บริหารทุกคน (๕) การนำผลจากการตัดสินใจมาใช้ประโยชน์ได้^๙

การบริหารจัดการไว้ดังนี้ การบริหารจัดการหมายถึงการเสริมสร้างสังคมไทย ไปสู่สังคมที่ปลอดจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนเป็นสังคมที่วัฒนธรรมและวิถีชีวิตสิทธิมนุษยชนและสุจริตชนแล้วนั้นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ กระบวนการในการไปถึงเป้าหมายซึ่งต้องอาศัยการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ สร้างความตระหนักและความสำนึกในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและการยกระดับสังคมไทยของประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องซึ่งต้องมีการทุ่มเททั้งร่างกายและแรงใจอย่างจริงจังและต่อเนื่องแม้จะมีข้อจำกัดในด้านต่างๆ เช่น งบประมาณ บุคลากรแต่หากว่าเราได้มองข้ามหรือก้าวผ่าน และมีความเชื่อว่าสิ่งดีงามที่ได้กระทำต่อสังคมไทยนั้นจะนำมาซึ่งการร่วมแรงร่วมใจของทุกๆ คนในสังคมไทยก็จะเป็นแรงบันดาลใจและกระบวนการที่ปราศจากสิ่งใดมาอุดหนุนในอุดมการณ์ในการสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม^{๑๐}

การบริหารจัดการไว้ดังนี้ การบริหารจัดการหมายถึง การเสริมพลัง/อำนาจในการตัดสินใจ (Empowerment) การรื้อปรับระบบ (Reengineering) การบริหารงานเชิงคุณภาพเบ็ดเสร็จ/โดยรวม (Total Quality Management) และการปรับลดขนาดองค์การ (Downsizing) โดย

^๗ มัลลิกา ต้นสอน, การจัดการยุคใหม่, (กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.

^๘ ธนจรัส พูนสิทธิ์, การจัดการองค์การและการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๒๐.

^๙ ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, วิทยาการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๔.

^{๑๐} สุทิน นพเกตุ, สิทธิมนุษยชนศึกษา ยุทธศาสตร์สู่การสร้างวัฒนธรรม-วิถีชีวิตสิทธิมนุษยชนและสุจริตชน, (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ๒๕๔๙), หน้า ๕๑.

ผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่การจัดองค์การ (Organizing) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) การวางแผน (Planning) และการควบคุม (Controlling)^{๑๑}

การบริหารจัดการไว้ดังนี้ การบริหาร หมายถึง กระบวนการอย่างหนึ่งที่มีคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด การบริหารเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในส่วนต่างๆ ของระบบสังคม เช่น มีการบริหารในกิจกรรมการเกษตร การสาธารณสุข การศึกษา การทหาร การพาณิชย์ การยุติภาพ การอุตสาหกรรม ฯลฯ นอกจากนี้การบริหารก็เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งด้วยซึ่งหมายความว่า มีขั้นตอนต่างๆ ในการบริหารเรียกว่า “กระบวนการการบริหาร” อันที่จริงกระบวนการบริหารเป็นแนวความคิดที่ได้มีการพัฒนาตั้งแต่อดีตซึ่งรู้จักกันในอักษรย่อว่า “POSDCORB” อักษรย่อดังกล่าวสามารถขยายความได้ ดังนี้ (๑) การวางแผน (Planning) (๒) การจัดการองค์การ (Organizing) (๓) การจัดการบุคคล (Staffing) (๔) การอำนาจการ (Directing) (๕) การประสานงาน (Coordinating) (๖) การรายงาน (Reporting) และ (๗) การงบประมาณ (Budgeting) ในปัจจุบันเนื่องจากการพัฒนาความรู้ทางพฤติกรรมศาสตร์กระบวนการบริหาร จึงได้เปลี่ยนจาก “POSDCORB” มาเป็น “POLE” ซึ่งก็คือ (๑) การวางแผน (Planning) (๒) การจัดการองค์การ (Organizing) (๓) การเป็นผู้นำ (Leading) และ (๔) การประเมินผล (Evaluating) อุทัย เลาหวิเชียร ยังได้ให้ความหมายของการบริหารและกระบวนการของการบริหาร การบริหารเป็นคำกลางๆ ซึ่งอาจใช้กับการบริหารทั้งในภาครัฐ และภาคเอกชน การบริหารภาครัฐนิยมเรียกกันว่า “การบริหารรัฐกิจ” ส่วนการบริหารภาคเอกชนเรียกกันว่า “การบริหารธุรกิจ” ดังนั้นการบริหารรัฐกิจก็คือการบริหารภาครัฐ ซึ่งหมายถึงการบริหารซึ่งมีสาระ ดังนี้

๑. ครอบคลุมถึงกิจกรรมของฝ่ายบริหารในภาครัฐ
๒. หมายรวมถึงการกำหนดนโยบายและการนำ นโยบายไปปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐ
๓. ครอบคลุมถึงปัญหาเกี่ยวกับการพฤติกรรมของคน และความร่วมมือของคนในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของภาครัฐ ซึ่งการบริหารรัฐกิจ หมายถึง กิจกรรม นอกจากนี้การบริหารรัฐกิจในทางการศึกษายังมีอีกคำหนึ่งที่พบเห็นกันเสมอ คือ คำว่า “รัฐประศาสนศาสตร์” ซึ่งมีความหมายถึงวิชาที่เกี่ยวกับการบริหารรัฐกิจ รัฐประศาสนศาสตร์จึงมีความหมายถึงลักษณะวิชา (Discipline) นิยมเขียนว่า “Public Administration”^{๑๒}

การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์การ การตระหนักถึง ความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การควบคู่ไปด้วยองค์การจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้^{๑๓}

^{๑๑} จุฑา เทียนไทย, การจัดการมุมมองนักบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: แมคกรอฮิล, ๒๕๔๘), หน้า ๔.

^{๑๒} อุทัย เลาหวิเชียร, รัฐประศาสนศาสตร์: ลักษณะวิชาและมิติต่างๆ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๔), หน้า ๑๔.

^{๑๓} พะยอม วงศ์สารศรี, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๖.

การบริหาร หมายถึง ศาสตร์ที่ต้องใช้ศิลป์และเทคนิคอย่างสูงเพื่อการวินิจฉัยตัดสินใจในกระบวนการวางแผนและการควบคุมการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพต่องานนั้น^{๑๔}

การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการใช้บุคคลอื่นร่วมกับปัจจัยในการจัดการ เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปได้ตามวัตถุประสงค์ และสนองตอบความคาดหวัง และจัดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน^{๑๕}

การบริหารจัดการไว้ดังนี้ การบริหารจัดการหมายถึง กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนโดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์การ โดยตระหนักถึงความสามารถ ความถนัดและความมุ่งหวัง ด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การควบคู่ไปด้วยองค์การจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนด^{๑๖}

การบริหาร หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดๆ ที่ปฏิบัติตนเป็นผู้บริหารที่จะต้องเข้ามาทำหน้าที่จัดระเบียบและดำรงไว้ซึ่งสภาพภายใน (ทั้งที่เป็นคนวัสดุ เงินทุน ฯลฯ) ของกลุ่มหรือหน่วยงาน เพื่อให้กลุ่มดังกล่าวสามารถทำงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๗}

การบริหาร หมายถึง กระบวนการทางสังคม ซึ่งพิจารณาได้เป็น ๓ ทาง คือ^{๑๘}

๑) ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นตอนของสายบังคับบัญชา

๒) ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบและเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย

๓) ทางกาปฏิบัติ เป็นกระบวนการบริหารดำเนินการในสถานการณ์ที่บุคคลต่อบุคคลกำลังมีปฏิสัมพันธ์ หรือร่วมทำปฏิริยาเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

การบริหาร คือกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้^{๑๙}

การบริหารจัดการไว้ดังนี้ การบริหารหมายถึง การพัฒนาศักยภาพที่เริ่มต้นตั้งแต่การคัดเลือกบุคคลเข้ามาปฏิบัติงานในองค์การ ซึ่งต้องมีเกณฑ์เพื่อคัดเลือกที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมพร้อมที่จะแสดงบทบาทในชุมชนหรือสังคมและมีภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อองค์การ กล่าวคือจำเป็นจะต้องพิจารณาตั้งแต่ภาวะเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี ตลอดจนพิจารณาถึงการมีระบบและ

^{๑๔} ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๗), หน้า ๙.

^{๑๕} สัมพันธ์ ภูไพบูลย์, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: พัทธอักษร, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖.

^{๑๖} อานุกาฬ เลหาวิเชียร, ปันดาวให้เป็นดาวรุ่ง, (กรุงเทพมหานคร: โอเคียนส์โตร, ๒๕๓๑), หน้า ๗.

^{๑๗} ประยูร เจริญสวัสดิ์, การบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร: กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐), หน้า ๓.

^{๑๘} วชิร บวรณสิงห์, การบริหารหลักสูตร, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๙.

^{๑๙} เอกชัย กีสัพพันธ์, หลักการบริหารการศึกษาทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕), หน้า ๒.

โครงสร้างภายใต้กฎหมายและมีระเบียบที่จะต้องยึดเป็นแนวทางปฏิบัติ และยังรวมถึงการพิจารณาสัมพันธ์ภาพของกลุ่มหรือบุคคลภายในองค์กร ทั้งหมดนี้มีผลกระทบต่อการทำงานให้องค์กรมีประสิทธิภาพและเป็นจุดผลักดันให้องค์กรสามารถบริหารจัดการให้มีศักยภาพที่ดีได้^{๒๐}

๒.๑.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

การบริหารเป็นวิธีการทำให้งานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting things done through other people) และกล่าวว่าหน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จมี ๕ ประการ ตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้ คือ

๑. P.คือ.Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

๒. O.คือ.Organizing หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิก และสายบังคับบัญชาภายในองค์กรมีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

๓. S.คือ.Staffing หมายถึง งานบุคลากรเป็นการสรรหาบุคลากรใหม่การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

๔. D.คือ.Directing หมายถึง การอำนวยการเป็นการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผนผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และต้องมีภาวะผู้นำ

๕. C คือ.Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร^{๒๑}

ทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ของ เอลตัน เมโย (Elton mayo)

Elton mayo เป็นชาวสหรัฐอเมริกา ของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด พร้อมกับคณะ ได้ศึกษาวิจัยที่โรงงาน Hawthorne ผลการศึกษาทดลองครั้งนี้ก่อให้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ในการทำงานขึ้นมาใหม่ กล่าวโดยสรุปคือ^{๒๒}

๑. คนเป็นสิ่งที่มีความมีชีวิต เรื่องของจิตใจ ขวัญและกำลังใจเป็นสิ่งสำคัญ จะปฏิบัติต่อคนเหมือนเครื่องจักรมิได้

๒. รางวัลทางจิตใจ มีผลต่อการจูงใจในการทำงานไม่น้อยกว่าเงิน

๓. ความสามารถในการทำงานของคน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมด้วย

๔. อิทธิพลของกลุ่มมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของหน่วยงาน

แนวคิดนี้ได้ถูกนำมาใช้ในองค์กรต่างๆในปัจจุบัน ที่ได้ตระหนักถึงการทำงานของคนงานซึ่งสัมพันธ์กับปัจจัยทางจิตวิทยา ทางสังคมวิทยาและสภาพร่างกายมากยิ่งขึ้น

^{๒๐} Charles Handy, **Understanding Organization**, England: Glays Ltd, (1993), p. 5.

^{๒๑} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), **พุทธวิธีในการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓-๕.

^{๒๒} สมคิด บางโพ, **หลักการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: นำอักษรการพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๓๗.

ทฤษฎีระบบสังคมในการจัดการของ chester I. Barnard ได้บริหารงานที่บริษัทมานาน และได้มีผลงานเป็นหนังสือชื่อ หน้าที่ของฝ่ายบริหาร (Function of Executive) โดยเขามองคนทั้งระบบ ในเบื้องต้น Barnard ศึกษาปัจเจกชนก่อน ถัดมาจึงมาสนใจระบบความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรกับองค์กร และท้ายสุดระบบที่มีหน้าที่ในการดำเนินการจัดการ ซึ่งสามารถสรุปแนวคิดและทฤษฎีนี้ได้ดังนี้^{๒๓}

๑. มนุษย์แต่ละคนมีขีดจำกัดด้านกายภาพและชีวภาพ จึงทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันทำงานเป็นกลุ่ม

๒. การร่วมมือร่วมใจกันทำงาน ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในองค์กร

๓. องค์กรสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือองค์กรที่มีรูปแบบ (Formal Organization) และองค์กรที่ไร้รูปแบบ (Informal Organization) ต้องจัดองค์กรให้เหมาะสมกับแต่ละแบบนี้

๔. หน้าที่ของฝ่ายบริหารจะดำเนินการภายในขอบข่ายการบริหารงานพยายามจัดวางตำแหน่งของบุคคลฝ่ายต่างๆในองค์กรให้มีความสมดุลแห่งอำนาจขึ้นในองค์กร

๕. การดำเนินการในการจัดการที่มีประสิทธิภาพต้องการผู้นำที่มีความรับผิดชอบสูง การร่วมมือร่วมใจเป็นกระบวนการสร้างสรรค์และภาวะผู้นำจำเป็นต้องใช้อำนาจในการดำเนินการ

ทฤษฎี PDCA ของ Edward Deming

Dr. William Edwards Deming ได้พัฒนางจร PDCA ขึ้นมาจากแนวคิดของ Dr. W.A. Shewhart ในระยะแรกรู้จักวงจร PDCA ในนาม Shewhart Cycle จากนั้น Dr. William Edwards Deming ได้นำพัฒนาปรับใช้ในการควบคุมคุณภาพในวงการอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นจึงมีชื่อเรียกว่า Deming Cycle (สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น, 2552)^{๒๔}

PDCA หรือ Deming Cycle คือ วงจรการบริหารงานคุณภาพ ประกอบด้วย

P (Plan) คือ ขั้นตอนการวางแผน เพื่อเลือกปัญหา ตั้งเป้าหมาย การแก้ปัญหา และวางแผนแก้ปัญหา

D (Do) คือ ขั้นตอนการดำเนินการแก้ไขปัญหตามแนวทางที่วางไว้

C (Check) คือ ขั้นตอนการตรวจสอบ และเปรียบเทียบผล

A (Action) คือ การกำหนดเป็นมาตรฐานและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

ทฤษฎีของการบริหาร คือ ทฤษฎี Z โดยหลังจากการศึกษาการบริหารของธุรกิจญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา และได้ทำการประสมประสานกัน โดยมีแนวคิดด้านการบริหาร ดังนี้^{๒๕}

^{๒๓} พะยอม วงศ์สารศรี, **องค์กรและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยครูสวนดุสิต, ๒๕๔๔), หน้า ๕๓-๕๔.

^{๒๔} ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ, **การจัดการและพฤติกรรมองค์กร**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทธีระพิมพ์และไซเท็กซ์ จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๕๔-๕๕.

^{๒๕} William Ouchi, **Organization and Management**, (Eaglewood Cliffs: Prentice Hill, 1971), p. 283.

๑. การจ้างงานระยะยาว
๒. การตัดสินใจเป็นเอกฉันท์
๓. ความรับผิดชอบเฉพาะบุคคล
๔. การประเมินผลและการเลื่อนตำแหน่งแบบค่อยเป็นค่อยไป
๕. การควบคุมในตัวเองไม่เป็นทางการโดยมีการวัดผลอย่างชัดเจนและเป็นทางการ
๖. เส้นทางอาชีพแบบเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในระดับปานกลาง
๗. มีความเกี่ยวข้องในลักษณะครอบครัว

๒.๑.๓ กระบวนการทางการบริหารจัดการ

กระบวนการทางการบริหารจัดการ หมายถึง วิธีการหรือขั้นตอนของการจัดการนับตั้งแต่ขั้นวางแผนกำหนดแผนไปปฏิบัติ ตลอดจนควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ เป็นศิลปะการใช้บุคคลอื่นทำงานให้แก่องค์กร โดยตอบสนองความต้องการ ความคาดหวัง และจัดโอกาสให้เขาเหล่านั้นมีความเจริญในการทำงาน^{๒๖}

กระบวนการบริหารว่า มีกิจการสำคัญอยู่ ๕ ประการ ได้แก่^{๒๗}

๑. การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดจุดประสงค์ว่าจะทำอย่างไร เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จนั้น ได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์ และการวางแผนปฏิบัติการ

๒. การจัดองค์กร (Organizing) เป็นการออกแบบและพัฒนารูปแบบการขึ้นมา

๓. การอำนวยการ (Directing) เป็นการสื่อสาร จูงใจพนักงาน การตัดสินใจและแก้ไขปัญหาในหน่วยงาน เพื่องานสำเร็จตามเป้าหมาย

๔. การควบคุม (Controlling) เป็นการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน การวัดผลการปฏิบัติงาน และการแก้ไขผลการปฏิบัติงาน

๕. การจัดบุคลากรลงสู่หน่วยงาน.(Staffing).เป็นการสรรหา บรรจุบุคคลที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานขององค์กร

บุคคลแรกที่วิเคราะห์ถึงองค์ประกอบมูลฐานของการจัดการ ปัจจุบัน เรียกว่า กระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งกล่าวได้ว่า มี ๕ ประการสำคัญ (POCCC) ดังนี้

๑) การวางแผน (Planning) คือ การศึกษาข้อมูลในปัจจุบันและคาดการณ์ในอนาคตแล้ววางเป้าหมายและแนวทางปฏิบัติไว้

๒) การจัดองค์กร (Organizing) คือ การจัดโครงสร้างของหน่วยงานหรือองค์กร ออกเป็นหน่วยงานย่อยๆ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงาน การจัดสรรคนเข้าทำงานในตำแหน่งงานต่างๆ

^{๒๖} สุรพล สุยะพรหม และคณะ, **พื้นฐานทางการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๔๗.

^{๒๗} ปราชาญา กล้าผจญ, **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖-๒๓.

๓) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) คือ การสั่งให้คนทำงานตามที่มอบหมายงานให้ทำ บังคับบัญชาให้พนักงานทำงานตามภารกิจของหน่วยงาน

๔) การประสานงาน (Coordination) คือ การดูแลควบคุมและอำนวยความสะดวกให้ผู้ทำงานสามารถได้โดยสะดวกเต็มความสามารถ

๕) การควบคุม (Controlling) คือ การควบคุมให้งานดำเนินไปตามแผนที่วางเอาไว้ ตรวจสอบให้ผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

หลักการในการบริหารจัดการชั้น ๑๔ ประการเป็นส่วนสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการบริหารจัดการ ดังนี้

๑. การแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) ฟาโย ได้เสนอว่า คนงานควรจะได้รับ การมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติมากขึ้น หรือได้รับการกระตุ้นให้มีความรับผิดชอบ ในผลลัพธ์ของงานมากขึ้น ซึ่งหลักการนี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรยุคปัจจุบันได้

๒. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ.(Authority and Responsibility). แวปเบอร์ และฟาโย ได้ให้ความสำคัญของอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการของ แวปเบอร์จะได้มาจากตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหารในสายงานของบุคคล (Expertise) ความรู้ทางด้านเทคนิค(Technical.Knowledge). ความคุณค่าทางศีลธรรม.(Moral.Worth) และความสามารถในการ นำ (Leading) และสร้างความผูกพันกับผู้ใต้บังคับบัญชาตลอดจนเน้นว่าอำนาจหน้าที่และความ รับผิดชอบควรอยู่คู่กัน

๓. การมีผู้บังคับบัญชาคนเดียว (Unity of Command) ฟาโย กล่าวว่า คำสั่งสองคำสั่ง. (Dual.Command).อาจก่อให้เกิดปัญหาในการทำงาน เช่น การรายงานจะมีความเกี่ยวข้องในเมื่อผู้ ควบคุมสองคนได้ให้คำสั่งกับผู้ใต้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว ทำให้เกิดการสับสนในบางสถานการณ์ คำสั่งสองคำสั่งนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้บังคับบัญชา และทำให้เกิดการสับสนในลำดับชั้นของ อำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการ (Formal.Hierarchy.of.Authority) การประเมินอำนาจหน้าที่และ ความรับผิดชอบของผู้บริหารในระบบผู้บังคับบัญชาสองคนจะเป็นการยากและผู้บริหารจะไม่สนใจใน ความรู้สึกรักของผู้ใต้บังคับบัญชา มักจะโกรธและอาจไม่ให้ความร่วมมือในอนาคตถ้าผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ เชื่อฟัง

๔. สายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ (Line of Authority) เป็นสายการบังคับบัญชา จากผู้บริหารในระดับบนสู่ผู้ปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์กร ความสัมพันธ์ของการจำกัดความยาว ของสายการบังคับบัญชา โดยการควบคุมจำนวนของระดับชั้นของการบริหารจัดการ จำนวนที่ดีที่สุด ในลำดับชั้นการบังคับบัญชา (Hierarchy) คือความยาวของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหารระดับสูง และพนักงานระดับล่าง รวมถึงความล่าช้าในการวางแผน (Planning) และการจัดการ (Organizing) ซึ่งการจำกัดจำนวนของระดับชั้น การบังคับบัญชาให้น้อยลงจะทำให้ปัญหาในการติดต่อสื่อสารลดลง และองค์กรจะมีการปฏิบัติงานที่รวดเร็วและมีความยืดหยุ่นมากขึ้นภายในองค์กรได้มีการแบ่งแยก แผนกต่าง ๆ ซึ่งแต่ละแผนกจะมีระดับชั้นการบังคับบัญชา โดยผู้บริหารในระดับกลางและระดับกลาง และระดับต้นของสายการบังคับบัญชาแต่ละแผนกต้องมีการสัมพันธ์กับผู้จัดการในแผนกอื่น ๆ ซึ่ง ปฏิสัมพันธ์นี้ช่วยในการตัดสินใจให้เร็วขึ้น เนื่องจากผู้บริหารจะรู้จักบุคคลอื่นและรู้วิธีการแก้ปัญหา

เพิ่มมากขึ้น สำหรับการทำงานข้ามแผนกหรือการทำงานข้ามสายนั้นเป็นการสร้างทีมงานข้ามสาย ซึ่งสามารถควบคุมโดยผู้นำของแต่ละทีม

๕. การรวมอำนาจ (Centralization) เป็นการรวมอำนาจของการบังคับบัญชาไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงขององค์การ ซึ่งอำนาจหน้าที่จะไม่ได้รวมไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงของสายการบังคับบัญชา แต่เป็นการกำหนดว่า ควรมีการรวมอำนาจไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงเท่าไร อย่างไร และมีการกระจายอำนาจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาและคนงานในระดับล่างอย่างไร สิ่งนี้ถือว่ามีค่าสำคัญเนื่องจากว่าจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของพนักงานในทุกระดับขององค์การ

๖. การมีเป้าหมายเดียวกัน (Unity of Direction) เป็นการออกแบบหรือกำหนดแผนในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและคนงานที่ใช้ทรัพยากรขององค์การ องค์การใดที่ไม่มีการวางแผนจะทำให้ขาดประสิทธิภาพและขาดประสิทธิผล ซึ่งจะไม่มีการมุ่งไปสู่กิจกรรมของกลุ่มหรือกิจกรรมของบุคคล แต่การวางแผนจะเริ่มที่ผู้บริหารระดับสูงทำงานเป็นทีมร่วมกับกลยุทธ์ขององค์การ ซึ่งจะต้องมีการติดต่อกับผู้บริหารในระดับกลางที่มีส่วนในการตัดสินใจว่าจะใช้ทรัพยากรขององค์การอย่างไร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกลยุทธ์ หลักการในข้อนี้ยึดหลักว่า กิจกรรมของแต่ละกลุ่มต้องมีจุดหมายและแผนเดียวกัน

๗. หลักความเสมอภาค (Equity) ความเสมอภาค คือ ความเป็นธรรม (Justice) ความยุติธรรม (Impartiality) และความเหมาะสม (Fairness) สำหรับสมาชิกทุกคนภายในองค์การซึ่งในปัจจุบันพนักงานมีความต้องการความเสมอภาคมากขึ้นเป็นการจัดการที่ใช้หลักความเท่าเทียมกัน

๘. การออกคำสั่ง (Order) วิธีการจัดการซึ่งอยู่ในตำแหน่งนั้นในการจัดหาเพื่อให้องค์การได้รับประโยชน์สูงสุดและเป็นการจัดหางานให้แก่พนักงาน โดยใช้ผังองค์การ (Organization Chart) เพื่อแสดงให้เห็นถึงตำแหน่งและหน้าที่ของพนักงานแต่ละคนและเป็นการชี้ชัดว่าตำแหน่งของพนักงานแต่ละคนอาจจะมีการเลื่อนขั้นได้ในอนาคต การวางแผนเกี่ยวกับอาชีพได้รับความสนใจมากขึ้นในองค์การยุคปัจจุบัน เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์ถือว่ามีค่าเป็นที่จะต้องให้การฝึกอบรม (Training) และการพัฒนากำลังแรงงาน (Developing) โดยองค์การจะกำหนดตำแหน่งหน้าที่สำหรับคนทุกคนและทุกคนจะเข้าใจตำแหน่งหน้าที่ของตน

๙. ความคิดริเริ่ม (Initiative) เป็นความสามารถของบุคคลในการกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารจะต้องกระตุ้นให้พนักงานมีความคิดริเริ่ม ซึ่งความคิดริเริ่มนี้นับถือว่าเป็นจุดแข็งขององค์การ เนื่องจากจะสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ผู้บริหารมีความต้องการทักษะ (Skill) และไหวพริบ (Tact) เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างองค์การและความต้องการของพนักงานและความสามารถ (Ability) จะทำให้เกิดความสมดุล ซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้ชัดผู้บริหารระดับสูงในการพัฒนาและการบริหารงาน

๑๐. ความมีระเบียบวินัย (Discipline) เป็นการมุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการเชื่อฟัง (Obedience) อำนาจ (Energy) คาซอริง (Application) และลักษณะของการแสดงความนับถือออกมาสำหรับอำนาจของผู้บังคับบัญชา ความมีระเบียบวินัยเป็นบุคลิกลักษณะที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารหลาย ๆ คนที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ปฏิบัติงานทั้งหมดและทำงานอย่างเข้มแข็งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ความมีระเบียบวินัยจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายใน

องค์การกับคุณสมบัติของผู้นำภายในองค์การ และเป็นความสามารถของผู้บริหารในการการที่จะปฏิบัติตามอย่างยุติธรรมอีกด้วย

๑๑. ค่าตอบแทน (Remuneration of Personnel) การให้รางวัลประกอบด้วยโบนัสและแผนการแบ่งกำไร เป็นการช่วยกระตุ้นการทำงานของพนักงานได้ การให้หรือการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พนักงานมีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์การ ระบบรางวัลที่มีประสิทธิภาพสามารถให้ความยุติธรรมทั้งพนักงานและองค์การ รวมทั้งสามารถกระตุ้นผลผลิตเพิ่มโดยการให้รางวัลเพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยยึดหลักว่าการจ่ายค่าตอบแทนควรยุติธรรมและตอบสนองความพึงพอใจสูงสุดทั้งนายจ้างและลูกจ้างเท่าที่จะทำได้

๑๒. ความมั่นคงในงาน (Stability of Tenure of Personnel) ความมั่นคงในงาน มีความสำคัญต่อการจ้างงานระยะยาว เมื่อพนักงานอยู่ในองค์การซึ่งมีแนวโน้มจะทำงานเป็นทีมเป็นระยะเวลานาน โดยพยายามพัฒนาทักษะและปรับปรุงความสามารถในการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรขององค์การ การจ้างงานระยะยาวเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้อธิบายการประสบความสำเร็จของบริษัทขนาดใหญ่ในญี่ปุ่น

๑๓. ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์การ (Subordination of individual interests to the common interest) ผลประโยชน์ขององค์การถือว่าเป็นประโยชน์ของทุก ๆ คน หรือของทุกกลุ่มในองค์การ ในขณะที่องค์การยังดำเนินกิจการอยู่จะต้องมีการกำหนดผลประโยชน์ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมระหว่างองค์การและสมาชิกภายในองค์การ

๑๔. ความสามัคคี (Sprit.de.corps) เป็นความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกภายในองค์การที่ช่วยสนับสนุนการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ในการออกแบบประยุกต์ของอำนาจหน้าที่ตามลำดับชั้นภายในองค์การและสิทธิในการสั่งการหรือการบริโศค และความร่วมมือกันถือว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญในการทำให้องค์การบรรลุผลสำเร็จและมีการพัฒนาความสามัคคีจะสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ หากมีการติดต่อกันระหว่างผู้บริหารและคนงานโดยการติดต่อ เพื่อแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่สำคัญ เพราะความสามัคคีคือพลัง เมื่อสมาชิกมีความสามัคคีกันสูงก็จะทำให้องค์การมีความแข็งแกร่ง^{๒๘}

กระบวนการการบริหารควรประกอบด้วย ๑๐ ประการ คือ

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดงานหรือวิธีการปฏิบัติงานไว้เป็นการล่วงหน้า โดยเกี่ยวกับการคาดการณ์ (Forecasting) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Set Objective) การพัฒนากลยุทธ์ (Develop strategies) ในการวางแผน ซึ่งต้องคำนึงถึงนโยบาย(Policy) เพื่อให้แผนงานที่กำหนดขึ้นไว้มีความสอดคล้องต้องกันในการดำเนินงาน

๒. การจัดการ (Organizing) หมายถึง การพัฒนาระบบการทำงานเพื่อให้งานต่างๆ สามารถดำเนินไปโดยมีการประสานงานกันอย่างดี

๓. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การจัดหาบุคคลเข้าปฏิบัติงานให้เหมาะสมตามตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบ

^{๒๘} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ, **ทฤษฎีองค์การ: ฉบับมาตรฐาน**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร, ๒๕๔๕), หน้า ๖๘-๖๙.

๔. การตัดสินใจ (Decision) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการที่จะตัดสินใจ แยกแยะและวิเคราะห์ออกมาให้ได้ว่าในการทำงานจะต้องมีการตัดสินใจในเรื่องใดบ้าง

๕. การสั่งการ (Directing) หมายถึง การศึกษาวิธีการวินิจฉัยสั่งการ รวมทั้งการควบคุม งานและนิเทศงาน ตลอดจนถึงศิลปะในการบริหารงานที่จะทำให้การทำงานประจำวันของเจ้าหน้าที่ทุกคนเป็นไปด้วยดี

๖. การควบคุม (Controlling) หมายถึง การร่วมมือประสานงาน เพื่อดำเนินการ เป็นไปด้วยดี และราบรื่น ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะทำการประสานงานดีขึ้น และดำเนินการ แก้ไขเมื่อเกิดปัญหาขึ้น

๗. การร่วมมือประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานงานให้ผู้ปฏิบัติงานทุก ฝ่ายมีความเข้าใจในงาน เข้ามาร่วมทำงานกันอย่างพร้อมเพรียงกัน ข้อตกลงที่สำคัญยิ่งของการ ประสานงาน คือ ความร่วมมือ ซึ่งเป็นเรื่องของ “จิตใจ”

๘. การสื่อสารข้อความ (Communicating) หมายถึง การผ่านข่าวสารข้อมูลและความเข้าใจ เพื่อที่จะให้ผู้ได้บังคับบัญชาหรือบุคคลอื่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ต้องการ

๙. การรายงานผล (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงานให้แก่ ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงาน ตลอดจนการ ประชาสัมพันธ์ (Public Relation) แจ่มให้ประชาชนทราบ ซึ่งโดยทั่วไปการรายงาน จะหมายถึง วิธีการของสถาบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลแก่ผู้สนใจมาติดต่อสอบถามผู้บังคับบัญชา/ ผู้ร่วมงาน ความสำคัญของการรายงานนั้นจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นจริง

๑๐. การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การงบประมาณ โดยศึกษาให้ทราบถึงระบบ และกรรมวิธีในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณ และการเงินตลอดจนการใช้งบประมาณในการควบคุม งาน^{๒๙}

กระบวนการบริหาร ควรประกอบด้วย ๔ ประการ คือ

๑. การวางแผน หมายถึง หน้าที่ทางการบริหารในการกำหนดจุดหมายและการตัดสินใจ เลือกรูปวิธีการที่ดีที่สุดที่จะให้บรรลุจุดหมายนั้น

๒. การจัดองค์การ หมายถึง กำหนดอำนาจหน้าที่และตำแหน่งต่าง ๆ อย่างชัดเจน

๓. การนำ หมายถึง ความพยายามทำให้มีอิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุ จุดมุ่งหมายขององค์การ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

๔. การควบคุม หมายถึง การมุ่งเน้นที่จะก่อให้เกิดความมั่นใจว่าสมาชิกในองค์การได้ ประพฤติปฏิบัติในทิศทางที่จะทำให้บรรลุผลตามมาตรฐานหรือจุดหมาย มุ่งเน้นให้เกิดพฤติกรรมที่พึง ประสงค์และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลง^{๓๐}

^{๒๙} พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๒), หน้า ๖๔-๗๒.

^{๓๐} วิโรจน์ สารรัตน์, การบริหาร หลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิทยวิสุทธิ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑.

กล่าวสรุปได้ว่า การบริหารจัดการ คือ กระบวนการทำงาน โดยใช้ทรัพยากรทางการบริหารต่างๆ ซึ่งมีบุคลากรเป็นทรัพยากรหลักขององค์การ และบุคคลเหล่านี้จะใช้ทรัพยากรอื่น เช่น เงินทุนเครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์อื่น ข้อมูลสารสนเทศ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้องค์การสามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล

๒.๒ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับเสนาสนะที่อยู่อาศัยในพระไตรปิฎก

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับเสนาสนะที่อยู่อาศัย โดยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของเสนาสนะที่อยู่อาศัยในพระไตรปิฎก ดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ ความหมายของเสนาสนะ เสนาสนะถือเป็นหนึ่งในปัจจัย ๔ อย่าง ของมนุษย์ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีพ เพราะเป็นที่อยู่อาศัยในยามพักผ่อนหรือทำกิจกรรมอย่างอื่นในชีวิตของตนและนอกจากนี้ยังใช้สำหรับประกอบกิจกรรมประจำวันของมนุษย์อีกด้วย กล่าวคือ บ้าน ตึก สำหรับคฤหัสถ์ และโคนไม้ กุฏิ ถ้า สำหรับพระภิกษุเพื่อใช้สอยในกิจการทั้งหลาย เพราะพระสงฆ์มีฐานะหน้าที่ ๒ อย่างหรือสองฝ่าย^{๓๑} ประกอบด้วยรายละเอียดต่อไปนี้ อย่างแรก หมายถึง ผู้หน้าที่ต่อการเล่าเรียนศึกษาพระธรรมวินัย เรียก คณฺฐุระ อย่างที่สอง หมายถึง ผู้หน้าที่ต่อการปฏิบัติวิปัสสนา มุ่งฝึกหัดสํารวมกาย วาจา ใจ ของตนให้บริสุทธิ์ เรียก วิปัสสนาธุระ ซึ่งภิกษุผู้อยู่อาศัยในเสนาสนะทั้งปวง ต้องพยายามฝึกหัดตนให้ได้รับผลประโยชน์สูงสุดโดยเป็นการศึกษาและปฏิบัติสมณธรรมในไตรสิกขาให้บริบูรณ์เป็นการตระหนักในหน้าที่ของตนดังพุทธดำรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย ควรศึกษาในสิกขา ๓ ประการคือ ๑. อธิศีลสิกขา (สิกขา คือศีลอันยิ่ง) ๒. อธิจิตตสิกขา (สิกขา คือจิตอันยิ่ง) ๓. อธิปัญญาสิกขา (สิกขา คือปัญญาอันยิ่ง) นี่คือนิกขา ๓ ประการที่ภิกษุควรศึกษา^{๓๒}

ในการศึกษา ๓ อย่างนี้ เป็นการมุ่งตรงต่อการประพฤติพหุจรย้อย่างจริงจังมีอุดมการณ์ โดยตรงของบรรพชิตซึ่งพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ให้ความหมายเพิ่มเติมเกี่ยวกับไตรสิกขาไว้ดังนี้^{๓๓}

๑. อธิศีลสิกขา การฝึกความประพฤตีสัจจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ ได้แก่รวมเอาองค์มรรค ข้อสัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ เข้ามาว่าโดยสาระก็คือการดำรงตนด้วยดีในสังคัม รักษาระเบียบวินัย ปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคัมให้ถูกต้องมีความสัมพันธ์ทางสังคัมที่ดีงามเกื้อกูลเป็นประโยชน์ ช่วยรักษาและส่งเสริมสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะในทางสังคัมให้อยู่ในภาวะเอื้ออำนวยแก่การที่ทุกคนจะสามารถดำเนินชีวิตที่ดีงามหรือปฏิบัติตามมรรคกันได้ด้วยดีก็ตาม

๒. อธิจิตตสิกขา การฝึกปรือในด้านคุณภาพและสมรรถภาพของจิตได้แก่รวมเอาองค์มรรคข้อสัมมาวาชามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิเข้ามาว่าโดยสาระก็คือการฝึกให้มีจิตใจเข้มแข็ง

^{๓๑} ชู.ธ. (ไทย) ๐๑/๐๑/๑๐.

^{๓๒} อง.ฉก.ก. (ไทย) ๒๒/๑๒๕/๖๒๖-๖๒๗.

^{๓๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๖ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า๙๑๔-๙๑๕.

มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดีมีสมาธิมีกำลังใจสูงให้เป็นจิตที่สงบ ผ่องใส เป็นสุขบริสุทธิ์ ปราศจากสิ่งรบกวนหรือทำให้เศร้าหมองอยู่ในสภาพเหมาะแก่การใช้งานมากที่สุดโดยเฉพาะการใช้ปัญญาพิจารณา ตรงตามความเป็นจริงในเรื่องนั้นๆ

๓. อธิปัญญาศึกษา การฝึกปรือให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง จนถึงความหลุดพ้น มีจิตใจเป็นอิสระ ผ่องใส เบิกบานโดยสมบูรณ์ ได้แก่รวมเอาองค์มรรคข้อ สัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ สองอย่างแรกเข้ามามีโดยสาระก็คือการฝึกอบรมให้เกิดปัญญาบริสุทธิ์ ที่รู้แจ้งชัดตรงตามสภาพความเป็นจริงไม่เป็นความรู้ความคิดความเข้าใจที่ถูก บิดเบือนเคลือบคลุม ย้อมสี อำพราง หรือพร่ามัวเป็นต้น เพราะอิทธิบาทของกิเลสมีวิชาและศรัทธาเป็นผู้นำที่ครอบงำจิต อยู่ การฝึกปัญญาเช่นนี้ต้องอาศัยการฝึกจิตให้บริสุทธิ์ผ่องใสเป็นพื้นฐาน แต่ในเวลาเดียวกันเมื่อ ปัญญาที่บริสุทธิ์รู้เห็นตามเป็นจริงนี้เกิดขึ้นแล้วก็กลับช่วยให้จิตนั้นสงบ มั่นคง บริสุทธิ์ ผ่องใสอย่าง แน่นอนยิ่งขึ้นและส่งผลออกไปในการดำเนินชีวิตคือทำให้วางใจ วางท่าที มีความสัมพันธ์กับสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง และใช้ปัญญาที่บริสุทธิ์ ไม่เอนเอียง ไม่มีกิเลสแอบแฝงนั้น คิดพิจารณาแก้ไข ปัญหาต่างๆ ทำกิจทั้งหลายในทางที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขอย่างแท้จริง

การศึกษา ๓ อย่างดังกล่าวมานี้ ถือเป็นหน้าที่หลักของภิกษุบริษัทซึ่งอาศัยเสนาสนะที่ สัปปายะ เรียกว่า อาวาสสัปปายะ คือมีอาวาสที่อยู่ทีสบายหรือมีเสนาสนะเพื่อใช้เป็นที่ปฏิบัติสมณ ธรรมกัตติ เพื่อใช้เป็นที่ศึกษาพระไตรปิฎกก็ดี ซึ่งเป็นกระบวนการฝึกฝน อบรมตนตามแนวทาง พระพุทธศาสนาให้เกิดการพัฒนาจิตใจให้ก้าวหน้า นับเป็นหน้าที่หลักหรือภารกิจของพระภิกษุ สามเณรหรือบุคลากรทางศาสนาโดยตรง เพราะเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่แสดงออกทางกาย ทางวาจา ของตนให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม ส่งเสริมให้การดำเนินชีวิตเกิดการพัฒนาใน ด้านต่าง ๆ กล่าวคือ การทำสังฆกรรม เช่น การทำอุโบสถ การเผยแผ่ธรรม เช่น การแสดงธรรม และ การศึกษาธรรม เช่น เจริญสมถวิปัสสนา โดยมีจุดมุ่งหมายคือการจัดระเบียบทางที่อยู่อาศัยประการ หนึ่ง เป็นการจัดระเบียบทางใจประการหนึ่ง หากพิจารณาให้ละเอียดแล้วก็ควรให้ความสำคัญทั้งสอง อย่างควบคู่กันไป คือเสนาสนะที่อยู่ทางสิ่งแวดล้อมให้เป็นที่สะอาด สงบเหมาะสมแก่ชีวิตของสมณะ ไม่ทำให้หลักการทั้ง ๓ อย่างข้างต้นสูญเสียหรือผิดไป ซึ่งเป็นการพัฒนาเครื่องมือนองรับความสะดวก ทางสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมต้องเหมาะสมถูกต้องตามพระวินัยบัญญัติโดยมีจุดหมายร่วมกันในการ พัฒนาจิตใจมนุษย์ให้สมบูรณ์มั่นคงเป็นไปตามจุดที่มุ่งหมายของไตรสิกขา

เริ่มต้นจากพื้นฐานของศีล หมายถึง การหมั่นตรวจสอบความเป็นระเบียบของกายได้แก่ ลักษณะการไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่น ฐานของสมาธิ หมายถึงการอดทน เข้มแข็ง ไม่ยอมอ่อนไหวไป ตามอำนาจกิเลสฝ่ายต่ำ เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง ติดในอารมณ์น่าชอบใจและไม่น่าชอบ ใจ ฐานของปัญญา หมายถึงการรู้จักปรับตัว แก้ไขตัวอยู่เสมอหรือหมายรู้สภาวะอารมณ์ที่เข้ามากระทบ กายใจ ฐานของปัญญา หมายถึง การคัดเลือกเสนาสนะที่เหมาะสมกับจริตของตน หรือพิจารณา สิ่งแวดล้อมต่างๆ ด้วยสติปัญญา ดังคำที่พระพุทธโฆสาจารย์ ผู้รจนาคัมภีร์สมันตปาสาทิกากล่าวไว้ว่า

“อาตาศิ สติมา สมปชาโน”^{๓๔} หมายถึง ผู้ปฏิบัติภาวนาหรือถืออุตงควัตร(พระโยคาวจร)พึงประกอบด้วยคุณสมบัติของจิตได้แก่องค์ประกอบของความเพียรทางใจ มีความเพียรพยายามต่ออารมณ์ต่างๆที่มากระทบผัสสะทางกายก็ตาม ทางใจก็ตาม ไม่หวั่นไหวไปตามอำนาจกิเลสตัณหาได้อย่างถูกต้อง มีความระลึกได้ ได้แก่รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของอารมณ์เหล่านั้น มีความเข้มแข็ง ยอมรับความเป็นจริง ความรู้ตัว ได้แก่มีความฉลาด สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆที่ประสบอยู่เหล่านั้นด้วยดี ไม่ว่าจะประสบความสุขก็ตาม ความทุกข์ก็ตาม สามารถดำรงตนอยู่ได้ภาวะปกติซึ่งเป็นภาวะของธรรมะอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เมื่อพระภิกษุสามารถปฏิบัติฝึกฝนตนได้อย่างสมบูรณ์แล้ว ย่อมสามารถนำเทศนาสั่งสอนประชาชนให้ได้รับความสุขทางธรรมต่อไป

คำว่า “เสนาสนะ” เป็นภาษาบาลี มีศัพท์วิเคราะห์ว่า เสนาสนนฺติ สยนนฺจ อาสนนฺจ ยตถ ยตถ หิ เสติ วิหาเร วา อพตฺโยคาคิมีหิ วา ตํ ตํ เสนํ ยตถ ยตถ อาสตี นิสิตตี ตํ ตํ อาสนํ ตํ เอกโต กตฺวา เสนาสนนฺติ วุจฺจตี แปลว่า บทว่า เสนาสนะ หมายถึงเอาทั้งที่นอนและที่นั่ง ก็ภิกษุ นอนในที่ใดๆจะเป็นวิหารหรือโรงเรือนต่างๆมีเพิงเป็นต้นก็ตาม ที่นั้นๆชื่อว่า เสนาสนะ ภิกษุยอมนั่ง คือยอมนั่งพักอยู่ในที่ใดๆที่นั้นๆชื่อว่า อาสนะ รวมสองคำนั้นเข้าด้วยกัน เรียกว่า เสนาสนะ^{๓๕}

เสนาสนะมักเป็นคำที่ใช้คู่กันโดยภาพรวมคือเสนาสนะทุกอย่างที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่สามารถอำนวยความสะดวกให้พระสงฆ์ประพฤติปฏิบัติธรรมดำเนินไปสู่การบรรลุธรรมตามวัตถุประสงค์สูงสุดของพรหมจรรย์คือการดับทุกข์ได้โดยสิ้นเชิง เรียกว่า นิพพาน ทั้งเป็นประโยชน์ต่อการบำเพ็ญกุศลของพุทธศาสนิกชนซึ่งเสนาสนะในงานวิจัยนี้ ตามหลักการทางพระพุทธศาสนามีความหมาย ๓ นัยดังนี้

๒.๒.๒ ความหมายตามคัมภีร์พระไตรปิฎก

เสนาสนะจำพวกแรก หมายถึง โคนไม้ (รุกขมุล)^{๓๖} หรือต้นศรีมหาโพธิ์ซึ่งปัจจุบันตั้งอยู่ในพุทธคยาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ณ บริเวณนี้เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญต่อการอุบัติขึ้นแห่งพระพุทธศาสนาเพราะพระพุทธศาสนาได้เกิดขึ้นท่ามกลางกระแสที่มีการปฏิเสธลัทธิการอ่อนวอน บวงสรวงต่อพระเทพเจ้าใดๆทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ทำให้พระองค์ต้องใช้ความเพียรพยายามอย่างมากในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่จิตใจของประชาชนในชมพูทวีปหรือชาวโลกอย่างทั่วถึงโดยทรงอาศัยพระกรุณาเปี่ยมล้นต่อสรรพสัตว์ผู้ได้รับความทุกข์ต่างๆให้ได้รับผลานิสงส์แห่งกระแสธรรมตลอดระยะเวลาที่ประทับอยู่ในเสนาสนะนี้ พร้อมกับนั้นทรงมุ่งการประกาศพระสัทธรรมเพื่อประโยชน์แก่อุบัติของสังคม ทั้งตามหัวเมืองและชนบทต่างๆให้มีความเจริญรุ่งเรืองด้วยศีลธรรมอันถูกต้องดีงาม เป็นการปลูกทัศนคติต่อการดำรงตนใหม่ ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจใดๆครอบงำ มีเสรีภาพทางความคิด เกิดความมั่นคงต่อจิตวิญญาณที่ดีจนสามารถฝึกฝนพัฒนาบุคคลผู้หลงผิด ให้

^{๓๔} พระพุทธโฆษาจารย์, ปฐมสมันตปาสาทิกา อรรถกถาพระวินัย จุลวรรค วรรณนา, ทรงแปลโดย สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายีมหาเถร ป.ธ.๙), พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า๖๖๗.

^{๓๕} พระพุทธโฆษาจารย์, วิสุทธิมคคปกรณ์สุสส ปฐโม ภาค นาม, แปลโดย มหาจุฬาราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๔๑-๔๒.

^{๓๖} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๗๕/๗๘-๗๙.

เกิดความรู้ความเข้าใจตามองค์ความรู้อันถูกต้องเพราะทุกชีวิตที่เกิดมาต่างรักสุขเกลียดทุกข์ด้วยกัน
ทั้งนั้น

แม้ว่าปัจจุบันพุทธสถานที่หรือดินแดนที่พระองค์ทรงใช้ประกาศเผยแผ่พระสัทธรรมนั้นจะ
มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยก็ตาม เมื่อเทียบในปัจจุบันคือป่าช้า (สุสาน) แต่หลักฐานทาง
ประวัติศาสตร์ยังสามารถสืบค้นเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ในอดีตได้อย่างแจ่มแจ้ง ทำให้ได้ข้อตกลงว่า
เสนาสนะเหล่านั้นมีอยู่จริงซึ่งต้นศรีมหาโพธิ์นั้นนับเป็นเสนาสนะเป็นอันดับแรกในบรรดาเสนาสนะ
ทั้งหมด

สถานที่ต่อมาคือ ถ้ำ^{๓๗} เช่น ถ้ำดงคสิริ เป็นที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญทุกกรกิริยา
หรือทรงทดลองการปฏิบัติธรรมซึ่งโยคีทั้งหลายนิยมปฏิบัติกันในยุคนั้น มีวิธีการที่มากมายซึ่งเป็นวิธีที่
ลำบากแก่บุคคลต่างๆทำได้ก็ตาม ซึ่งถือว่าเป็นการยอมทำตนให้ถึงที่สุดทุกข์จนความจริงปรากฏแก่
พระองค์ว่ามีช่องทางที่จะตรัสรู้ธรรมได้เป็นแน่ เพราะเป็นวิธีการที่ทำให้ทรงลำบากพระวรกายและพระ
หทัยอย่างยิ่งวด จึงทรงหาวิธีการใหม่ ทรงเลือกวิธีการสายกลางหรือสากลคือมัชฌิมาปฏิปทาอัน
เป็นแนวทางใหม่ เรียกว่า อริยมรรคมีองค์ ๘ นับเป็นวิธีสุดท้ายของการปฏิบัติธรรมคือ ไม่ยิ่งเกินไป ไม่
หย่อนเกินไป ในการประพฤติพรหมจรรย์ของพระองค์ใหม่ในครั้งนั้น นอกจากนี้แม้ถ้าสุภราชดา
สถานที่บำเพ็ญเพียรจนได้บรรลุธรรมชั้นสูงคือพระอรหันต์ผลของพระสารีบุตรเถรอัครสาวกเบื้องขวา
ของพระผู้มีพระภาคเจ้าก็นับเข้าในที่นี้

ป่า เป็นที่มีความสำคัญต่อการประพฤติพรหมจรรย์ของพระสงฆ์ทั้งปวง เช่น เวฬุวัน(ป่า
ไผ่)^{๓๘} และลัญจิววัน(สวนตาลหนุ่ม)ที่พระเจ้าพิมพิสารกษัตริย์แห่งเมืองราชคฤห์เป็นผู้จัดถวายก็ดี
ชีวกัมพวัน(ป่ามะม่วง) ที่หมอชีวกโกมารภัจจ์แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจโรคประจำพระองค์เมือง
ราชคฤห์เป็นผู้จัดถวายก็ดี เสนาสนะป่าเหล่านี้มีบทบาทอย่างมากต่อการประพฤติพรหมจรรย์เพราะ
เป็นที่มิธรรมดาดีเยี่ยมสำหรับนักบวชที่จะใช้ชีวิตอย่างสมณะมาพิจารณาตนหรือตรวจสอบ
ตนตามพระวินัยอันเป็นกิจสำคัญในการดำเนินชีวิตของบรรพชิตโดยการทำสมาธิเพียรให้บรรลุ
เป้าหมาย ดังพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคว่า “ ภิกษุทั้งหลาย นั้นโคนไม้ นั้นเรือนว่างเปล่า เธอ
ทั้งหลายจงเพ่งพินิจ อย่าประมาท อย่าได้เป็นผู้มีความเดือดร้อนในภายหลัง นี่เป็นคำพร่ำสอนของเรา
แก่เธอทั้งหลาย” ปัจจุบันถ้าจะนับเอาป่าช้าหรือสุสานก็ย่อมเป็นเสนาสนะสำหรับชนผู้ใคร่ต่อ
การศึกษาพิจารณาตนเองได้เช่นกัน เพราะทุกชีวิตที่เกิดมาจะต้องพบกับความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
ควรไตร่ตรองให้เห็นด้วยปัญญาที่แท้จริงเรียกว่าไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ไม่เที่ยงแท้ ทุกขัง เป็นทุกข์ทน
ได้ยาก และอนัตตา ไม่มีสิ่งที่ตัวตน ที่น่ายึดมั่น จนสามารถปรับทัศนคติของตนโดยการวางตนได้
เหมาะสม มองเห็นคุณค่าของสรรพสิ่งอย่างครบถ้วน

เสนาสนะจำพวกที่สอง หมายถึง กฐิ^{๓๙} หรือพระคันธกฐิ เสนาสนะที่ประทับของพระผู้มี
พระภาคเจ้า ใช้สำหรับทรงพักอาศัยในบางโอกาสเท่านั้น จะเห็นได้ว่าเมื่อจำนวนของพระภิกษุสงฆ์มี

^{๓๗} วิมาหา. (ไทย) ๐๑/๕๒๐/๖๕๓.

^{๓๘} วิมาหา. (ไทย) ๐๑/๒๙๕/๔๙๓.

^{๓๙} วิมาหา. (ไทย) ๐๑/๓๔๘/๓๘๓.

เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับเสนาสนะที่มีอยู่ตามธรรมชาตินั้นก็ไม่เพียงพอพวกชาวบ้านเห็นว่าพระสงฆ์เดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัยต้องตามทีต่างๆจึงได้ขอร้องให้พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตเสนาสนะเพิ่มเติม ทั้งส่วนกิจกรรมของพระสงฆ์ก็มีอยู่อย่างต่อเนื่องพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเล็งเห็นความจำเป็นในการใช้สอยเสนาสนะจึงทรงหาแนวทางที่เหมาะสมเรียงง่าย ทรงปรารถนาเห็นสิ่งก่อสร้างซึ่งจะเป็นการทดแทนเสนาสนะที่เป็นธรรมชาติอยู่แล้วอีกแนวทางหนึ่ง จึงเป็นอันว่าทรงอนุญาตให้สร้างให้มีขนาดพอเหมาะกับยุคสมัยหรือความจำเป็นเท่านั้น ซึ่งจะต้องมีลักษณะเป็นไปตามพระธรรมวินัยที่กำหนดแต่คงรูปแบบง่าย ประหยัด มีประโยชน์มาก คือวัสดุในพื้นที่มาก่อสร้าง เสนาสนะเช่นนี้มีประโยชน์ต่อการใช้สอยในกิจกรรมของพระภิกษุสงฆ์อย่างเฉพาะตนเท่านั้น ลดปัญหาการพลุกพล่านด้วยหมู่คณะแม้การใช้สอยพระสงฆ์ต้องมีสติใช้สอยเสนาสนะเหล่านั้นอย่างพิจารณาทุกครั้ง ทั้งก่อนใช้ ขณะใช้ และหลังใช้ จุดสำคัญเพื่อป้องกันมิให้พระสงฆ์เป็นผู้ก่อกิเลสตัณหาเข้าไปยึดติดที่อยู่เหล่านั้น เช่น นั้นเสนาสนะของฉันทน์ นันอุบาสกอุบาสิกาของฉันทน์ เป็นต้น

ศาลา หมายถึง ที่พักอาศัยชั่วคราวในอดีตและมีการปรับปรุงให้เป็นที่ศึกษาพระปริยัติธรรมของเหล่ากุลบุตรผู้เข้ามาอุปสมบทเป็นพระภิกษุสามเณรเพื่อฝึกฝนพัฒนาความรู้ทางคันถธุระหรือพระปริยัติธรรม ซึ่งมีการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน แบ่งเป็นแผนกธรรมและแผนกบาลี รวมเรียกว่า คันถธุระของพระสงฆ์ที่ทำงานด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเฉพาะแผนกธรรมเปิดสอนนักธรรมตรี-โท-เอก พร้อมกันนั้นคณะสงฆ์ต้องการให้คฤหัสถ์ฝ่ายครู-อาจารย์ นักเรียน นักศึกษาได้รับการศึกษาหลักสูตรนี้เช่นกันเรียกว่า ธรรมศึกษา เพราะในสมัยก่อนวัดมีพระสงฆ์ผู้เชี่ยวชาญในการปกครองมีความรู้ทั้งทางธรรมทางโลกสามารถเป็นผู้จัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและจัดการเรียนการสอนขึ้นภายในวัด เช่น งานหัตถกรรม มีการเย็บ ปัก ถัก ร้อย จัก สาน เป็นต้น นอกจากนี้ปัจจุบันศาลายังเป็นที่บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ของชุมชนอีกด้วยเช่นเป็นที่ประชุมหรือนัดหมายของชุมชนหรือใช้เป็นที่ทำกิจอย่างอื่นร่วมกับหน่วยงานของราชการ เรียกว่าเป็นการใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างวัดกับชาวบ้านเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนให้ดีขึ้น^{๔๐}

ธรรมสภา หมายถึง เสนาสนะที่ประชุมทางวิชาการทางพระพุทธศาสนาหรือการทำกิจกรรมที่จัดขึ้นในโอกาสต่างๆและการแสดงพระธรรมเทศนาแก้ปัญหาของประชาชนในถิ่นนั้นๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจธรรมชาติของสังคม ระบบการปกครอง ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีให้ถูกต้องระหว่างชาววัดกับชาวบ้านให้มีความมั่นคง จนสามารถอยู่ชีวิตที่เป็นจริงเกื้อกูลกันและกัน^{๔๑}

ส่วนปราสาท หมายถึง เรือนยอด เช่นโลหะปราสาท อันเช่นกับเสนาสนะที่นางวิสาขา มหาอุบาสิกายาเยศเครื่องประดับช้อมหาดาธาธน์ เป็นเงิน ๙ โกลี สร้างวัดถวายเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปเป็นที่ปลูกสร้างทั้งนั้น^{๔๒}

^{๔๐} วิ.ม.อ. (ไทย) ๐๓/๔๙๖.

^{๔๑} ที.ม.อ. (ไทย) ๐๑/๒๕๓/๒๐๔.

^{๔๒} วิ.จ. (ไทย) ๐๓/๒๙๐/๘๔.

เมื่อพิจารณาตามลักษณะของเสนาสนะทั้งหมดนั้น ทำให้ทราบเหตุผล ความต้องการและวิวัฒนาการของเสนาสนะมาตามลำดับคือเสนาสนะในเบื้องต้นมีลักษณะเป็นสิ่งมีอยู่ตามธรรมชาติไม่มีความใหญ่โตอะไรมากนัก สามารถแสวงหาได้ง่าย เช่น โคนไม้หรือต้นศรีมหาโพธิ์ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงใช้เป็นที่ปฏิบัติธรรมโดยไม่ต้องไปคำนึงถึงสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างอื่นใดเลย เพราะเป็นเสนาสนะเช่นนี้มีอยู่แล้วในป่า หาได้ง่าย สงบ สงัด ไม่พลุกพล่านด้วยผู้คนรบกวน แม้ถ้าก็เช่นกันก็สามารถนำมาใช้เป็นเสนาสนะสำหรับเจริญจิตภาวนา เพราะเกิดมีอยู่แล้วตามภูเขา ไม่ต้องลำบากด้วยการแสวงหาวัสดุใดๆมาก่อนสร้างเลย นอกจากใช้ประโยชน์ในการเป็นที่อยู่อาศัยแล้ว สามารถใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้ด้วย กล่าวคือเป็นสถานที่ประชุมทำสังคายนารวบรวมพระธรรมวินัยไว้เป็นหมวดหมู่ได้ เช่น ในคราวที่พระมหากัสสปะเถระเป็นประธานฝ่ายสงฆ์และพระเจ้าอชาตศัตรูเป็นประธานฝ่ายฆราวาส ใช้ถ้ำสัตตบรรณคูหา^{๔๓} แขวงกรุงราชคฤห์ นัดประชุมพระอรหันต์ ๕๐๐ รูปเป็นที่ทำปฐมสังคายนาเพื่อรวบรวมพระธรรมวินัยให้สำเร็จมาแล้วเป็นต้น

ในสมัยพุทธกาล เสนาสนะในพุทธสถานหรือวัดวาอารามเกิดขึ้นมากมายเหล่านั้นต่างได้รับแรงศรัทธาจากประชาชนโดยเฉพาะพระเจ้าแผ่นดินหรือพระมหากษัตริย์เป็นผู้เลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ทรงให้การคุ้มครองอุปถัมภ์แก่พระพุทธศาสนา มีการสร้างวัดถวายมากมาย เช่น วัดเวฬุวัน (ป่าไผ่) ที่พระเจ้าพิมพิสารกษัตริย์แห่งเมืองมคธทรงน้อมถวายแด่พระภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประธานเพื่อใช้เป็นที่พักพิงพระภิกษุสงฆ์และประกาศพระสัทธรรมแก่ประชาชนผู้เลื่อมใสศรัทธา วัดเชตะวันมหาวิหารที่เศรษฐีอนาถปิณฑิกะในเมืองสาวัตถีร่วมกับเจ้าชายเชตมิจิตศรัทธาสร้างถวายแด่พระพุทธเจ้า เป็นต้น ก็เป็นเสนาสนะขยายเพิ่มเพื่อกิจกรรมของพระพุทธศาสนาทั้งนั้นเพราะเสนาสนะส่วนใหญ่มีลักษณะของพื้นที่เป็นบริเวณป่าขนาดใหญ่ เยียบสงบจากเสียงรบกวน การเข้าไปอยู่อาศัยของพระสงฆ์ในครั้งพุทธกาลมักเน้นการรักษาป่าตามธรรมชาติไว้เป็นหลักโดยไม่มีการทำลายสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ให้ได้รับความเสื่อมโทรมแต่อย่างใด

๒.๒.๓ ความหมายตามคัมภีร์อรรถกถา

เสนาสนะที่พระอรรถกถาจารย์ผู้แต่งคัมภีร์เพื่ออธิบายพุทธพจน์ให้เกิดความเข้าใจชัดเจนตรงกันและง่ายแก่ผู้สนใจการศึกษาค้นคว้าคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา จำแนกเสนาสนะเป็น ๕ ประเภท ดังนี้

๑. วิหาร (วิหาร) ได้แก่ที่อยู่อันพ้นจากเรือนมุงแถบเดียว
๒. เรือนมุงแถบเดียว (อชฎโยค) ได้แก่ เรือนที่โค้งดั่งปีกครุฑหรือเรียกว่า เฝิง
๓. เรือนชั้น (ปราสาท) ได้แก่ปราสาททวย
๔. เรือนโล้น (หมมีย) ได้แก่ปราสาทแต่มียอดตั้งอยู่บนพื้นอากาศ
๕. ถ้ำ (คฺหา) ได้แก่ ถ้ำอิฐ ถ้ำศิลา ถ้ำไม้ ถ้ำดิน^{๔๔}

^{๔๓} วิ.จ.อ. (ไทย) ๐๑/๐๗/๓๘๑.

^{๔๔} พระพุทธโฆสะจารย์, จตุตถสมันตปาสาทิกา อรรถกถาพระวินัย จุลลวรรค วรรณนา, ทรงแปลโดยสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายีมหาเถร ป.ศ. ๙), พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๕๑.

เสนาสนะทั้ง ๕ ประเภทเหล่านี้ มีความพิเศษออกไปจากพวกข้างต้น คือเน้นการใช้สอย และความจำเป็นในเสนาสนะของหมู่คณะที่เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม กล่าวคือวิหาร เรือนมุงแถบเดียว เรือนชั้น และเรือนโถง ซึ่งขนาดใหญ่ขึ้นกว่าพวกแรก โดยสามารถใช้บรรจุจำนวนผู้คนที่เข้ามาอาศัย ได้มากขึ้น เป็นเสนาสนะที่คนทั่วไปใช้ประโยชน์ร่วมกันได้เป็นอย่างดีแต่จะต้องใช้แรงงานคนสร้าง มาก เป็นการร่วมกันสร้างด้วยความศรัทธาของประชาชนอีกด้วยจึงจะสำเร็จลุล่วงไปได้ ส่วนถ้าก็มี ขนาดใหญ่สามารถใช้ประโยชน์ที่มีเสียง เช่นถ้ำอชันตะ มีลักษณะการสร้างโดยสกัดหินตามหน้าผา เป็นเสาค้ำ ผนัง เพดานสลับหรือพระพุทธรูปใช้เป็นที่พักและจำพรรษาของพระสงฆ์ได้อีกด้วย^{๔๕} แม้ ในสมัยหลังพุทธกาลมีการสร้างถ้ำขึ้นในรัชกาลของพระมหากษัตริย์ที่เป็นพุทธมามกะ เช่น พระเจ้า อชุตศัตถุทรงอนุญาตให้พระภิกษุสงฆ์จำนวน ๕๐๐ รูป ใช้ถ้ำสัตตบรรณคูหาเพื่อทำปฐมสังคายนาใน พระพุทธศาสนาขึ้นเป็นครั้งแรก ก็ด้วยความจำเป็นเนื่องจากพระภิกษุสงฆ์ผู้เข้าร่วมทำสังกรรมมีมาก เกินกว่าเสนาสนะขนาดอื่นจะรองรับได้ ทั้งนี้เพื่อสนองให้กิจกรรมของคณะสงฆ์มีความเจริญก้าวหน้า ต่อไปอีกทั้งเพื่อความมุ่งหมายในการศึกษา เผยแผ่พระสัทธรรมให้กว้างขวางมากและป้องกันเหตุเสื่อม เสี่ยงหรือภัยในอนาคตอีกด้วย

แม้ว่าพระพุทธองค์ทรงอนุญาตการสร้างเสนาสนะแล้วก็ตาม แต่พุทธประสงค์ดังกล่าวก็ เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวบ้านในถิ่นนั้นๆให้มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของพระสงฆ์เท่านั้นมิใช่เป็นการ สนับสนุนสิ่งก่อสร้างถาวรวัตถุให้เป็นภาระแก่ชาวบ้านแต่ให้เป็นไปตามกำลังความพร้อมมากกว่าของ ชุมชน อาศัยมูลเหตุดังกล่าวนี้ จึงเป็นเครื่องมือทดสอบฝึกฝนให้พระสงฆ์ไม่ติดอยู่กับที่อยู่ของตน และ ให้เกิดความเห็นที่ถูกต้องว่าสิ่งทั้งหลายเป็นเพียงเสนาสนะเท่านั้น มิใช่ของเรา มิใช่ของบุคคลใดบุคคล หนึ่ง รู้จักการวางใจเป็นกลางได้ จะได้ไม่หมกหมุ่นอยู่กับที่อยู่มากเกินขอบเขต ฉะนั้นการพัฒนาวัตร ปฏิบัติเกี่ยวกับความเป็นสมณะจะเกิดขึ้นมากขึ้นเพียงใดจึงอยู่ตัว ศาสนทายาทว่ามีความรู้ความ เป็นอยู่ที่เหมาะสมหรือไม่อีกด้วย หากสามารถทำความเข้าใจให้ถูกต้องทางปฏิบัติแล้ว ย่อมเป็นการปู พื้นฐานของชีวิตไปในตัวจึงมีความจำเป็นในการต้องสื่อสารให้สังคมภายนอกได้รับทราบเป็นอย่างดี เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจกันระหว่างกลุ่มชนทั้งสองฝ่ายให้เกิดการปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง

๒.๒.๔ ความหมายตามแนวคิดนักปราชญ์ปัจจุบัน

เสนาสนะที่นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาในปัจจุบันได้ให้ความหมายเอาไว้ ๒ นัย คือ ความหมายที่ ๑ หมายถึง รูปธรรมหรือตัวเสนาสนะ ความหมายที่ ๒ หมายถึง นามธรรมหรือ คุณลักษณะพิเศษที่แฝงอยู่ในเสนาสนะ ดังจะได้อธิบายจากแนวคิดนักปราชญ์ทั้ง ๓ ท่านมาเทียบเคียง ดังนี้

๑) พระธรรมโกษาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) วัดสวนโมกขพลาราม จังหวัดสุราษฎร์ธานี กล่าวถึงเสนาสนะตามแนวทางการปฏิบัติสมณธรรมว่า มี ๔ อย่าง คือ

อย่างที่ ๑ : พุทธภาษาคนธรรมดา คำตอบก็คือ ที่อยู่ หมู่ที่ ๖ ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

^{๔๕} ปัญญา เทพสิงห์, ศิลปะเอเชีย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๒๐.

อย่างที ๒ : พุทโดยภาษาที่ดีกว่านั้น จริงกว่านั้น คือ ภาษาจิตอธิบายว่า จิตที่เห็นสวณโมกข์นั้นแหละมีสวณโมกข์

อย่างที ๓ : พุทภาษาธรรมดาชั้นธรรมดาๆ อธิบายว่า “โมกข์” แปลว่า เกลี้ยง คือ จิตเกลี้ยงจากกิเลส ฉะนั้น จิตเกลี้ยงจากกิเลส อยู่ที่ไหน ตรงนั้นแหละเป็นสวณโมกข์หรือเป็นที่โมกข์ (เกลี้ยง)

อย่างที ๔ : พุทเป็นภาษาธรรมดาชั้นละเอียด อธิบายว่า สวณโมกข์อยู่ในจิตที่เกลี้ยงคือภาวะของจิตที่เกลี้ยงจากสิ่งหุ้มห่อ ปรงแต่ง ยึดถือภาวะนั้น (ภาวะที่ไม่มีสิ่งหุ้มห่อ ปรงแต่ง ยึดถือ) อยู่ในจิตหรืออยู่ที่จิต จึงว่า สวณโมกข์เข้าไปอยู่ที่จิต^{๔๖}

ท่านพุทธทาส ได้อธิบายว่า ความหมายเสนาสนะในอย่างที ๑ นั้น เป็นการบอกถึงสถานที่ตั้งเสนาสนะโดยตรงหรือภาษาคนที่พูดกันโดยทั่วไปที่ใช้สื่อสารกันอยู่ซึ่งเข้าใจง่ายหมายถึง หมู่ที่ ๖ ตำบลเสม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี อย่างที ๒-๓ เป็นการบอกถึงองค์ประกอบว่ามีหลักการของเหตุปัจจัยอย่างนี้ จึงทำให้เสนาสนะมีความหมายมากกว่าตัวเสนาสนะบุคคลได้ฝึกฝนตนโดยเน้นไปที่สภาพจิตเพราะจิตที่เกลี้ยง(หมด)จากกิเลสเครื่องมัวหมองนั้นไม่จำเป็นต้องอาศัยสถานที่แต่อย่างใดเลย เพียงอาศัยการฝึกฝนตนอย่างถูกต้องเท่านั้นปฏิบัติได้เท่าไรก็สามารถหาความสุขได้เท่านั้น อย่างที ๔ เป็นการเชิญชวนว่า ใครๆก็ตามที่สามารถอบรมฝึกฝนจิตของตนให้เกลี้ยงจากกิเลสได้ เพียงเท่านั้นจิตของผู้นั้นก็จะเป็นสวณโมกข์หรืออยู่ในสวณโมกข์ได้อย่างปลอดภัย โดยไม่ต้องคอยดูอำนาจกิเลสของตนจึงไม่ต้องดิ้นรนหาสวณโมกข์อีกต่อไป เพราะสวณโมกข์มีอยู่แล้วที่ตัวเราทั้งหลายซึ่งวันนี้เป็นวิธีที่ง่ายกว่าวิธีไหนๆทั้งหมด แต่ก็น้อยคนจะทำได้ซึ่งท่านแนะนำว่ามั่นเป็นวิธีที่ถูกต้องที่สุดที่มนุษย์ควรใส่ใจให้มาก

๒) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) วัดญาณเวศกวัน จังหวัดนครปฐม กล่าวถึงเสนาสนะตามแนวทางการปฏิบัติธรรม คือเสนาสนะ ในทางพระพุทธศาสนา มีความหมายว่า ที่อยู่อาศัย เช่น กุฏิ วิหาร และเครื่องใช้เกี่ยวกับสถานที่ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ แม้โคนไม้ เมื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยก็เรียกเสนาสนะ เหมือนกัน^{๔๗}

๓) พระธรรมกิตติวงศ์ วัดราชโอรสาราม กรุงเทพมหานคร ได้ให้ความหมายของเสนาสนะว่า เสนาสนะ หมายถึงอาคาร สถานที่ซึ่งใช้เป็นที่พักอาศัยหรือเป็นที่ทำกิจกรรมของพระสงฆ์ได้ และหมายถึงสิ่งที่ใช้เป็นที่นั่ง ที่พิง ที่หนุนได้ เช่น อุโบสถ วิหาร ศาลา กุฏิ ที่นอน หมอน พรม ที่ปูนอน ผ้าปูนั่ง เป็นต้น^{๔๘}

นักปราชญ์ทั้งสองท่านหลังนี้ ให้ความหมายเสนาสนะที่เป็นสิ่งของสามารถสัมผัสได้ซึ่งสามารถมองเห็นได้ด้วยมังสะจักษุหรือตาเนื้อของมนุษย์ โดยอธิบายว่าทุกสิ่งที่สามารถเข้าไปเกี่ยวข้อง

^{๔๖} รัญจวน อินทรกำแหง, สวณโมกข์ทำไม?ทำไมสวณโมกข์?ภาคสอง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๗), หน้า ๙-๑๐.

^{๔๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๓๔๙.

^{๔๘} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙, ราชบัณฑิต), พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เลี้ยงช้าง, ๒๕๔๘), หน้า ๑๕๕.

สัมพันธ์ในชีวิตของนักบวชอย่างถูกต้องตามพระธรรมวินัยนั้น ถือว่าเป็นเสนาสนะได้ทั้งนั้น นับตั้งแต่ กุฎี อุโบสถ วิหาร ศาลา เติง แก้อ้อ หมอน เป็นต้น ส่วนการจัดทำกิจกรรมต่างๆขึ้นในเสนาสนะเหล่านี้ต้องดำเนินอยู่ภายใต้พระวินัยเท่านั้น โดยไม่เป็นการทำล่วงละเมิดหรือทำลายสิกขาบทใดๆให้เสื่อมเสียไปแต่ประการใด เพราะเป็นการศึกษาในด้านการพัฒนาชีวิตให้ถูกต้องและสูงขึ้นตามวิถีทางพระพุทธศาสนา

แม้สถานศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนาในระดับอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยของพระสงฆ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน กล่าวคือ มหาวิทยาลัยของพระคณะสงฆ์ไทยทั้ง ๒ แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ก็จัดอยู่ในเสนาสนะชนิดนี้ได้เหมือนกัน ซึ่งสามารถให้บริการการศึกษาในระดับอุดมศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรตลอดถึงประชาชนทั่วไป ดังปณิธานที่ว่า “ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก” ซึ่งเป็นการศึกษาพุทธศาสตร์อย่างนี้ ทำให้ชาวพุทธเกิดการเรียนรู้ปฏิบัติได้ถูกต้องทาง ทำให้มีเจตยีนของการจัดการศึกษาว่าจะต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ด้วย ๓ ส่วน คือประกอบด้วยปริยัติธรรม คือการเล่าเรียนวิชาต่างๆในตำรา ปฏิบัติธรรม คือการปฏิบัติฝึกฝนตน พัฒนาตัวบุคคลให้มีจิตใจสูงเหนือสัจจะของสัตว์โลกทั่วไปอยู่เสมอ และปฏิบัติธรรม คือเกิดผลจากการปฏิบัติเพื่อดับความอยากของมนุษย์ได้ครบถ้วน โดยมีการพัฒนาองค์กร และศาสตร์ต่างๆทั้งงานวิจัย ตำรา แบบเรียน งานวิจัย อีกรวมมาย กล่าวคือเกิดเสนาสนะที่สำหรับศึกษาพุทธศาสตร์ระดับสูงของพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า เสนาสนะในความหมายตามคัมภีร์พระไตรปิฎก คือที่อยู่อาศัยชนิดเดิมหรืออย่างแรก ไม่มีสิ่งรบกวน ให้ได้ง่าย สะดวกแก่การใช้สอย ได้แก่ โคนไม้ ถ้ำ ป่าไม้ เพราะเป็นธรรมชาติมีอยู่มากมาย เป็นสิ่งที่ใช้เฉพาะบุคคลเท่านั้น มีขนาดไม่ใหญ่โต สะดวกต่อการดูแลรักษา และอีกนัยหนึ่ง หมายถึงศาลา ธรรมสภา และปราสาท ซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างที่มนุษย์ทำขึ้นและมีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปตามค่านิยม สามารถเอื้อประโยชน์ด้านกิจกรรมพระพุทธศาสนาตามวาระสำคัญๆจึงต้องมีลักษณะใหญ่โต ทรูหรา สง่างาม ใช้ทุนสร้างมากต้องอาศัยบุคคลที่มีทรัพย์มากหรือความพร้อมทุกอย่างเป็นผู้สร้างถวาย รวมถึงอาศัยดูแลรักษาเสนาสนะดังกล่าวมากตามจำนวนพื้นที่ใช้สอยส่วนแนวคิดของนักปราชญ์ปัจจุบัน คือสิ่งของทุกอย่างที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตแบบประหยัดเรียบง่าย แต่สามารถใช้ประโยชน์โดยไม่ขัดแย้งต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ กุฎี ศาลาการเปรียญ อุโบสถ วิหาร โต๊ะ เติง ตั่ง ตึก เพราะครุภัณฑ์ทั้งหมดสามารถใช้เป็นเครื่องใช้สอยที่สอดคล้องกับกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวัด

๒.๓ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับสุขาภิบาลด้านที่อยู่อาศัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสุขาภิบาลด้านที่อยู่อาศัย โดยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของสุขาภิบาลที่อยู่อาศัย ดังต่อไปนี้

๒.๓.๑ ความหมายสุขาภิบาลที่อยู่อาศัย

สุขาภิบาลเป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย โดยเริ่มมีขึ้นครั้งแรกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อทรงโปรดเกล้าฯให้ตราพระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพฯ ร.ศ. ๑๑๖ (พ.ศ. ๒๔๔๐) จัดการปกครองท้องถิ่นรูปแบบสุขาภิบาลขึ้นในกรุงเทพฯตามแบบอย่างการปกครองท้องถิ่นที่ทรงเห็นมาจากการเสด็จประพาสต่างประเทศ โดยให้

สุขาภิบาลกรุงเทพฯอยู่ในอำนาจการบังคับบัญชาของเสนาบดีกระทรวงนครบาล^{๔๙} ที่น่าสนใจคือ การปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยนี้พระเจ้าอยู่หัวทรงมอบให้ประชาชนต่างจากหลายประเทศที่อำนาจการปกครองท้องถิ่นได้มาจากการที่ประชาชนเป็นฝ่ายเรียกร้อง นอกจากจะเป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่เก่าที่สุดในประเทศไทยแล้ว สุขาภิบาลยังเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีขนาดเล็กที่สุดในแง่ขนาดของพื้นที่หรือในแง่จำนวนประชากร โดยสุขาภิบาลมักประกอบด้วยท้องที่ราว ๔-๕ หมู่บ้าน มีสุขาภิบาลน้อยรายที่มีขนาดใหญ่กินเนื้อที่ทั้งตำบลหรือหลายๆตำบลรวมกัน

สุขาภิบาลกรุงเทพฯ สุขาภิบาลแห่งแรกของประเทศสยาม

ใน พ.ศ. ๒๔๔๐ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ตรา พระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพฯ ร.ศ.๑๑๖ และจัดตั้งสุขาภิบาลกรุงเทพฯ โดยให้อยู่ในอำนาจการบังคับบัญชาของเสนาบดีกระทรวงนครบาล การนำระบบการปกครองท้องถิ่นมาใช้ในครั้งนี้นั้นทรงมีพระราชประสงค์เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองตามแบบอย่างอารยะประเทศ โดยด้านหนึ่งเป็นการริเริ่มให้ประชาชนปกครองตัวอย่างตามแบบอย่างของระบอบประชาธิปไตย อีกด้านหนึ่งนั้นมาจากการที่พระองค์ทรงห่วงใยในอนามัยและความเป็นอยู่ของราษฎร ในแง่ของโครงสร้างองค์กรบริหารของสุขาภิบาลกรุงเทพฯ ที่ตั้งขึ้นตามพระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพฯ ร.ศ. ๑๑๖ พบว่ายังไม่มียุทธศาสตร์เป็นการปกครองตนเองอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากผู้บริหารสุขาภิบาลประกอบด้วยข้าราชการประจำได้แก่ เสนาบดีกระทรวงนครบาล นายช่าง นายแพทย์ สำหรับบทบาทหน้าที่ของสุขาภิบาลนั้นสุขาภิบาลทำหน้าที่เกี่ยวกับการสุขอนามัยของชุมชน ได้แก่ การกำจัดขยะมูลฝอย การจัดเว็จที่ถ่ายอุจจาระและปัสสาวะของประชาชนทั่วไป ควบคุมความปลอดภัยในการจราจร ควบคุมการเลี้ยงสุกร เป็ด ไก่ ของราษฎร ขนย้ายสิ่งสกปรกโสโครกภายในเมือง ควบคุมดูแลการก่อสร้างอาคารหรือต่อเติมอาคารในกรุงเทพฯ^{๕๐}

สุขาภิบาลท่าฉลอม สุขาภิบาลในส่วนภูมิภาคแห่งแรกของประเทศสยาม

หลังจากจัดตั้งสุขาภิบาลกรุงเทพฯได้ราว ๘ ปี ใน พ.ศ. ๒๔๔๘ (ร.ศ.๑๒๔) กระทรวงมหาดไทย ซึ่งขณะนั้นสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวง ได้จัดตั้งสุขาภิบาลท่าฉลอมขึ้นเป็นสุขาภิบาลในส่วนภูมิภาคแห่งแรกของประเทศ โดยสาเหตุที่เลือกตำบลท่าฉลอมในเมืองสมุทรสาครจัดตั้งเป็นสุขาภิบาลในส่วนภูมิภาคแห่งแรกนั้นเนื่องมาจาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงยกเรื่องตลาดท่าจีน ตำบลท่าฉลอม เมืองสมุทรสาคร มีสภาพเสื่อมโทรมสกปรก ขึ้นมากว่าในที่ประชุมเสนาบดี ดังนั้นสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ จึงมีสาสน์ไปตำหนิผู้ว่าราชการเมืองสมุทรสาครเรื่องสภาพความสกปรกของตลาดท่าจีน พระยาพิไชยสุนทร ผู้ว่าราชการเมืองสมุทรสาครในขณะนั้นจึงเรียกประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ตลาดท่าจีนเพื่อหาทางแก้ไขให้ตลาดท่าจีนมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้น ในที่สุดที่ประชุม

^{๔๙} ชูวงศ์ ฉายะบุตร, การปกครองท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร: สมาคมนิสิตเก่ารัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๒๕.

^{๕๐} ธเนศวร์ เจริญเมือง, ๑๐๐ ปีการปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ.๒๔๔๐-๒๕๔๐, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓๖.

ดังกล่าวได้ตกลงกันให้ชักชวนราษฎรและพ่อค้าในตำบลท่าฉลอม ช่วยกันบริจาคเงินปรับปรุงตลาดท่าฉลอม มีการสร้างถนนปูอิฐและจ้างคนทำความสะอาดบริเวณตลาดท่าฉลอมด้วยเงินบริจาคที่ได้มา ทำให้ตลาดท่าฉลอมสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้น^{๕๑}

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงพอพระทัยกับการแก้ไขปัญหาคความสกปรกที่ตลาดท่าฉลอม จึงทำรายงานทูลเกล้าถวายต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นเป็นโอกาสอันดีที่จะเริ่มการสุขาภิบาลหัวเมืองขึ้นที่ตำบลท่าฉลอมเป็นแห่งแรก เพื่อปูรากฐานในการขยายการสุขาภิบาลไปยังภูมิภาคอื่น ๆ ต่อไป โดยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงขอพระบรมราชานุญาตแก้ไข “ภาษีโรงเรือน” ให้เป็นรายได้สำหรับสุขาภิบาลที่จะจัดตั้งขึ้น

สุขาภิบาลท่าฉลอม มีหน้าที่ ๓ ประการคือ (๑) ซ่อมแซมและบำรุงถนนหนทาง (๒) จุดโคมไฟให้มีแสงสว่างในเวลาค่ำคืนเป็นระยะๆ ตลอดถนนในตำบล (๓) จ้างลูกจ้างสำหรับขนขยะมูลฝอยในสุขาภิบาลไปทิ้ง สำหรับการบริหารงานของสุขาภิบาลท่าฉลอมนั้นทำในรูปแบบของคณะกรรมการ อันประกอบด้วย กำนันตำบลท่าฉลอม เป็นหัวหน้า และผู้ใหญ่บ้านในเขตเป็นผู้ช่วย โดยนำภาษีที่เก็บได้ในท้องที่หลังหักค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บแล้วไปใช้ในการดำเนินงานของสุขาภิบาล รวมทั้งมีอำนาจทั้กห้ามปรามสุขาภิบาลหากพบว่า มีการใช้จ่ายในทางที่ไม่สมควร ขณะเดียวกันก็พบว่าสุขาภิบาลท่าฉลอมมีการแสดงบัญชีรายรับรายให้ราษฎรในท้องที่ทราบอยู่เสมอ

การขยายสุขาภิบาลหัวเมือง

หลังจากสุขาภิบาลท่าฉลอมดำเนินงานไปได้ด้วยดี ในพ.ศ. ๒๔๕๑ (ร.ศ. ๑๒๗) กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศใช้ “พระราชบัญญัติจัดการสุขาภิบาลตามหัวเมือง ร.ศ. ๑๒๗” (กระทรวงมหาดไทยร่างกฎหมายฉบับนี้ขึ้นในปี ๒๔๕๐) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตั้งหน่วยงานดูแลด้านการปกครองท้องที่ในส่วนภูมิภาคต่างๆ ๓ อย่างด้วยกัน คือ (๑) รักษาความสะอาดภายในท้องที่ (๒) ป้องกันและรักษาโรคภัยไข้เจ็บภายในท้องที่ (๓) บำรุงรักษาเส้นทางสัญจรภายในท้องที่^{๕๒}

ตามพระราชบัญญัติการจัดการสุขาภิบาลตามหัวเมือง ร.ศ. ๑๒๗ มีการจำแนกสุขาภิบาลออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ (๑) สุขาภิบาลสำหรับหัวเมือง จัดตั้งขึ้นภายในท้องที่ที่เป็นเขตเมือง (๒) สุขาภิบาลสำหรับตำบล จัดตั้งขึ้นในท้องที่ตำบลที่มีประชากรหนาแน่น สำหรับการบริหารงานของสุขาภิบาลหัวเมืองทำในรูปแบบของคณะกรรมการซึ่งมาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยในกรณีสุขาภิบาลสำหรับหัวเมืองจะประกอบด้วย ผู้ว่าราชการเมือง ปลัดเมืองฝ่ายสุขาภิบาล นายอำเภอท้องที่ นายแพทย์สุขาภิบาล นายช่างสุขาภิบาล กำนันในเขตสุขาภิบาล 4 คน ส่วนคณะกรรมการสุขาภิบาลสำหรับตำบลจะประกอบด้วย กำนันนายตำบลเป็นประธาน และผู้ใหญ่บ้านในเขตท้องที่

^{๕๑} จักรกฤษณ์ นรินดีผดุงการ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ กับกระทรวงมหาดไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๗), หน้า ๒๗๖-๒๘๑.

^{๕๒} ชูวงศ์ ฉายะบุตร, การปกครองท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร: สมาคมนิสิตเก่ารัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๒๖-๑๒๗.

เป็นกรรมการนอกจากเจ้าหน้าที่รัฐตั้งที่กล่าวมาแล้ว ในคณะกรรมการสุขาภิบาลสำหรับหัวเมืองและคณะกรรมการสุขาภิบาลสำหรับตำบล อาจมีการแต่งตั้งพ่อค้าในท้องถิ่นเข้ามาร่วมบริหารงาน

สุขาภิบาลที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติฉบับนี้มีจำนวน ๓๕ แห่ง แยกเป็นสุขาภิบาลสำหรับหัวเมือง (สุขาภิบาลเมือง) ๒๙ แห่ง และสุขาภิบาลสำหรับตำบล (สุขาภิบาลท้องที่) ๖ แห่ง เมื่อคณะราษฎรทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ได้มีการจัดรูปแบบการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบของ “เทศบาล” และมีการตราพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. ๒๔๗๖ สุขาภิบาลทั้ง ๓๕ แห่งจึงเปลี่ยนฐานะเป็นเทศบาล

การจัดตั้งสุขาภิบาลในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ผู้นำไทยได้หันมาใช้ในการปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาลและมีจุดมุ่งหมายที่จะยกฐานะตำบลทั่วประเทศซึ่งมีอยู่ราว ๔,๘๐๐ ตำบล ในขณะนั้นขึ้นเป็นเทศบาลทั้งหมด แต่พอถึง พ.ศ. ๒๔๘๙ ทั่วประเทศมีเทศบาลเพียง ๑๑๗ แห่ง เนื่องจากมีอุปสรรคหลายประการในการจัดตั้งเทศบาล ดังนั้นใน พ.ศ. ๒๔๙๕ รัฐบาลขณะนั้นซึ่งมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี (เป็นนายกรัฐมนตรีครั้งที่ ๒) จึงได้ออกกฎหมายจัดตั้งสุขาภิบาลขึ้นอีกครั้งเพื่อใช้สุขาภิบาลเป็นฐานในการพัฒนาระบบการปกครองท้องถิ่นให้เติบโตและเข้มแข็ง สามารถยกฐานะขึ้นเป็น “เทศบาล” ในโอกาสต่อไป โดยพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. ๒๔๙๕ ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการสุขาภิบาลในการดำเนินงานของสุขาภิบาล ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติฉบับนี้การจัดตั้งสุขาภิบาลกระทำได้โดยประกาศกระทรวงมหาดไทยซึ่งจะต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. ๒๔๙๕ อีก ๒ ครั้งเมื่อพ.ศ. ๒๕๑๑ และพ.ศ. ๒๕๒๘ ตามลำดับโดยพระราชบัญญัติสุขาภิบาลฉบับแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อพ.ศ. ๒๕๒๘ ได้กำหนดโครงสร้างของสุขาภิบาลแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทได้แก่^{๕๓}

(๑) สุขาภิบาลที่มีนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอร่วมอยู่ในคณะกรรมการสุขาภิบาลโดยดำรงตำแหน่งเป็นประธานกรรมการสุขาภิบาล

(๒) สุขาภิบาลที่มีฐานะการคลังเพียงพอที่จะบริหารงานประจำของสุขาภิบาลได้ โดยสุขาภิบาลประเภทนี้ประธานกรรมการสุขาภิบาลมาจากกรรมการที่ราษฎรเลือกตั้ง มีนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอดำรงตำแหน่งเป็นที่ปรึกษา

การเปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาล

นับตั้งแต่มีการจัดการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบของสุขาภิบาลเมื่อพ.ศ. ๒๔๔๐ มาจนถึง พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นเวลากว่า ๑๐๐ ปี ได้มีการจัดตั้งสุขาภิบาลขึ้นทั่วประเทศรวม ๙๘๑ แห่ง ในจำนวนนี้มีสุขาภิบาลที่ถูกยกเลิกไป ๑ แห่ง ได้แก่ สุขาภิบาลชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี เพราะพื้นที่ถูกน้ำท่วมด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้บัญญัติไว้ในหมวดการปกครองท้องถิ่น มาตรา ๒๘๕ กำหนดให้องค์กรปกครองท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชิน

^{๕๓} โกวิท พวงงาม, การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน, ๒๕๕๐), หน้า ๒๔๓-๒๔๔.

วัตร ที่แถลงต่อสภาเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้กำหนดรูปแบบขององค์กรปกครองท้องถิ่นไว้ ๔ รูปแบบคือ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล และการปกครองรูปแบบพิเศษ โดยไม่มีรูปแบบสุขาภิบาล ดังนั้นในพ.ศ. ๒๕๔๒ ได้มีการออกพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล สุขาภิบาลทั่วประเทศจำนวน ๙๘๐ แห่งจึงได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลทั้งหมด

๒.๓.๒ การสุขาภิบาลที่อยู่อาศัย เป็นการจัดการและควบคุมดูแลที่อยู่อาศัยหรือสถาบันให้สะอาดถูกสุขลักษณะ โดยจัดการให้ได้ตามความต้องการขั้นมูลฐานทั้งทางร่างกาย ทางจิตใจ การป้องกันโรคติดต่อ รวมทั้งก่อให้เกิดความปลอดภัยจากอุบัติเหตุแก่ผู้พักอาศัยหรือผู้ใช้บริการ

ข้อจำกัดในการจัดการสุขาภิบาลที่อยู่อาศัยให้มีความเหมาะสม

๑) ข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจ การสร้างบ้านพักอาศัยให้ถูกสุขลักษณะหรือถูกหลักสุขาภิบาลได้มากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นกับฐานะของผู้อยู่อาศัยเป็นสำคัญ หากมีฐานะดีก็สามารถซื้อหรือสร้างบ้านเป็นของตนเอง โดยออกแบบการสร้างตามที่ต้องการได้ ตรงกันข้ามกับบางกลุ่มที่ฐานะไม่เอื้ออำนวย อาจจำเป็นต้องอยู่ตามสภาพ ต้องเช่าอาศัยอยู่หรืออยู่ร่วมกันกับคนอื่น ๆ ในเนื้อที่ที่ค่อนข้างจำกัด สภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เช่น ห้องแถว หรือชุมชนแออัด เป็นต้น โดยเฉพาะในเขตเมืองขนาดใหญ่ ที่ผู้คนมาอาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่น

๒) ข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องกับสภาวะทางสังคม อัตราการเพิ่มประชากรและการโยกย้ายถิ่นฐานโดยประชาชนในชนบทอพยพเข้าสู่เขตเมืองหลวง หรือเมืองขนาดใหญ่ เพื่อหางานทำหรือมุ่งเข้าหาแหล่งที่มีความเจริญ ได้กลายเป็นปัญหาทางสังคมของชุมชนเมืองในปัจจุบัน เนื่องด้วยจำกัดในพื้นที่ที่ดิน มีผู้มาอยู่อาศัยมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาอยู่กันอย่างหนาแน่น การปรับตัวเพื่อการดำรงชีพในชุมชนเมือง หากชุมชนใด จัดการไม่ดี จะกลายเป็นสังคมที่เสื่อมโทรม ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตให้ตกต่ำกว่าที่ควรจะเป็น

๓) ข้อจำกัดทางการศึกษา ปัญหาการให้ความรู้ผ่านระบบการศึกษาหรือผ่านสื่อต่างๆ ซึ่งทำได้ค่อนข้างน้อย จึงทำให้ประชาชนทั่วไปขาดความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องทำที่อยู่อาศัยให้ถูกสุขลักษณะ โดยเฉพาะการจัดสิ่งแวดล้อมตามความต้องการทั้งสี่ประการที่กล่าวมาข้างต้น

๔) ข้อจำกัดทางด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม ความแตกต่างด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม มีส่วนในการกำหนดรูปทรงและการจัดสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย บ้านในเขตชนบท อาจสร้างเป็นรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน เป็นบ้านไม้ยกพื้นสูง และอาจมีการทำคอกสัตว์ใต้ถุนบ้านด้วย ในขณะที่บ้านในเขตเมือง เอื้อต่อการสร้างเป็นอาคารคอนกรีตจะเหมาะสมกว่า ซึ่งบ้านแต่ละแบบก็มีข้อดี - ข้อด้อยต่างกันออกไป หากเป็นบ้านทรงไทย ภายในบ้านจะไม่อบอ้าว เพราะมีการระบายอากาศได้ดี

๕) ข้อจำกัดทางด้านนโยบาย การวางแผนทางเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น ภูมิภาค รัฐ และชาติ หากแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นและชาติ ขาดความชัดเจนและไม่แน่นอน ขาดเสถียรภาพ อาจส่งผลกระทบต่อการจัดการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมที่ดี รวมถึงสุขาภิบาลที่อยู่อาศัยด้วย การขาดการวางแผนด้านผังเมือง อาจทำให้เกิดการปะปนกันระหว่างบ้านพักอาศัย โรงงานอุตสาหกรรม หรือสถานที่ราชการได้

๒.๓.๓ หลักการสุขภาพที่อยู่อาศัย ควรจัดให้เป็นไปตามความต้องการขั้นพื้นฐานของบ้านพักอาศัย โดยจัดให้มีลักษณะเป็นไปตามความต้องการทางสรีรวิทยา ความต้องการด้านจิตใจ การป้องกันโรคติดต่อ ตลอดจนการป้องกันอุบัติเหตุภายในบ้านพักอาศัย

ที่อยู่อาศัย หมายถึง อาคารบ้านเรือน รวมถึงตึก โรง และแฟ้มที่มนุษย์จัดสร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นที่พักอาศัยทั้งกลางวันและกลางคืน ภายในที่อยู่อาศัยประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ที่ต้องการ มีทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย อุปกรณ์และสิ่งใช้สอยที่จำเป็นตามความต้องการทางด้านร่างกาย จิตใจ และความเป็นอยู่ที่ดีงามทั้งส่วนตัว และครอบครัวของผู้พักอาศัย

สถาบัน หมายถึง อาคารสถานที่สร้างขึ้นมาเพื่อใช้เป็นที่ทำการ ซึ่งกำหนดให้เป็นที่ชุมนุมได้ทั่วไป จึงเป็นอาคารที่สาธารณะ เช่น โรงเรียน หรือสถานที่ศึกษา หอประชุม โรง - มหรสพ โรงพยาบาล โรงแรม และเรือนจำ เป็นต้น

การสุขภาพที่อยู่อาศัยและสถาบัน หมายถึง การจัดการและควบคุมดูแลที่อยู่อาศัยหรือสถาบันให้สะอาดถูกสุขลักษณะ โดยจัดการให้ได้ตามความต้องการขั้นมูลฐานทั้งทางร่างกาย ทางจิตใจ การป้องกันโรคติดต่อ และจัดให้ปลอดภัยจากการเกิดอุบัติเหตุแก่ผู้พักอาศัยหรือผู้ใช้บริการด้วย

Housing Sanitation หมายถึง การปรับปรุงบ้านและบริเวณให้ถูกหลักสุขภาพเพื่อเป็นการป้องกันโรคติดต่อ ป้องกันอุบัติเหตุอันอาจเกิดขึ้นได้ และเป็นการเสริมสร้างสุขภาพอนามัยและสุขนิสัยให้รู้จักการทำความสะอาดบ้านเรือน

Housing หมายถึง การจัดการที่อยู่อาศัยให้ถูกสุขลักษณะ

Residential Environment หรือ Housing หมายถึง โครงสร้างทางกายภาพที่มนุษย์ใช้อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่อยู่ภายในโครงสร้างดังกล่าว รวมถึง เครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์ เครื่องบริการ และอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เป็นความต้องการของมนุษย์ที่พักอาศัยในโครงสร้างดังกล่าว หรือเพื่อความต้องการให้บุคคลและครอบครัวที่อยู่อาศัยมีสุขภาพดี ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ รวมถึง การดำรงชีพอยู่ในสังคมได้ด้วยดี

หลักการสุขภาพที่อยู่อาศัย

สมาคมสาธารณสุขอเมริกัน (American Public Health Administration) ได้กำหนดมาตรฐานความต้องการในเรื่องบ้านพักอาศัย ดังนี้คือ^{๕๔}

๑) บ้านพักอาศัยจะต้องมีลักษณะเป็นไปตามความต้องการทางด้านร่างกายของผู้อยู่อาศัย (Fundamental Physiological Needs)

๒) บ้านพักอาศัยจะต้องเป็นไปตามความต้องการทางด้านจิตใจของผู้อยู่อาศัย (Fundamental Psychological Needs)

๓) ต้องป้องกันโรคติดต่อภายในบ้าน (Provision against Communicable Diseases)

๔) สามารถป้องกันอุบัติเหตุภายในบ้าน (Provision against Accidents)

^{๕๔} ประสิทธิ์ สิริพันธ์, กระบวนทัศน์ใหม่ของงานอนามัยสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร: สอศ., ๒๕๕๐), หน้า ๖๙.

๑. ความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกาย (Fundamental Physiological Needs)

หมายถึง การจัดสิ่งแวดล้อมของที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมสนองความต้องการทางร่างกาย แก่ผู้อยู่อาศัยได้ เช่น การจัดระบบระบายอากาศให้เหมาะสม มีแสงสว่างเพียงพอ เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้อยู่อาศัยที่จะต้องพิจารณาจัดให้ถูกต้องด้วย ปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ อุณหภูมิและความชื้น การระบายอากาศ แสงสว่าง เสียงรบกวน

๒. ความต้องการพื้นฐานทางด้านจิตใจและสังคม (Fundamental Psychological and Social Needs)

หมายถึง การจัดสิ่งแวดล้อมของที่อยู่อาศัยเพื่อช่วยส่งเสริมให้ผู้อยู่อาศัยมีความสุขสบายทางจิตใจ เช่น ความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่แออัดหรือคับแคบ สมาชิกภายในบ้านมีความสามัคคีกลมเกลียวกันดี มีชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกับเพื่อนบ้านได้ดี ภายในที่อยู่อาศัยมีสิ่งอำนวยความสะดวกตามความจำเป็นพื้นฐาน เป็นต้น ความต้องการทางจิตใจของผู้อยู่อาศัยที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้ ความเป็นสัดส่วน และเป็นส่วนตัวของผู้อยู่อาศัย ความสะอาดของที่อยู่อาศัย ความสวยงาม และความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะดวกสบาย

๓. การป้องกันโรคติดต่อ (Protection against Communicable Diseases)

การติดต่อของโรคภายในบ้านพักอาศัย จะเป็นไปได้ง่ายหรือยาก ขึ้นกับองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ประการคือ ตัวบุคคล (Host) เชื้อโรค (Agents) และสิ่งแวดล้อมโดยรวม (Environment) ดังนั้น การจะควบคุมป้องกันโรคติดต่อภายในบ้านอย่างได้ผล จำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบเหล่านี้ อันได้แก่ การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคแก่คนภายในครอบครัว จัดให้มีสุขวิथाส่วนบุคคลและส่วนรวมที่ดี จัดตัวการที่ทำให้เกิดโรคหรือพาหะนำโรคติดต่อต่างๆ เช่น แมลงวัน แมลงสาบ ยุง เป็นต้น การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม โดยจัดให้มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด พอเพียง มีการกำจัดสิ่งปฏิกูลมูลฝอยอย่างถูกสุขลักษณะ มีการระบายน้ำเสียที่เหมาะสม การเตรียมอาหารที่ปลอดภัยต่อการบริโภค ตลอดจน สิ่งต่างๆที่อยู่โดยรอบ ให้มีสภาพที่ปลอดภัย ไม่เอื้อต่อการเกิดโรคติดต่อภายในบ้าน

๔. การป้องกันอุบัติเหตุ (Protection against Accidents)

อุบัติเหตุหมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจ ไม่ได้คาดคิดไว้ล่วงหน้า หรือไม่มีเจตนาทำให้เกิดขึ้น เมื่อเกิดเหตุการณ์นั้นแล้ว มีผลก่อให้เกิดความเสียหายต่อตัวบุคคลหรือทรัพย์สินต่างๆ ได้ อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในที่อยู่อาศัย ทั้งในบริเวณตัวบ้านหรือบริเวณนอกบ้าน ซึ่งอยู่ภายในรั้วบ้านก็ตาม มีโอกาสเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อกับสมาชิกคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนในบ้าน โดยเฉพาะภายในที่อยู่อาศัยที่ขาดมาตรการป้องกันอุบัติเหตุ ผลของอุบัติเหตุอาจทำให้สมาชิกในบ้านบาดเจ็บตั้งแต่เล็กน้อย จนถึงขั้นเสียชีวิตได้ หรืออาจมีผลเฉพาะทำให้ทรัพย์สินภายในบ้านชำรุดเสียหายเท่านั้น อย่างไรก็ตาม แม้จะเป็นเพียงอุบัติเหตุเพียงเล็กน้อย แต่ก็ไม่มีใครอยากให้เกิดขึ้น เพราะมีความเชื่อใจอยู่ว่าบ้านน่าจะเป็นสถานที่ปลอดภัยที่สุด เมื่อบุคคลอยู่ในบ้านจึงปล่อยตัวปล่อยใจอิสระ อาจเกิดการเผอเรอไม่ได้ทันระวังตัว จนเกิดเหตุที่ไม่คาดฝันได้ ลักษณะของการเกิดอุบัติเหตุภายในบ้าน เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้โดยง่าย จึงนำมาจัดกลุ่มแบ่งแยกตามความคล้ายคลึงและความถี่ในการเกิดที่มีอยู่บ่อยๆ ดังนี้ คือ อุบัติเหตุอันเกิดจากการพลัดตกหกล้ม อุบัติเหตุอันเนื่องจากอัคคีภัย อุบัติเหตุอันเนื่องจากไฟฟ้าดูดหรือไฟฟ้าช็อต อุบัติเหตุอันเนื่องจากพิษของสารเคมีหรือสารพิษ อุบัติเหตุอันเกิดจากของมีคม อุบัติเหตุอันเกิดจากความผิดพลาดของมนุษย์

สรุปได้ว่า นับตั้งแต่มีการจัดการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบของสุขาภิบาลเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐ มาจนถึงพ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นเวลากว่า ๑๐๐ ปี ได้มีการจัดตั้งสุขาภิบาลขึ้นทั่วประเทศรวม ๙๘๑ แห่ง ในจำนวนนี้มีสุขาภิบาลที่ถูกยกเลิกไป ๑ แห่ง ได้แก่ สุขาภิบาลชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี เพราะพื้นที่ถูกน้ำท่วม ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๔๑ ได้บัญญัติไว้ในหมวดการปกครองท้องถิ่น มาตรา ๒๘๕ กำหนดให้องค์กรปกครองท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ที่แถลงต่อสภาเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้กำหนดรูปแบบขององค์กรปกครองท้องถิ่นไว้ ๔ รูปแบบคือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และการปกครองรูปแบบพิเศษ โดยไม่มีรูปแบบสุขาภิบาล ดังนั้นในพ.ศ. ๒๕๔๒ ได้มีการออกพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล สุขาภิบาลทั่วประเทศจำนวน ๙๘๐ แห่งจึงได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลทั้งหมด การสุขาภิบาลที่อยู่อาศัย เป็นการจัดการและควบคุมดูแลที่อยู่อาศัยหรือสถาบันให้สะอาดถูกสุขลักษณะ โดยจัดการให้ได้ตามความต้องการขั้นมูลฐานทั้งทางร่างกาย ทางจิตใจ การป้องกันโรคติดต่อ รวมทั้งก่อให้เกิดความปลอดภัยจากอุบัติเหตุแก่ผู้พักอาศัยหรือผู้ใช้บริการ หลักการสุขาภิบาลที่อยู่อาศัย ควรจัดให้เป็นไปตามความต้องการขั้นพื้นฐานของบ้านพักอาศัย โดยจัดให้มีลักษณะเป็นไปตามความต้องการทางสรีรวิทยา ความต้องการด้านจิตใจ การป้องกันโรคติดต่อ ตลอดจนการป้องกันอุบัติเหตุภายในบ้านพักอาศัย

๒.๔ บริบทพื้นที่การทำวิจัย

วัดในเขตอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ มีจำนวนทั้งหมด ๑๐๖ วัด ประกอบด้วย วัด พระอารามหลวง ๑ วัด วัดราษฎร์ ๑๐๕ วัด ซึ่งแบ่งการปกครองออกเป็นดังนี้ เจ้าคณะอำเภอ ๑ รูป รองเจ้าคณะอำเภอ ๒ รูป เจ้าคณะตำบล ๑๑ ตำบล เจ้าอาวาส ๑๐๖ รูป ซึ่งแบ่งออกดังนี้

๑.ตำบลช่องสามหมอ	มีวัด	๑๐ วัด	มีพระสงฆ์	๖๓ รูป
๒.ตำบลหนองไผ่	มีวัด	๗ วัด	มีพระสงฆ์	๓๐ รูป
๓.ตำบลบ้านแก้ง	มีวัด	๑๑ วัด	มีพระสงฆ์	๓๔ รูป
๔.ตำบลหนองสังข์	มีวัด	๑๑ วัด	มีพระสงฆ์	๓๕ รูป
๕.ตำบลหลุบคา	มีวัด	๑๐ วัด	มีพระสงฆ์	๒๖ รูป
๖.ตำบลนาหนองทุ่มเขต ๑	มีวัด	๗ วัด	มีพระสงฆ์	๓๐ รูป
๗.ตำบลนาหนองทุ่มเขต ๒	มีวัด	๘ วัด	มีพระสงฆ์	๓๖ รูป
๘.ตำบลหนองขาม	มีวัด	๑๐ วัด	มีพระสงฆ์	๓๙ รูป
๙.ตำบลโคกกุ้ง	มีวัด	๙ วัด	มีพระสงฆ์	๔๙ รูป
๑๐.ตำบลท่ามะไฟหวาน	มีวัด	๑๒ วัด	มีพระสงฆ์	๘๕ รูป
๑๑.ตำบลเก่ายาคี	มีวัด	๑๑ วัด	มีพระสงฆ์	๒๙ รูป
	รวมวัด	๑๐๖ วัด	รวมพระสงฆ์	๔๕๐ รูป

คณะสงฆ์อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ มีนโยบายในการปลูกสร้างเสนาสนะที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสามเณรให้ถูกสุขลักษณะตามมาตรฐานสุขาภิบาล โดยนาร่องของคณะสงฆ์ในตำบลนาหนองทุ่มเขต ๑ ตำบลนาหนองทุ่ม เขต ๒ และตำบลช่องสามหมอ ในอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

โดยให้มีหน่วยงานรัฐ มาตรวจสอบแบบแปลนการสร้าง และมาช่วยในการดูแลสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ภายในวัดในด้านสาธารณูปการทุกอย่างที่มีภายในวัดในตำบลทั้ง ๓ ตำบล ที่เป็นตำบลนำร่องก่อน แล้วถึงจะขยายให้ครอบคลุมทั้ง ๘ ตำบลที่เหลือ

สาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ทางศาสนา สำหรับสาธารณูปการที่จัดเป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลางและระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” นั้น หมายถึง

๑) การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน

๒) กิจการอันเกี่ยวกับวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุจำพรรษา และยกวัดราษฎร์เป็นพระอารามหลวง

๓) กิจการของวัดอื่นๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร

๔) การศาสนสมบัติของวัด

ความมุ่งหมายของสาธารณูปการก็เพื่อบำรุงรักษาวัดและส่งเสริมสร้างวัดให้เป็นที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนหรือสังคมผู้เป็นเจ้าของวัดนั้นให้วัฒนาสถาพรสืบไป การบริหารกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนา ในด้านสาธารณูปการของวัดในปัจจุบัน แบ่งได้ ๓ เรื่อง คือการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ การพัฒนาวัด และการดูแลรักษาจัดการ ศาสนสมบัติของวัด โดยที่การบริหารงานสาธารณูปการของเจ้าอาวาสหรือวัดตามพระธรรมวินัยควรให้เกิดความสุข (สัพปายะ) ๔ อย่าง คือ

๑) อาวาสสัพปายะ ที่อยู่เป็นที่สบาย คือ ทำให้วัดเป็นอารามเป็นที่รื่นรมย์เป็นรมณีสถานเจริญตาสบายใจแก่ผู้พบเห็น เป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ

๒) อาหารสัพปายะ อาหารเป็นที่สบายตามปกติเมื่อมีที่อยู่แล้วต้องคำนึงถึงการกินอาหารการจัดสวัสดิการเรื่องอาหาร

๓) บุคคลสัพปายะ บุคคลเป็นที่สบายบางแห่งไม่คำนึงถึงเรื่องบุคคลภายในวัด หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัด คนวัดแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ ภิกษุสงฆ์ สามเณร อุบาสกอุบาสิกา และเด็กวัดวัดใดดี หรือไม่ดี ดูได้จากบุคคล ๔ ประเภทนี้ สาธารณูปการจึงควรคำนึงถึงบุคคล ๔ ประเภทนี้ โดยการจัดที่อยู่อาศัยของบุคคลแต่ละประเภทให้เหมาะสมตามสถานภาพของแต่ละบุคคลไม่ให้ปนกัน

๔) ธรรมสัพปายะ ธรรมเป็นที่สบายจุดมุ่งหมาย คือเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม

การจัดการสาธารณูปการ หมายถึง การลงมือปฏิบัติงานสาธารณูปการ ซึ่งมีวิธีปฏิบัติแตกต่างกันตามลักษณะของงาน การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ได้แก่ การก่อสร้างศาสนวัตถุขึ้นใหม่ การซ่อมแซมของเก่า และการปรับปรุงตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มีอยู่เดิมหรือที่เพิ่มเติมขึ้นใหม่ เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น^{๕๕}

การควบคุมดูแลวัดนั้น เจ้าคณะจะเพิกเฉยมิได้ ถ้าเพิกเฉยจะเป็นการละเว้นการปฏิบัติ สอดส่องดูแล ชี้แจง แนะนำให้การสาธารณูปการของเจ้าอาวาส ดังนี้

^{๕๕} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๔๑.

- ๑) ควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับยุคพัฒนา
- ๒) ควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอสมควรแก่สภาพท้องถิ่นและก่อสร้างตามแบบแปลน
- ๓) ควบคุมให้แต่ละวัดที่สร้างถาวรวัตถุ ให้เป็นทรงไทยหรือให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ
- ๔) การควบคุมการเงินและบัญชี รายรับ-รายจ่าย ของแต่ละวัดให้เป็นไปตามหลักบัญชี
- ๕) ควบคุมดูแลเอกสารต่างๆ ของเจ้าอาวาส เช่น รายงานขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา ให้เป็นไปโดยถูกต้อง
- ๖) ควบคุมการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวง

การสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานภายในวัด ความสำคัญ การสาธารณูปการโดยรวม หมายถึง การพัฒนาวัดในด้านวัตถุทุกอย่าง ไม่เฉพาะแต่ศาสนสถานเท่านั้น หากรวมไปถึงการทำวัดให้สะอาด ร่มรื่น สะดวก สบาย การทำถนน ทางเดิน ในวัด และการตกแต่งวัดให้ดูสวยงามให้สบายตาแก่ผู้พบเห็น นอกจากนี้การสาธารณูปการ เป็นงานประจำ ของเจ้าอาวาสอย่างหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ ทั้งนี้เพื่อสร้างสิ่งจำเป็น รักษา สิ่งที่มีอยู่แล้วไว้และ ซ่อมแซมสิ่งที่ชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพไว้เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและพระสงฆ์ ภายในวัด ในการนี้ให้รวมถึง การดูแลรักษาศาสนสมบัติของพระพุทธศาสนาที่เป็นสมบัติส่วนรวมของสงฆ์ มิใช่สมบัติส่วนตัวของผู้ใดผู้หนึ่ง โดยเฉพาะ มีพระพุทธานุญาตให้สงฆ์ช่วยกันดูแลรักษา เช่น ให้ตั้งพระภิกษุทำหน้าที่ดูแลรักษาวัสดุสิ่งของของ สงฆ์ซึ่งเรียกว่า ภณฑาคาริก โดยเฉพาะ ศาสนสมบัติ แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ - ศาสนสมบัติวัด คือ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง เป็นหน้าที่ของสงฆ์ในวัดนั้นซึ่งมี เจ้าอาวาส เป็นต้น ช่วยกันดูแล รักษา ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย - ศาสนสมบัติกลาง คือ ทรัพย์สินอันมิใช่เป็นศาสนสมบัติวัด แต่เป็นของสงฆ์ส่วนกลาง เช่น ที่ดิน และผลประโยชน์วัดร้าง ทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้สงฆ์ส่วนกลาง ศาสนสมบัติกลาง เป็นหน้าที่ของ ผู้ปกครองสงฆ์ระดับสูงดูแลรักษา ทั้งนี้การจัดการศาสนสมบัติภายในวัด จะต้องยึดหลักให้ถูกต้องตาม กฎหมาย พระธรรมวินัย มติมหาเถรสมาคมและจะต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน แก่ประชาชนโดยทั่วไป หากไม่จำเป็น

หลักการดำเนินการสาธารณูปการ เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตพุทธาวาส และ เขตสังฆาวาส หรือกล่าวง่าย ๆ ก็คือ ภารกิจด้านการก่อสร้าง การซ่อมแซม การจัดให้มีการบำรุงดูแลรักษา ถาวรวัตถุหรือสาธารณสมบัติของวัด เช่น การสร้างอุโบสถ วิหาร อาคารเรียน ศาลาการเปรียญ หอธรรม กุฏิ เมรุการจัดการศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดีการจัดทำบัญชีเสนาสนะและศาสนสมบัติของวัด เป็นต้น

กรอบการพัฒนา

หมวดที่ ๑ การสาธารณูปการ^{๕๖}

การดำเนินการปรับปรุงพัฒนาวัดในด้านการสาธารณูปการ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑.๑ บริเวณวัด

ภายในบริเวณวัด มีสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นเหมาะสม สิ่งเสริมสภาพความเป็นรมณีสถานโดยดำเนินการในสิ่งต่าง ๆ ดังเช่น

๑.๑.๑ ป้ายชื่อวัด ตั้งอยู่ในที่ที่เหมาะสม มีขนาดที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ มีความสง่างาม

๑.๑.๒ แผนผัง ติดตั้งไว้ในที่เปิดเผย เห็นได้ชัดเจน แสดงอาณาเขตและรายละเอียดสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัดชัดเจน

๑.๑.๓ ป้ายเผยแพร่กิจกรรมต่างๆของวัดแสดงหรือเผยแพร่การดำเนินกิจกรรมต่างๆของวัด

๑.๑.๔ ป้ายประวัติวัดโดยย่อ เพื่อแสดงประวัติวัดเผยแพร่แก่บุคคลทั่วไป

๑.๑.๕ ป้ายนิเทศข้อมูล เพื่อแสดงจำนวนสถิติข้อมูลต่าง ๆ ของวัด

๑.๑.๖ ป้ายคติธรรม พุทธภาษิต เพื่อเผยแพร่คติธรรมหรือพุทธภาษิต เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้หรือคติธรรมสอนใจแก่บุคคลที่เข้ามาในวัด

๑.๑.๗ มุมหนังสือเพื่อส่งเสริมการอ่าน เพื่อเป็นช่องทางในการเรียนรู้แก่บุคคลทั่วไปที่สนใจ

๑.๒ การปรับปรุง พัฒนา ดูแลรักษาสีสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ภายในวัด

๑.๒.๑ บริเวณวัดสงบ ร่มรื่น

๑.๒.๒ มีการจัดบริเวณวัด สถานที่ เป็นระเบียบ

๑.๒.๓ มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย

๑.๒.๔ มีบริเวณปลูกดอกไม้ไม้ประดับ เพื่อความร่มรื่น สวยงาม

๑.๒.๕ มีการจัดพื้นที่สำหรับนั่งพักผ่อน

๑.๓ ความสะอาด/มั่นคงแข็งแรงของอาคารเสนาสนะต่าง ๆ

๑.๓.๑ ความสะอาด ของอาคารเสนาสนะและภายในบริเวณวัด

๑.๓.๒ ความมั่นคงแข็งแรง ของอาคารเสนาสนะมีความมั่นคงปลอดภัยต่อการทำนักราชภัฏ ใช้ประโยชน์หรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

๑.๔ วัดมีสิ่งปลูกสร้าง และอาคารเสนาสนะต่าง ๆ เพียงพอและเหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์สภาพสะอาด มั่นคงแข็งแรง

๑.๔.๑ อุโบสถ

๑.๔.๒ กุฏิ

^{๕๖} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้จัดทำหนังสือ, “การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน”, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕-๒๐.

- ๑.๔.๓ ศาลา
- ๑.๔.๔ เเมรุ
- ๑.๔.๕ วิหาร
- ๑.๔.๖ ห้องสมุด/พิพิธภัณฑ์
- ๑.๔.๗ ถนนและทางเท้าภายในวัด
- ๑.๔.๘ เจดีย์
- ๑.๔.๙ ร้ววัด/กำแพงวัด

๑.๕ การบริหารจัดการและดูแลศาสนสมบัติของวัด โดยวัดดำเนินการให้มีเพื่อให้สามารถบริหารจัดการวัดอย่างเป็นระบบ ได้แก่

- ๑.๕.๑ การจัดทำบัญชีการเงินของวัด
- ๑.๕.๒ การจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด
- ๑.๕.๓ การแต่งตั้งไวยาวัจกรของวัด
- ๑.๕.๔ การแต่งตั้งคณะกรรมการวัด

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าทางเอกสารและผลงานการวิจัยต่างๆผู้วิจัยพบว่าไม่มีเอกสารงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

จากการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเสนาสนะตามมาตรฐานสุขาภิบาลภายในวัด อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการได้มีผู้ศึกษาวิจัยไว้หลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการศึกษาและกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

พระอภินิษฐ์ สิริปญโญ (อาจวิชัย) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า ๑. การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัด ปทุมธานี พบว่า พระภิกษุมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๓$)และเมื่อพิจารณา รายละเอียดในแต่ละด้านพบว่า พระภิกษุมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ๒. ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการใน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปร พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษา นักรธรรม วุฒิการศึกษาบาลีที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๓. ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหาการบริหารจัดการด้าน สาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานีได้แก่ ๑) ปัญหาเกี่ยวกับ งบประมาณก่อสร้างไม่เพียงพอ ๒) ปัญหาเกี่ยวกับการขาดการดูแลเอาใจใส่ ๓) ปัญหาเกี่ยวกับการ ให้ความรู้เกี่ยวกับการ จัดศาสนสมบัติของวัดยังไม่เป็นระบบแก่พระภิกษุสามเณร จึงมีข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย ๑) จัดหา

งบประมาณสำรองไว้มากๆ ให้เพียงพอกับการก่อสร้าง ๒) จำเป็นต้องมีการ ตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแล ให้มีผู้รับผิดชอบที่เป็นรูปธรรมและเอาใจใส่จริงๆ ๓) การให้ความรู้ เกี่ยวกับการจัดการศาสนสมบัติของวัด ให้เกิดความสำนึกรักศาสนสมบัติของวัด^{๕๗}

พระมหาสมชาย สุนติกโร (ชุ่มจิต) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณูปการของวัดในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า

๑. พระภิกษุมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณูปการของวัดในจังหวัดปทุมธานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๕$) และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า พระภิกษุมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒. ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณูปการของวัดในจังหวัดปทุมธานี ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปร พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาบาลีและตำแหน่งที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณูปการของวัดในจังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณูปการของวัดในจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ ๑) ปัญหาเกี่ยวกับการขาดความรู้ในการวางแผนการพัฒนาวัด ๒) ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณในการก่อสร้างบูรณะซ่อมแซมไม่เพียงพอ ๓) ปัญหาเกี่ยวกับการให้ความรู้ในการจัดการศาสนสมบัติของวัดยังไม่เป็นระบบ จึงมีข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย ๑) ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาวัดให้เป็นไปในแนวเดียวกัน ๒) ควรวางแผนผังในการก่อสร้างให้เหมาะสมและพอเพียงแก่การใช้ประโยชน์ ๓) ควรตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแล ในการดำเนินการจากพระสังฆาธิการในเขตนั้นๆ ๔) ควรให้ความรู้แก่บุคลากรที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดอย่างต่อเนื่อง

๔. สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณูปการของวัดในจังหวัดปทุมธานีแบ่งออกเป็นรายด้านได้ดังนี้ ๑) ด้านการพัฒนาวัด โดยภาพรวมมีการพัฒนาวัดอย่างมีแบบแผนโดยมีพระสังฆาธิการที่มีหน้าที่รับผิดชอบระดับวัดได้ดำเนินการตามที่เจ้าคณะผู้ปกครองได้ให้นโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน ๒) ด้านการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ พระสังฆาธิการควรปรับปรุงสภาวะแวดล้อมและภูมิทัศน์ของวัดให้มีความสะอาดร่มรื่นสวยงาม ๓) ด้านการดูแลรักษาและการจัดการศา

^{๕๗} พระอภินิษฐ์ สิริปญโญ (อาจวิชัย), “การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

สนสมบัติของวัด พระสงฆ์เจ้าคณะผู้ปกครองควรที่จะได้ตรวจเยี่ยมให้คำแนะนำแก่พระสังฆาธิการระดับวัด หรือจัดการประชุมอบรมบุคลากรที่มีหน้าที่อย่างมีระบบแบบแผน^{๕๘}

พระมหาขวลิต ขาดเมธี (คงแก้ว) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดภูเก็ต พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = ๓.๔๔$ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า พระภิกษุสามเณรมีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ตในด้านการปกครอง และด้านการสาธารณูปการอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการศาสนศึกษา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระภิกษุสามเณรในจังหวัดภูเก็ตมีความคิดเห็นแตกต่างกันตามสถานภาพ อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดภูเก็ต ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๕๙}

พระณัฐพล ฐิติธมโม (ปราบพินาศ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = ๔.๒๕$ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ยคือ ด้านวิทยากร ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการบริหารจัดการและด้านสถานที่การเปรียบเทียบ พบว่า การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลมีความคิดเห็นแตกต่างกันตามพรรษาและวุฒิการศึกษาบาลี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ในวัดเขตธนบุรีที่มีอายุ วุฒิการศึกษา

^{๕๘} พระมหาสมชาย สุนติกโร (ชุ่มจิต), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณูปการของวัดในจังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๕๙} พระมหาขวลิต ขาดเมธี (คงแก้ว), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

วุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวัดตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของ พระสงฆ์ในวัดเขตธนบุรีไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๖๐}

พระมหามณเฑียร วรธมโม (ซ้ายเกลี้ยง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของ พระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา” ผลการวิจัยพบว่าผลการเปรียบเทียบระดับ บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดพังงา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล คือ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ อายุ จำนวนพรรษา วุฒิทางการศึกษาสายสามัญ วุฒิทางการศึกษาทางธรรม และวุฒิทางการศึกษาทางเปรียญธรรม พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุและจำนวน พรรษาต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสังฆาธิการที่มีตำแหน่ง วุฒิทางการศึกษาสายสามัญ วุฒิ ทางการศึกษาทางธรรมและวุฒิทางการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๖๑}

พระหัตสนัย ปริบุญโณ (สุวรรณจินดา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสงขลา (การจัดการเชิงพุทธ)” ผลการวิจัยพบว่า

๑. บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา ในภาพรวม อยู่ ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{X} = ๒.๓๐$ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศาสนศึกษาและ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการปกครองคณะสงฆ์ ด้านการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับน้อยทุกด้าน

๒. ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัด สงขลา ตามความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านวุฒิทางการศึกษาสายสามัญของพระสังฆาธิการผู้ตอบแบบสอบถาม มีผลทำให้ ความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วน สถานภาพส่วนบุคคลด้านอายุ พรรษา วุฒิทางการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ ไม่มีผลทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่าง

๓. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการใน จังหวัดสงขลา ได้แก่ (๑) ด้านการปกครอง ควรมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ด้านการ บริหารจัดการแก่พระสังฆาธิการทุกระดับ และควรจัดประชุมพระสังฆาธิการ เพื่อประโยชน์ด้านการ ปกครองคณะสงฆ์ (๒) ด้านการศาสนศึกษา ควรสรรหาบุคลากรครูสอนพระปริยัติธรรมให้เพียงพอ และมีประจำอยู่ในทุกสำนักเรียน และควรจัดอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัยเพื่อช่วยประหยัดเวลาในการ

^{๖๐}พระณัฐพล ฐิตธมโม (ปราบพินาศ), “การบริหารวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความ คิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง พุทธ*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๖๑}พระมหามณเฑียร วรธมโม (ซ้ายเกลี้ยง), *บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดพังงา*, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

เรียนการสอน (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรมีการประสานงานกันระหว่างวัด เพื่อกระจายการสนับสนุนทุนการศึกษาไปในทุกๆ สถานศึกษา และวัดควรประสานงานกับภาครัฐและเอกชนที่ให้การอุปถัมภ์หรือมีหน้าที่ในการสนับสนุนการศึกษาแก่สถานศึกษาในพื้นที่ (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรพัฒนาศักยภาพด้านการศึกษาแก่พระสงฆ์ เพื่อให้มีความรู้ สามารถให้การอบรมสั่งสอนพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพกับคนทุกเพศทุกวัย และ พระสังฆาธิการควรทำงานในเชิงรุก คือ ไม่รอให้คนเข้าไปหาถึงวัด แต่เป็นฝ่ายนำธรรมะมาให้ประชาชนถึงบ้าน (๕) ด้านการสาธารณสุข ควรรณรงค์ให้พระสังฆาธิการดูแลรักษาเสนาสนะที่มีอยู่ มากกว่าการก่อสร้างขึ้นมาใหม่ และรณรงค์การก่อสร้างเสนาสนะที่มีเอกลักษณ์ของศิลปะประจำถิ่น และ (๖) ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ควรประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการหรือองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อป้องกันปัญหาการสงเคราะห์ที่ซ้ำซ้อน เกิดประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ และควรกำหนดเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ที่ชัดเจนก่อนลงมือปฏิบัติงาน^{๖๒}

พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ุตถณ สุเมโธ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = ๓.๔๕$ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปกครองและด้านสาธารณสุขมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = ๓.๗๕$ และ $\bar{X} = ๓.๕๔$ ตามลำดับ ส่วนด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ และด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์มีประสิทธิภาพในระดับปานกลาง^{๖๓}

พระครูสันติธรรมมารีต (บุญชัย สุนติกโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสภาพส่วนบุคคลโดยรวม พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งและประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ พระสังฆาธิการ ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันไป ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สำหรับพระสังฆาธิการที่มีอายุพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๖๔}

^{๖๒} พระหส์นัย ปริบุญโญ (สุวรรณจินดา), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๖๓} พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ุตถณ สุเมโธ, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๖๔} พระครูสันติธรรมมารีต (บุญชัย สุนติกโร), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการ เป็นการทำงานของบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปที่ร่วมปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญใช้ทรัพยากรบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน ร่วมมือดำเนินการอย่างมีเหตุผลเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเสนาสนะ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเสนาสนะได้มีผู้ศึกษาวิจัยไว้หลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการศึกษาและกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

พระวัฒน์พงษ์ ฐานิสโร (เปงใจ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวคิดด้านคุณค่าของเสนาสนะตามหลักพุทธจริยศาสตร์” ผลการวิจัยพบว่า เสนาสนะ หมายถึง ที่นอนและที่นั่ง หรือ ที่สำหรับพักผ่อนเป็นส่วนตัว ที่สำหรับหลักเรือนภาวณาและประกอบกิจอันเป็นส่วนรวมของพระภิกษุสงฆ์สามเณร เสนาสนะมี ๒ อย่าง คือ เสนาสนะที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ (ศิรัคหา) ป่าช้า ป่าช้า ที่แจ้ง และเสนาสนะที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ กุฏิ วิหาร เรือนชั้น เรือนโล้น เรือนว่าง ปราสาท ซึ่งการสร้างเสนาสนะมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันตามแต่เจตนาของผู้สร้าง เสนาสนะทั้งสองอย่างนี้พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระสาวกใช้เป็นเครื่องอาศัย ทั้งนี้แนวคิดในการสร้างเสนาสนะมีเป้าหมายตามที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ๒ ประการ คือ เพื่อตอบสนองการใช้ประโยชน์ของพระภิกษุสงฆ์และเพื่อตอบสนองการใช้ประโยชน์ของบุคคลในสังคม เสนาสนะมีคุณค่าตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ๒ ประการ คือ คุณค่าหลักกับคุณค่ารอง โดยคุณค่าหลักสามารถแบ่งตามความเหมาะสมได้ ๒ นัย คือ ๑) คุณค่าของเสนาสนะในมิติทางศาสนา อันเป็นคุณค่าตามวัตถุประสงค์ของการสร้าง ที่ได้วางเอาไว้ตามหลักการทางพระธรรมวินัย และ ๒) คุณค่าของเสนาสนะในมิติอื่นๆ คือ เสนาสนะสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองการใช้ประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก สำหรับคุณค่ารอง คือ ผลพลอยได้จากคุณค่าหลัก อันไม่ได้มาจากวัตถุประสงค์ในการสร้างเสนาสนะ เช่น วิหารลายคำ อุโบสถเงิน สร้างเพื่อประโยชน์ทางศาสนา แต่ด้วยฝีมืออันวิจิตรทำให้ผู้คนเดินทางมาเที่ยวชม ซึ่งบางกรณีคุณค่ารองอาจมีความโดดเด่นมากกว่าคุณค่าหลัก เป็นต้น^{๖๕}

พระมหาถวิล ปิยธมโม (ชนิดพจน์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษางานนวรรกรรมและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานสาธารณูปการของพระครูโสภณบุญเขต (โสม โสภโณ)” ผลการวิจัยพบว่า งานนวรรกรรมในทางพุทธศาสนา เป็นงานที่เกี่ยวกับการก่อสร้าง เสนาสนะ ซึ่งมีทั้งทรงอนุญาต เช่น วิหาร เรือนมุงแถบเดียว เรือนชั้น เรือนโล้น และถ้ำ เป็นต้นและไม่ทรงอนุญาต เช่น การสร้างเสนาสนะ มีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงที่ให้อ่อน เป็นต้น

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานสาธารณูปการของพระครูโสภณบุญเขต(โสม โสภโณ) ท่านเป็นผู้ชำนาญในด้านการก่อสร้างศาสนวัตถุและศาสนสถาน ด้านสาธารณประโยชน์ ด้านศิลปหัตถกรรม เช่น ความชำนาญในงานจักสานสำหรับใช้ในครัวเรือน เช่น กระติบข้าว

^{๖๕} พระวัฒน์พงษ์ ฐานิสโร (เปงใจ), “แนวคิดด้านคุณค่าของเสนาสนะตามหลักพุทธจริยศาสตร์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐).

ไซ ตระกร้า กระบุง เป็นผู้นำจิตวิญญาณ ผู้ถ่ายทอดความรู้ศิลปหัตถกรรมให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นศูนย์รวมด้านศิลปหัตถกรรม วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ ท่านเป็นครูสอนพระภิกษุ สามเณร ชาวบ้านทั่วไป เยาวชน และผู้สูงอายุ เสมอกัน ที่ทำมากกว่าบทบาทที่กล่าวคือท่านให้ โอกาสศึกษาวิชาชีพแก่ทุกๆ คนในชุมชนตามที่แต่ละคนต้องการเรียนรู้

ส่วนผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานสาธารณูปการของพระครูโสภณบุญเขต (โสม โสภโณ) ด้วยการสร้างศาสนวัตถุ เช่น อุโบสถ ศาลาการเปรียญ วิหาร ก่อประโยชน์แก่ชาว พุทธในตำบลป่าสังข์ เช่น ใช้อุโบสถเป็นที่ทำสังฆกรรมและอุปสมบทกุลบุตรในชุมชนพื้นที่นั้น ศาลา การเปรียญใช้ประกอบพิธีทำบุญของชาวพุทธ และประชุมสงฆ์รวมถึงชาวบ้าน วิหารเป็นที่ ประดิษฐานพระพุทธรูป สิ่งก่อสร้างมีลวดลายงดงาม มีภาพขาคกไว้ศึกษา ท่านสร้างอาคารเรียน โรงเรียนบ้านป่าสังข์ – ป่าม่วงวิทยา เพื่อใช้เป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียนของนักเรียนในชุมชน^{๖๖}

พระวีรชน อุตโตโร (ชัชวาลย์)) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การบริโภค ปัจจัย ๔ เพื่อสนับสนุนการบรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า การบริโภค ปัจจัย ๔ ในพระพุทธศาสนา คือ การใช้สอยผ้าจีวร กิน ดื่ม อาหารบิณฑบาต ใช้สอยที่อาศัย เสนาสนะ และใช้ยารักษาโรค ตามหลักธรรมวินัย เพื่อสนองความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นแก่การ ดำรงชีวิตพรหมจรรย์ ไม่เป็นไปเพื่อสนองกิเลสตัณหาความอยาก จึงเป็นไปอย่างสันโดษ ไม่ฟุ้งเฟ้อ

บทบัญญัติเกี่ยวกับการบริโภคปัจจัย ๔ ในพระพุทธศาสนาปรากฏอยู่ในพระวินัยปิฎก ทรงอนุญาตไตรจีวรและผ้าอื่นๆ เท่าที่จำเป็นสำหรับนุ่งห่มปกปิดร่างกาย ทรงบัญญัติการบิณฑบาต และข้อวัตรเกี่ยวกับการบริโภคอย่างผู้มีมารยาทที่ดีในสังคม ทรงอนุญาตเสนาสนะที่สงบสงัดบน พื้นฐานที่มกน้อยสันโดษรบกวนผู้อื่นน้อยและใช้ประโยชน์ได้สูงสุด และทรงอนุญาตคิลานเภสัช เฉพาะที่จำเป็นแก่การรักษาโรคที่เกิดขึ้นเท่านั้น

การบริโภคปัจจัย ๔ เพื่อสนับสนุนการบรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนา ได้แก่ เมื่อรับปัจจัย ๔ มากก็พิจารณาโดยความเป็นธาตุเท่านั้น ขณะบริโภคใช้สอยก็พิจารณาใช้สอยอย่างมีสติรู้คุณค่าแท้ ของปัจจัยนั้นๆ และเมื่อใช้สอยแล้วก็พิจารณาถึงความจำเป็นที่ต้องบริโภคใช้สอย เพื่อไม่ให้เกิดความ ประมาทในกาลทั้ง ๓ นอกจากนี้ยังมีวิธีการปฏิบัติที่เป็นการขัดเกลากิเลสเพิ่มเติมในอุดมคติ ในส่วน ที่เกี่ยวข้องการบริโภคจีวร การบริโภคบิณฑบาต และการบริโภคเสนาสนะตามสมควร การบริโภค บิณฑบาตควรใช้หลักโภชนาการที่ถูกต้อง เลือกรับประทานอาหารที่สะอาดและเจริญอาหารปฏิบัติกุศลจะ สนับสนุนการบรรลุนิพพานได้เป็นอย่างดี การบริโภคเสนาสนะควรพิจารณาเลือกเสนาสนะที่สงบสงัดจะ

^{๖๖} พระมหาถวิล ปิยธมโม (ชนิดพจน์), “การศึกษางานนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วย งานสาธารณูปการของพระครูโสภณบุญเขต (โสม โสภโณ)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

สนับสนุนการบรรลุลุทธิธรรมได้ และการบริโภคคิลานเภสัชที่ควบคู่กับการใช้ธรรมโอสถจะเกื้อกูลสนับสนุนแก่การบรรลุลุทธิธรรมในพระพุทธศาสนาได้^{๖๗}

พระอกนิษฐ์ สิริปญโญ (อาจวิชัย) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า

๑.การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า พระภิกษุมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๓$) และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า พระภิกษุมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒.ผลการเปรียบเทียบ การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปร พบว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาบาลี ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓.ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหาการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ ๑)ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณก่อสร้างไม่เพียงพอ ๒)ปัญหาเกี่ยวกับการขาดการดูแลเอาใจใส่ ๓)ปัญหาเกี่ยวกับการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดศาสนสมบัติของวัดยังไม่เป็นระบบแก่พระภิกษุสามเณรจึงมีข้อเสนอแนะประกอบด้วย ๑)จัดหางบประมาณสำรองไว้มากๆให้เพียงพอกับการก่อสร้าง ๒)จำเป็นต้องมีการตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแลให้มีผู้รับผิดชอบที่เป็นรูปธรรมและเอาใจใส่จริงจัง ๓)การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดศาสนสมบัติของวัด ให้เกิดความสำนึกรักศาสนสมบัติของวัด^{๖๘}

พระครูพินิตสุตาคม (สมพงษ์ สุตาคม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการของเจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า

๑.ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์และกรรมการวัด ต่อการบริหารจัดการของ เจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า การบริหารจัดการของเจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{X} = ๓.๙๒$ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้งด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และ

^{๖๗} พระวีรชน อุตตโร (ชัชวาล), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การบริโภคปัจจัย ๔ เพื่อสนับสนุนการบรรลุลุทธิธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๖๘} พระอกนิษฐ์ สิริปญโญ (อาจวิชัย), “การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ พบว่า พระสงฆ์และกรรมการวัด มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของเจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอแก่งแสน จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมากทุกด้าน

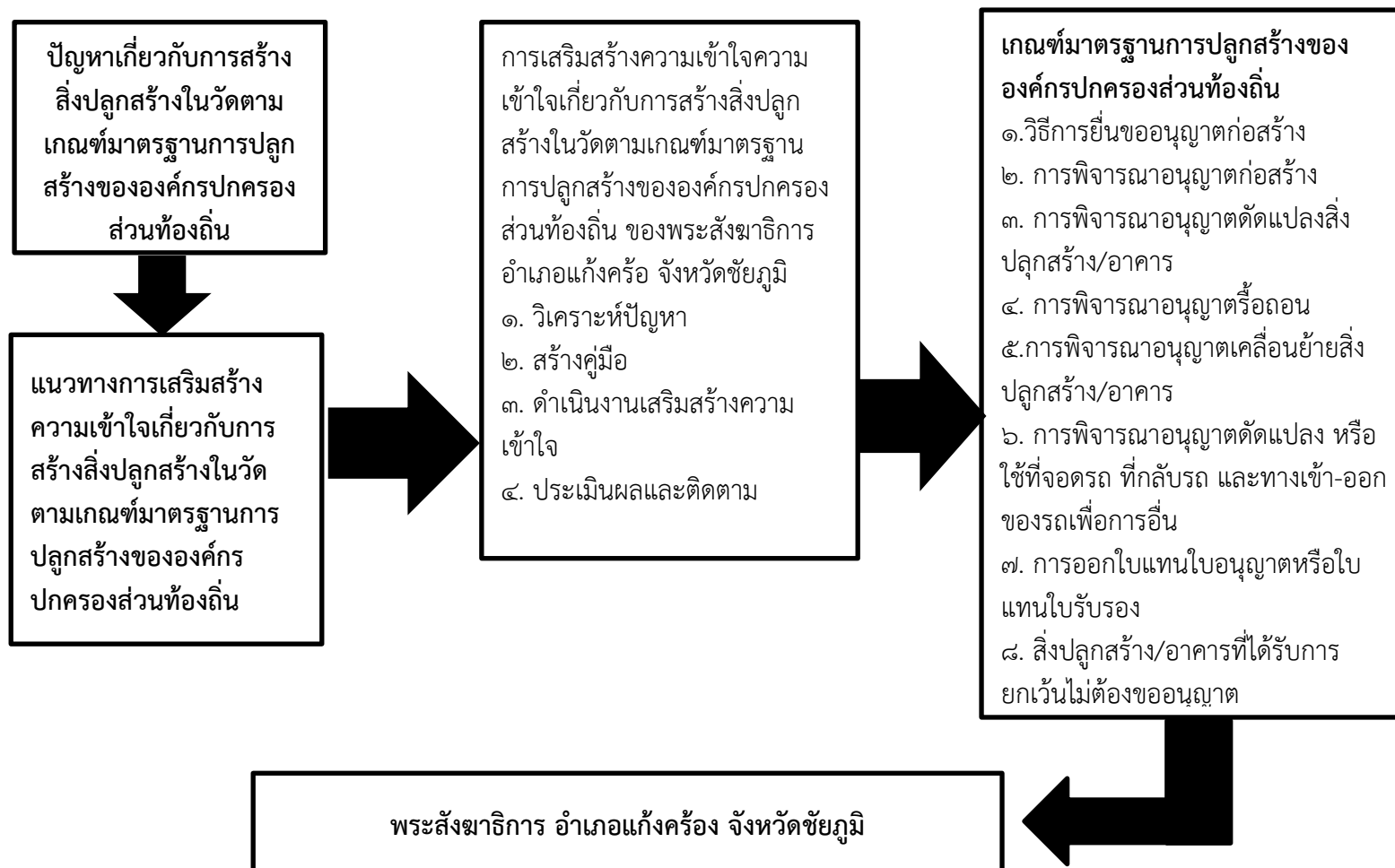
๒) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์และกรรมการวัด ต่อการบริหารจัดการของเจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอแก่งแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า ในภาพรวม พระสงฆ์และกรรมการวัดมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของเจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอแก่งแสน จังหวัดนครปฐม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันตามสถานภาพพระสงฆ์ด้านอายุพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิกการศึกษาทางธรรม สถานภาพกรรมการวัด ด้าน อายุ และวุฒิกการศึกษาสามัญ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓) ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา พบว่า ด้านการปกครองควรมีการกระจายอำนาจให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นงานด้านการปกครองและด้านอื่น ๆ ด้านการศึกษา ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และจิตใจที่เสียสละเข้ามาทำงานด้านนี้ จึงควรจัดหาครูที่มีความรู้ความสามารถมาสอน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ยังไม่มีความพร้อมในการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ จึงควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติแผนกสามัญและจัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การจัดให้มีการบรรยายธรรมทางวิทยุกระจายเสียงหรือสถานีโทรทัศน์ ซึ่งยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการเผยแผ่ธรรมอยู่พอสมควร ควรจัดตั้งศูนย์การปฏิบัติธรรมภายในวัด พร้อมทั้งมีอาจารย์สอนปฏิบัติธรรมที่มีความรู้ความสามารถเป็นที่ประจักษ์ ด้านการสาธารณสุขบุคลากรวางแผนอย่างเป็นระบบต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ควรจัดตั้งคณะกรรมการวัดร่วมกับพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถจัดทำแผนพัฒนาวัดอย่างเป็นระบบมีแบบแผนที่ชัดเจน ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ต้องให้ความสำคัญในการสงเคราะห์ด้านจิตใจแก่ประชาชนในฐานะที่วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน^{๒๔}

สรุปได้ว่าเสนาสนะในความหมายตามคัมภีร์พระไตรปิฎก คือที่อยู่อาศัยชนิดเดิมหรืออย่างแรก ไม่มีสิ่งรบกวน ให้ได้ง่าย สะดวกแก่การใช้สอย ได้แก่ โคนไม้ ถ้ำ ป่าไม้ เพราะเป็นธรรมชาติมีอยู่มากมาย เป็นสิ่งที่ใช้เฉพาะบุคคลเท่านั้น มีขนาดไม่ใหญ่โต สะดวกต่อการดูแลรักษา และอีกนัยหนึ่งหมายถึงศาลา ธรรมสภา และปราสาท ซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างที่มนุษย์ทำขึ้นและมีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปตามค่านิยม สามารถเอื้อประโยชน์ด้านกิจกรรมพระพุทธศาสนาตามวาระสำคัญๆจึงต้องมีลักษณะใหญ่โต หูหรา สง่างาม ใช้ทุนสร้างมากต้องอาศัยบุคคลที่มีทรัพย์มากหรือความพร้อมทุกอย่างเป็นผู้สร้างถวาย รวมถึงอาศัยดูแลรักษาเสนาสนะดังกล่าวมากตามจำนวนพื้นที่ใช้สอยส่วนแนวคิดของนักปราชญ์ปัจจุบัน คือสิ่งของทุกอย่างที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตแบบประหยัดเรียบง่ายแต่สามารถใช้ประโยชน์โดยไม่ขัดแย้งต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ กุฏิ ศาลาการเปรียญ อุโบสถ วิหาร โต๊ะ เตียง ตั่ง ตี๊ก เพราะครุภัณฑ์ทั้งหมดสามารถใช้เป็นเครื่องใช้สอยที่สอดคล้องกับกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวัด

^{๒๔} พระครูพินิจสุตาคม (สมพงษ์ สุตาคม), “การบริหารจัดการของเจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอแก่งแสน จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย



ภาพประกอบที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัด ตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของพระสังฆาธิการ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” ด้วยวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เลือกใช้วิธีการวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative research) ที่มีเนื้อหาสนับสนุนผลการวิจัยชัดเจนมากขึ้น สำหรับวิธีการวิจัย ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary survey) การสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยการแจกแบบสอบถาม (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอขั้นตอนดำเนินการวิจัย มีกระบวนการวิจัยและขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

วิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัด ตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของพระสังฆาธิการ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) และสุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถาม (Questionnaire) และใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณจากพระภิกษุสงฆ์ที่อยู่เขตอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๓.๒ ประชากร/กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัด ตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพระสังฆาธิการอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยต้องการเก็บข้อมูลจากพระภิกษุสงฆ์ดังนี้

๓.๒.๑ ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ พระสงฆ์ในอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๔๕๐ รูป^๑

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่พระสงฆ์ใน อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๔๕๐ รูป ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane^๒ ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ ๐.๐๕ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย N = จำนวนประชากรทั้งหมด
 e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้
 n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 ประชากรทั้งหมด ๔๕๐ รูป เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{แทนค่าในสูตร } n &= \frac{450}{1 + 450(0.05)^2} \\ &= \frac{450}{1 + 450(0.0025)} \\ &= \frac{450}{2.125} \\ n &= 212 \end{aligned}$$

ดังนั้นจึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๑๒ รูป

^๑ สำนักงานเจ้าคณะอำเภอแก่งคร้อ, เอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการ, (ครั้งที่ ๑, ๔ สิงหาคม ๒๕๖๑), (อัตสำเนา).

^๒ ธานินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: ปิสนิเนซาร์แอนดี้, ๒๕๕๑), หน้า ๔๕.

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างข้างต้นผู้วิจัยจึงนำมาคำนวณตามสัดส่วนที่เหมาะสม โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ดังนี้

$$n = \frac{nN}{N^{\circ}}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
 N = จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม
 N^๐ = จำนวนประชากรทั้งหมด

$$\begin{aligned} \text{ตัวอย่างเช่น ตำบลช่องสามหมอ} &= \frac{63 \times 212}{450} \\ &= 30 \text{ รูป} \end{aligned}$$

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ประสานงานกับเจ้าคณะตำบลในเขตอำเภอแก่งคร้อจังหวัดชัยภูมิเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระสงฆ์ในพื้นที่เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลแล้วผู้ศึกษาจึงนำมาตรวจสอบความเรียบร้อย เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ต่อไปแสดงในตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนพระภิกษุสงฆ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ที่	ตำบลใน อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ	พระภิกษุสงฆ์ (รูป)	พระภิกษุสงฆ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง (รูป)
๑.	ตำบลช่องสามหมอ	๖๓	๓๐
๒.	ตำบลหนองไผ่	๓๐	๑๔
๓.	ตำบลบ้านแก้ง	๓๔	๑๖
๔.	ตำบลหนองสังข์	๓๕	๑๖
๕.	ตำบลหลุบคา	๒๖	๑๒
๖.	ตำบลนาหนองทุ่ม เขต ๑	๓๐	๑๔
๗.	ตำบลนาหนองทุ่ม เขต ๒	๓๖	๑๗
๘.	ตำบลหนองขาม	๓๙	๑๘
๙.	ตำบลโคกกุง	๔๓	๒๐
๑๐.	ตำบลท่ามะไฟหวาน	๘๕	๔๐
๑๑.	ตำบลเก่ายาดี้	๒๙	๑๔
	รวม	๔๕๐	๒๑๒

๓.๒.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

(๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัย แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มที่ ๑ พระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครองอำเภอแก้งคร้อ จำนวน ๔ รูป กลุ่มที่ ๒ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในอำเภอแก้งคร้อ จำนวน ๓ รูป กลุ่มที่ ๓ ข้าราชการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๓ คน ซึ่งลักษณะเป็นไปตามเกณฑ์ของวัตถุประสงค์การวิจัยและผู้วิจัยกำหนดไว้ ดังนี้ ดังต่อไปนี้คือ

กลุ่มที่ ๑ พระสังฆาธิการเจ้าคณะผู้ปกครองอำเภอแก้งคร้อ ๔ รูป

- | | |
|----------------------------|---------------------------------|
| ๑. พระครูสุตชัยคุณ | จอ.แก้งคร้อ/วัดชัยสามหมอ |
| ๒. พระครูศรีปริยัติคุณาธาร | รจอ.แก้งคร้อ/วัดผสม |
| ๓. พระครูประจักษ์ธรรมาวุธ | จต.ช่องสามหมอ/วัดคีรีคงคาวนาราม |
| ๔. พระครูรังษีชัยคุณ | จต.โคกกุ้ง/วัดโพธิสัตว์ |

กลุ่มที่ ๒ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในอำเภอแก้งคร้อ จำนวน ๓ รูป

- | | |
|-----------------------------|-----------------------------|
| ๕. พระครูบรรพตโสทธิพิทักษ์ | เจ้าอาวาสวัดศรีสวัสดิ์บรรพต |
| ๖. พระครูประโชติชัยสาร | เจ้าอาวาสวัดสระทอง |
| ๗. พระครูปลัดประมวล สุจิตโต | เจ้าอาวาสวัดบูรณาราม |

กลุ่มที่ ๓ ข้าราชการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๓ คน

- | | |
|-------------------------|---------------------------------|
| ๘. นายสมศักดิ์ หมูโสภณ | นายกเทศมนตรีตำบลนาหนองทุ่ม |
| ๙. นายสหัส คงนาวัง | ผอ.กองช่าง เทศบาลตำบลนาหนองทุ่ม |
| ๑๐. นายจักรกฤษ แสงเดือน | ผอ.กองช่าง อบต.นาหนองทุ่ม |

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนลักษณะและการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

๓.๓.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยจะใช้แบบสอบถามโดยการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น ๓ ตอนคือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัด ตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

การหาคุณภาพเครื่องมือ

๑. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา(Content Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence, IOC) ทั้งนี้สามารถพิจารณาข้อคำถามที่มีค่า ตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไป โดยใช้เกณฑ์^๓ ดังนี้

- +๑ หมายความว่า มั่นใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้อง
- ๐ หมายความว่า ไม่มั่นใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้อง
- ๑ หมายความว่า ข้อคำถามไม่มีความสอดคล้อง

๒. ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ผลการตรวจสอบพบว่า แบบสอบถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ๐.๘๐-๑.๐๐

๓. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชาชนในอำเภอโนนไทย ซึ่งไม่ใช่ประชากรที่ศึกษา จำนวน ๓๐ คน ที่ไม่ได้ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, Alpha Coefficiency) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาทั้งฉบับเท่ากับ จากนั้นนำแบบสอบถามดังกล่าว เพื่อตรวจสอบ แก้ไขและให้ข้อเสนอแนะ

๓.๑.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยจะใช้เครื่องมือสำรวจข้อมูล เชิงประจักษ์และสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัด ตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพระสังฆาธิการ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ และการสังเกต ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ประเด็นสำคัญของเนื้อหาการวิจัยและวิเคราะห์สาระสำคัญจากนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการแล้วได้ร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้การร่วมปฏิบัติการเป็นเครื่องมือวิจัยด้วย

๑) แบบสัมภาษณ์ (Interview)

การวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์เป็นทางการ (Informal interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

๑) ขึ้นเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างพร้อมกับขอเอกสารต่าง ๆ พร้อมกันนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

^๓ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, การประยุกต์ใช้ SPSS วิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กาฬสินธุ์ : ประสานการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๕๗.

๒) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียง ในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่ามีข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

๒) การสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion)

๑) ติดต่อประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งสิ้น ๑๐ รูป/คน โดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อขอความร่วมมือในการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) รวมทั้งสิ้นจำนวน ๑๐ รูป/คน พร้อมชี้แจงรายละเอียดวัตถุประสงค์ ขั้นตอน กระบวนการ สถานที่ วัน และเวลา ในการสนทนากลุ่ม

๒) ขอบหนังสือ ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ จากวิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓) จัดเตรียมประเด็นคำถาม โครงร่าง และเอกสาร ให้เพียงพอให้กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

๔) ประสานงานเพื่อยืนยัน วัน เวลา สถานที่ กับผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน

๕) จัดเตรียมสถานที่ ทีมงาน และดำเนินการสนทนาด้วยตนเอง

๖) ทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล ในแต่ละประเด็นคำถาม ตามประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญ และรายงานผลการวิจัย

๓.๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

๑) ลักษณะของเครื่องมือสำหรับการแจกแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัด ตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพระสังฆาธิการ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา ตำแหน่ง การศึกษาสามัญ การศึกษานักธรรม การศึกษาบาลี ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัด ตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพระสังฆาธิการ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ทั้ง ๔ ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น ดังนี้

๑. ด้านจัดที่อยู่อาศัยให้ตามความต้องการทางร่างกาย มีคำถามทั้งหมด ๔ ข้อ
๒. ด้านจัดที่อยู่อาศัยให้ได้ตามความต้องการทางจิตใจ มีคำถามทั้งหมด ๔ ข้อ
๓. ด้านจัดที่อยู่อาศัยมีความปลอดภัย มีคำถามทั้งหมด ๖ ข้อ
๔. ด้านจัดที่อยู่อาศัยมีความปลอดภัยจากโรคติดต่อ มีคำถามทั้งหมด ๗ ข้อ

ในแต่ละข้อเป็นชนิดมาตรวัดแบบรวมคะแนน (Summated Rating Scale) ของเรนลีลีท หรือเรียกว่า มาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likerttype)^๔ แบ่งออกเป็น ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละข้อ ดังนี้

ระดับมากที่สุด	ให้คะแนนเท่ากับ	๕
ระดับมาก	ให้คะแนนเท่ากับ	๔
ระดับปานกลาง	ให้คะแนนเท่ากับ	๓
ระดับน้อย	ให้คะแนนเท่ากับ	๒
ระดับน้อยที่สุด	ให้คะแนนเท่ากับ	๑

การแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ยซึ่งใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับค่าคะแนนที่คำนวณได้ตามขั้นตอนที่ระบุไว้โดยเกณฑ์^๕ ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย	ความหมายค่าคะแนนเฉลี่ย
๔.๕๐ - ๕.๐๐	หมายถึง การพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด
๓.๕๐ - ๔.๔๙	หมายถึง การพัฒนาอยู่ในระดับมาก
๒.๕๐ - ๓.๔๙	หมายถึง การพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง
๑.๕๐ - ๒.๔๙	หมายถึง การพัฒนาอยู่ในระดับน้อย
๑.๐๐ - ๑.๔๙	หมายถึง การพัฒนาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นคำถามปลายเปิด (Open - ended) เกี่ยวกับปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไข ปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในด้านจัดที่อยู่อาศัยให้ตามความต้องการทางร่างกาย ด้านจัดที่อยู่อาศัยให้ได้ตามความต้องการทางจิตใจ ด้านจัดที่อยู่อาศัยให้มีความปลอดภัย ด้านจัดที่อยู่อาศัยมีความปลอดภัยจากโรคติดต่อ เกี่ยวกับ “การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพระสังฆาธิการ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ”

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ ใน อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๒๑๒ คน ผู้วิจัยดำเนินการแจกจ่ายด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาและงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

^๔สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์, ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับประศาสนศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๐.

^๕ชูศรี วงศ์รัตน์, เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิต, ๒๕๔๑), หน้า ๕๑.

๑) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ตรงตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

๒) ติดต่อคณาจารย์สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือแจกแบบสอบถาม และเก็บข้อมูลงานวิจัย

๓) แจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ รับผิดชอบต่อตนเอง

๔) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม ที่รับกลับมาแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๔.๒ การสัมภาษณ์ (Interview)

ผู้วิจัยได้ขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือไปยังวัดในเขตอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๖.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

๑. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

๒. ข้อคำถามเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัด ตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพระสังฆาธิการ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ตอนที่ ๒ วิเคราะห์ระดับการเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัด ตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพระสังฆาธิการ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ^๖ โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผล ดังนี้

๕	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติสูงมากที่สุด
๔	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติมาก
๓	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติปานกลาง
๒	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติน้อย
๑	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

การแปลคะแนน โดยการนำแบบสอบถามมาหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย^๗ โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย มีดังนี้

^๖ชานินทร์ ศิลป์จารุ, วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนสามัญบิสซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๕), หน้า ๘๖-๘๗.

^๗ไพศาล หวังพานิช, การวัดและประเมินผลการเรียน, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑๒.

๔.๕๑ - ๕.๐๐ หมายถึง มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด

๓.๕๑ - ๔.๕๐ หมายถึง มีระดับการปฏิบัติมาก

๒.๕๑ - ๓.๕๐ หมายถึง มีระดับการปฏิบัติปานกลาง

๑.๕๑ - ๒.๕๐ หมายถึง มีระดับการปฏิบัติน้อย

๑.๐๐ - ๑.๕๐ หมายถึง มีระดับการปฏิบัติที่น้อยที่สุด

๓. ข้อเสนอแนะซึ่งเกี่ยวกับเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัด ตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพระสังฆาธิการ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพอธิบายผลเป็นความเรียง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้คือ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับบรรยายข้อมูลทั่วไป

๓.๖.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยคณะผู้วิจัยได้ตระหนักถึงประเด็นสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ นั่นคือ ข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมนั้น มีความสมบูรณ์ ครบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถตอบปัญหาของการวิจัยได้ชัดเจนสมบูรณ์และสอดคล้องกับกรอบความคิดในการวิจัย โดยคณะผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีเทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique)^๕ คือ ต่างทฤษฎีหรือแนวคิด (Theory Triangulation) ต่างวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Method Triangulation) และต่างแหล่งข้อมูล (Data Sources Triangulation) โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูล ดำเนินการอย่างเป็นระบบด้วยการจัดแบ่งประเภทของข้อมูลให้ตรงตามเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้ หลังจากที่ได้ข้อมูลมาครบถ้วนแล้ว เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ดังนี้

(๑) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี โดยเป็นการตรวจสอบข้อมูลว่าหากมีการใช้ทฤษฎีที่หลากหลายแล้ว ข้อมูลที่ได้มาเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ถ้าคณะผู้วิจัยพบว่าไม่ว่าจะนำทฤษฎีใดมาใช้ ได้ข้อค้นพบที่เหมือนกันแสดงว่าข้อมูลที่คณะผู้วิจัยได้มา มีความถูกต้อง

(๒) การตรวจสอบสามเส้าด้านคณะผู้วิจัย โดยเป็นการตรวจสอบข้อมูลจากคณะผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลต่างคนกันว่าได้ค้นพบที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งถ้าคณะผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลทุกคนพบว่าข้อค้นพบที่ได้มา มีความเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่คณะผู้วิจัยได้มา มีความถูกต้อง

(๓) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ นั้นมีความเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบว่าได้ข้อค้นพบมาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่คณะผู้วิจัยได้มา มีความถูกต้อง

^๕ศุภกิจ วงศ์วิวัฒน์นุกิจ, พจนานุกรมศัพท์การวิจัยและสถิติ, (กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาคารพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๘๑.

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ตระหนักถึงประเด็นสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ นั่นคือ ข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมนั้น มีความสมบูรณ์ ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถตอบปัญหาของการวิจัยได้ชัดเจนสมบูรณ์และสอดคล้องกับกรอบความคิดในการวิจัยหรือไม่ โดยคณะผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลตลอดกระบวนการวิจัย และในส่วนของนำเสนอผลการวิจัย ใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนาจากการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่มเฉพาะ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นและสรุปนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย หากมีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์จะตรวจสอบและเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ด้วยการค้นคว้าจากเอกสารและเข้าไปสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง เพื่อยืนยันความถูกต้องและครบถ้วนทุกอย่าง ดังนั้น การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูลจึงดำเนินการไปพร้อมกัน

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ” คณะวิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในประเด็นดังนี้

๔.๑ สภาพปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

๔.๒ แนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

๔.๓ รูปแบบการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

๔.๔ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๑ สภาพปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลการสำรวจสภาพปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

๑) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ อายุพรรษา ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ วุฒิการศึกษาแผนกบาลี และ วุฒิการศึกษาแผนกสามัญศึกษา รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
๒๐ - ๔๐ ปี	๓๖	๓๖.๗๔
๔๑ - ๖๐ ปี	๓๑	๓๑.๖๓
๖๑ ปีขึ้นไป	๓๑	๓๑.๖๓
รวม	๙๘	๑๐๐
พรรษา		
๑ - ๑๐ พรรษา	๕๘	๕๙.๒๐
๑๑ พรรษาขึ้นไป	๔๐	๔๐.๘๐
รวม	๙๘	๑๐๐
วุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกบาลี)		
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๗	๗.๑๐
ประโยค ๑ - ๒ -ป.ธ.๓	๖๘	๖๙.๔๐
ป.ธ.๔ - ป.ธ.๖	๒๑	๒๑.๔๐
ป.ธ.๗ - ป.ธ.๙	๒	๒.๐๐
รวม	๙๘	๑๐๐
วุฒิการศึกษาสามัญ		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๖๓	๖๔.๓๐
ปริญญาตรี	๓๓	๓๓.๗๐
สูงกว่าปริญญาตรี	๒	๒.๐๐
รวม	๙๘	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังนี้

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ระหว่าง ๒๐-๔๐ ปี มีจำนวน ๓๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๗๔ รองลงมามีอายุ ๔๑-๖๐ ปี มีจำนวน ๓๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๖๓ ถัดมามีอายุ ๖๑ ปี ขึ้นไป มีจำนวน ๓๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๖๓ ตามลำดับ

พรรษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษาระหว่าง ๑-๑๐ พรรษา มีจำนวน ๕๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๒๐ รองลงมามีพรรษาต่ำกว่า ๑๑ พรรษา ขึ้นไป มีจำนวน ๔๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๘๐ ตามลำดับ

วุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกเปรียญธรรม) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ประโยค ๑ - ๒ -ป.ธ.๓ จำนวน ๖๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๙.๔๐ รองลงมา ป.ธ.๔ - ป.ธ.๖ มีจำนวน ๒๑ รูป คิดเป็น ๒๑.๔๐ ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม จำนวน ๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗.๑๐ และป.ธ.๗ - ป.ธ.๙ จำนวน ๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒.๐๐ ตามลำดับ

วุฒิการศึกษาสามัญ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๖๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๓๐ รองลงมา มีวุฒิปริญญาตรี มีจำนวน ๓๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๐ และสุดท้ายมีวุฒิสุงกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒.๐๐ ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามมาตรฐาน การปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๘ ประเด็น ดังต่อไปนี้ ๑) วิธีการยื่นขออนุญาตก่อสร้าง ๒) การพิจารณาอนุญาตก่อสร้าง ๓) การพิจารณาอนุญาตตัดแปลงสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร ๔) การพิจารณาอนุญาตรื้อถอน ๕) การพิจารณาอนุญาตเคลื่อนย้ายสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร ๖) การพิจารณาอนุญาตตัดแปลง หรือใช้ที่จอดรถ ที่กัฬัรรถ และทางเข้า-ออกของรถเพื่อการอื่น ๗) การออกใบแทนใบอนุญาตหรือใบแทนใบรับรอง ๘) สิ่งปลูกสร้าง/อาคารที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาต ผลการวิเคราะห์แยกเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

๒) ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามมาตรฐาน การปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๘ ประเด็น ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒ ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวม

ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านวิธีการยื่นขออนุญาตก่อสร้าง	\bar{x}	S.D.	ระดับปัญหา
๑) ด้านวิธีการยื่นขออนุญาตก่อสร้าง	๓.๔๗	๑.๑๗	ปานกลาง
๒) ด้านการพิจารณาอนุญาตก่อสร้าง	๓.๑๑	๐.๙๑	ปานกลาง
๓) การพิจารณาอนุญาตตัดแปลงสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร	๒.๕๑	๐.๗๒	ปานกลาง
๔) การพิจารณาอนุญาตรื้อถอน	๒.๔๒	๐.๗๓	น้อย
๕) การพิจารณาอนุญาตเคลื่อนย้ายสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร	๒.๖๓	๐.๙๒	ปานกลาง
๖) การพิจารณาอนุญาตตัดแปลง หรือใช้ที่จอดรถ ที่กัฬัรรถ และทางเข้า-ออกของรถเพื่อการอื่น	๒.๘๗	๐.๘๓	ปานกลาง
๗) การออกใบแทนใบอนุญาตหรือใบแทนใบรับรอง	๓.๒๐	๐.๙๒	ปานกลาง
๘) สิ่งปลูกสร้าง/อาคารที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาต	๒.๘๙	๐.๗๘	ปานกลาง
รวม	๒.๘๙	๐.๑๕	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า พระสังฆาธิการปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๒.๘๙$, S.D. = ๐.๑๕) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพระสังฆาธิการด้านวิธีการยื่นขออนุญาตก่อสร้าง มีปัญหามากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๔๗$, S.D. = ๑.๑๗) รองลงมาคือ การออกไปแทนใบอนุญาตหรือใบแทนใบรับรอง โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๒๐$, S.D. = ๐.๙๒) การพิจารณาอนุญาตก่อสร้าง โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๑๑$, S.D. = ๐.๙๑) สิ่งปลูกสร้าง/อาคารที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาต โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๒.๘๙$, S.D. = ๐.๙๒) การพิจารณาอนุญาตตัดแปลง หรือใช้ที่จอดรถ ที่กั๊บบรถ และทางเข้า-ออกของรถเพื่อการใช้งาน โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๒.๘๗$, S.D. = ๐.๘๓) การพิจารณาอนุญาตเคลื่อนย้ายสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๒.๖๓$, S.D. = ๐.๙๒) การพิจารณาอนุญาตตัดแปลงสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๒.๕๑$, S.D. = ๐.๗๒) และการพิจารณาอนุญาตรื้อถอน โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๒.๔๒$, S.D. = ๐.๗๓) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านวิธีการยื่นขออนุญาตก่อสร้าง

(n = ๙๘)

ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านวิธีการยื่นขออนุญาตก่อสร้าง	\bar{X}	S.D.	ระดับปัญหา
๑) ท่านทราบหรือไม่ว่าการยื่นขอเพื่อขอรับใบอนุญาตก่อสร้างตัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อนย้ายอาคาร จากเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ (การก่อสร้างตัดแปลง ซ่อมแซม หรือเคลื่อนย้ายอาคาร หรือมาตรา ๒๒ (การรื้อถอนอาคาร) วิธีนี้ต้องได้รับใบอนุญาตก่อน จึงจะเริ่มดำเนินการได้	๓.๖๔	๑.๒๗	มาก
๒) ท่านทราบหรือไม่ว่าการยื่นความประสงค์จะก่อสร้างตัดแปลงรื้อถอน หรือเคลื่อนย้ายอาคารต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น ตามมาตรา ๓๙ ทวิ (การก่อสร้างตัดแปลง ซ่อมแซม หรือเคลื่อนย้ายอาคารหรือรื้อถอนอาคารโดยไม่ขออนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น) วิธีนี้เมื่อยื่นความประสงค์และเจ้าพนักงานท้องถิ่นออกใบรับแจ้งแล้วผู้แจ้งสามารถเริ่มดำเนินการได้นับตั้งแต่วันที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับใบแจ้ง	๓.๓๑	๑.๑๓	ปานกลาง
รวม	๓.๔๗	๑.๑๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า พระสงฆ์มีการปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านวิธีการยื่นขออนุญาตก่อสร้าง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๔๗$, S.D. = ๑.๑๗) และเมื่อแยกตามประเด็นปัญหาจะพบว่า พระสงฆ์มีการไม่ทราบว่ากรยื่นขอเพื่อขอรับใบอนุญาต ก่อสร้างตัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อนย้ายอาคาร จากเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ (การก่อสร้างตัดแปลง ซ่อมแซม หรือเคลื่อนย้ายอาคาร หรือมาตรา ๒๒ (การรื้อถอนอาคาร) วิธีนี้ต้องได้รับใบอนุญาตก่อน จึงจะเริ่มดำเนินการได้ อยู่ในระดับ มาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๖๔$, S.D. = ๑.๒๗) และ ไม่ทราบว่ากรยื่นความประสงค์จะก่อสร้างตัดแปลงรื้อถอน หรือเคลื่อนย้ายอาคารต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น ตามมาตรา ๓๙ ทวิ (การก่อสร้างตัดแปลง ซ่อมแซม หรือเคลื่อนย้ายอาคารหรือรื้อถอนอาคารโดยไม่ขออนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น) วิธีนี้เมื่อยื่นความประสงค์และเจ้าพนักงานท้องถิ่นออกใบรับแจ้งแล้วผู้แจ้งสามารถเริ่มดำเนินการได้นับตั้งแต่วันที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับใบแจ้ง ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๓๑$, S.D. = ๑.๑๓) ตามลำดับ

ผู้วิจัยวิเคราะห์จากประเด็นปัญหา สามารถอธิบายได้ว่า พระสังฆาธิการมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนในประเด็นวิธีการยื่นขออนุญาตก่อสร้าง ว่าพระสังฆาธิการมีความเข้าใจว่าการปลูกสร้างสิ่งปลูกสร้างภายในวัด เป็นสิทธิ์ของวัด และพระสังฆาธิการไม่ทราบกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างจึงทำให้คิดเองว่า หากมีความจำเป็นต้องก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างภายในวัดหากเป็นสิ่งปลูกสร้างเล็กๆ ไม่จำเป็นต้องขออนุญาต และหากต้องการสร้างสิ่งปลูกสร้าง เช่น อาคาร ศาลาการเปรียญ จึงทำการขออนุญาตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และไม่มีความรู้เรื่องการแยกขออนุญาตตามกฎหมาย

ตารางที่ ๔.๔ ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพิจารณาอนุญาตก่อสร้าง

(n = ๙๘)

ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพิจารณาอนุญาตก่อสร้าง	\bar{X}	S.D.	ระดับปัญหา
๑) ท่านพบปัญหาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในลักษณะอาคารที่ยื่นขออนุญาตก่อสร้างอาคาร	๓.๕๔	๑.๑๙	มาก
๒) ท่านพบปัญหาเกี่ยวกับเอกสารและหลักฐานที่ต้องยื่นต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น	๒.๗๑	๐.๙๓	ปานกลาง
๓) ท่านพบปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนและระยะเวลาในการตรวจสอบเอกสารและพิจารณาอนุมัติให้ก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน หรือโยกย้ายสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร	๓.๑๐	๑.๑๗	ปานกลาง
ภาพรวม	๓.๑๑	๐.๙๑	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพิจารณาอนุญาตก่อสร้าง ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๑๑$, S.D. = ๐.๙๑) จะพบว่า สิ่งที่พระสังฆาธิการมีปัญหามากที่สุด ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในลักษณะอาคารที่ยื่นขออนุญาตก่อสร้างอาคาร ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๕๔$, S.D. = ๑.๑๙) อยู่ในระดับมาก ปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนและระยะเวลาในการตรวจสอบเอกสารและพิจารณาอนุมัติให้ก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน หรือโยกย้ายสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๑๐$, S.D. = ๑.๑๗) และปัญหาเกี่ยวกับเอกสารและหลักฐานที่ต้องยื่นต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น เป็นปัญหาที่อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๒.๗๑$, S.D. = ๐.๙๓) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพิจารณาอนุญาตตัดแปลงสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร (n = ๙๘)

ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพิจารณาอนุญาตตัดแปลงสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร	\bar{X}	S.D.	ระดับปัญหา
๑) ท่านพบปัญหาในการพิจารณาตามลักษณะของสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร ที่ไม่ตรงกับรูปแบบตามมาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	๒.๙๔	๐.๙๕	ปานกลาง
๒) ท่านพบปัญหาเกี่ยวกับเอกสารและหลักฐานที่ต้องยื่นกับเจ้าพนักงานท้องถิ่นด้าน การพิจารณาอนุญาตตัดแปลงสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร	๓.๐๐	๐.๗๙	ปานกลาง
๓) ท่านพบปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนและระยะเวลาในการ การพิจารณาอนุญาตตัดแปลงสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร	๒.๙๘	๑.๐๓	ปานกลาง
๔) ปัญหาในขั้นตอนและระยะเวลาในการพิจารณาแบบในการตัดแปลงสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร	๒.๗๒	๐.๗๘	ปานกลาง
ภาพรวม	๒.๕๑	๐.๗๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพิจารณาอนุญาตตัดแปลงสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๒.๕๑, S.D. = ๐.๗๒) ปัญหาที่พบมากที่สุด ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับเอกสารและหลักฐานที่ต้องยื่นกับเจ้าพนักงานท้องถิ่นด้าน การพิจารณาอนุญาตตัดแปลงสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๓.๐๐, S.D. = ๐.๗๙)

ปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนและระยะเวลาในการ การพิจารณาอนุญาตตัดแปลงสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๒.๙๘, S.D. = ๑.๐๓) ปัญหาในการพิจารณาด้านลักษณะของสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร ที่ไม่ตรงกับรูปแบบตามมาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๒.๙๔, S.D. = ๐.๙๕) และ ปัญหาในขั้นตอนและระยะเวลาในการพิจารณาแบบในการตัดแปลงสิ่งปลูกสร้าง/อาคารมีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๒.๗๒, S.D. = ๐.๗๘) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพิจารณาอนุญาตรื้อถอน

(n = ๙๘)

ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพิจารณาอนุญาตรื้อถอน	\bar{X}	S.D.	ระดับปัญหา
๑) หากท่านต้องการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างหรืออาคารท่านทราบระดับข้อบังคับของการรื้อถอนมากน้อยเพียงใด	๒.๘๐	๐.๘๔	ปานกลาง
๒) ท่านทราบว่าเอกสารและหลักฐานที่ต้องยื่นต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นต้องมีอะไรบ้างอย่างครบถ้วน	๒.๕๑	๐.๙๓	ปานกลาง
๓) ท่านทราบขั้นตอนและระยะเวลาในการพิจารณาแบบกรณีรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร	๒.๒๙	๐.๘๓	น้อย
๔) ท่านทราบถึงลักษณะของแบบแปลนที่ถูกต้องตามกฎหมายที่จะขออนุญาตรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร	๒.๔๕	๐.๘๕	น้อย
ภาพรวม	๒.๔๒	๐.๗๓	น้อย

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพิจารณาอนุญาตรื้อถอน ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๒.๔๒, S.D. = ๐.๗๓) ปัญหาที่มีมากที่สุด ได้แก่ การรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างหรืออาคารที่พระสังฆาธิการไม่ทราบระดับข้อบังคับของการรื้อถอนมากนัก โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๒.๘๐, S.D. = ๐.๘๔) ซึ่งจัดเป็นปัญหาที่อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับเอกสารและหลักฐานที่ต้องยื่นต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นว่าต้องมีอะไรบ้างอย่างครบถ้วน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = ๒.๕๑, S.D. = ๐.๙๓) มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๔.๐๙, S.D. = ๐.๕๗๖) ปัญหาเกี่ยวกับลักษณะของแบบแปลนที่ถูกต้องตามกฎหมายที่จะขออนุญาตรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๒.๔๕, S.D. = ๐.๘๕) ปัญหาอยู่ในระดับน้อย และ ขั้นตอนและระยะเวลาในการพิจารณาแบบกรณีรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๒.๒๙, S.D. = ๐.๘๓) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗ ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพิจารณาอนุญาตเคลื่อนย้ายสิ่งปลูกสร้าง/
อาคาร

(n = ๙๘)

ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์ มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพิจารณาอนุญาตเคลื่อนย้ายสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร	\bar{X}	S.D.	ระดับ ปัญหา
๑) ท่านทราบถึงลักษณะของสิ่งปลูกสร้างอาคารที่สามารถ ยื่นขออนุญาตเคลื่อนย้ายได้	๒.๓๔	๐.๘๘	น้อย
๒) ท่านทราบว่าเอกสารหลักฐานต่างๆที่ต้องยื่นต่อเจ้า พนักงานท้องถิ่นในกรณีขออนุญาตเคลื่อนย้ายสิ่งปลูก สร้าง/อาคาร	๒.๔๑	๐.๙๐	น้อย
๓) ท่านทราบถึงขั้นตอนและวิธีการแจ้งความประสงค์จะ เคลื่อนย้ายสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร ต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น	๒.๕๐	๐.๗๔	น้อย
ภาพรวม	๒.๖๓	๐.๙๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพิจารณาอนุญาตเคลื่อนย้ายสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๒.๖๓, S.D. = ๐.๙๒) แต่ปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นปัญหาที่อยู่ในระดับน้อย เรียงตามลำดับได้ดังนี้ ขั้นตอนและวิธีการแจ้งความประสงค์จะเคลื่อนย้ายสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร ต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๒.๕๐, S.D. = ๐.๗๔) เอกสารหลักฐานต่างๆที่ต้องยื่นต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นในกรณีขออนุญาตเคลื่อนย้ายสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๒.๔๑, S.D. = ๐.๙๐) และ ลักษณะของสิ่งปลูกสร้างอาคารที่สามารถยื่นขออนุญาตเคลื่อนย้ายได้ มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๒.๓๔, S.D. = ๐.๘๘) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๘ ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพิจารณาอนุญาตตัดแปลง หรือใช้ที่จอดรถ ที่กั๊บลรท และทางเข้า-ออกของรถเพื่อการอื่น

(n = ๙๘)

ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพิจารณาอนุญาตตัดแปลง หรือใช้ที่จอดรถ ที่กั๊บลรท และทางเข้า-ออกของรถเพื่อการอื่น	\bar{X}	S.D.	ระดับปัญหา
๑) ท่านเข้าใจคำว่า การขออนุญาตตัดแปลง หรือใช้ที่จอดรถ ที่กั๊บลรท และทางเข้า-ออกของรถเพื่อการอื่น	๒.๖๒	๐.๘๙	ปานกลาง
๒) ท่านทราบว่าแบบแปลนที่ขออนุญาตตัดแปลง หรือใช้ที่จอดรถ ที่กั๊บลรทและทางเข้าออกของรถ เพื่อการอื่นต้องมีแบบแปลน แผนผังบริเวณ รายการประกอบแบบแปลน รายการคำนวณ เช่นเดียวกันกับการขออนุญาตก่อสร้างอาคาร	๒.๖๔	๑.๐๔	ปานกลาง
ภาพรวม	๒.๘๗	๐.๘๓	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพิจารณาอนุญาตตัดแปลง หรือใช้ที่จอดรถ ที่กั๊บลรท และทางเข้า-ออกของรถเพื่อการอื่น ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๒.๘๗, S.D. = ๐.๘๓) ปัญหาที่พบเรียงตามลำดับจากปัญหาที่เกิดมากที่สุดแต่เป็นปัญหาที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ แปลนที่ขออนุญาตตัดแปลง หรือใช้ที่จอดรถ ที่กั๊บลรทและทางเข้าออกของรถ เพื่อการอื่นต้องมีแบบแปลน แผนผังบริเวณ รายการประกอบแบบแปลน รายการคำนวณ เช่นเดียวกันกับการขออนุญาตก่อสร้างอาคาร มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๒.๖๔, S.D. = ๑.๐๔) และไม่เข้าใจคำว่า การขออนุญาตตัดแปลง หรือใช้ที่จอดรถ ที่กั๊บลรท และทางเข้า-ออกของรถเพื่อการอื่น มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๒.๖๒, S.D. = ๐.๘๙)

ตารางที่ ๔.๙ ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการออกใบอนุญาตหรือใบแทนใบรับรอง (n = ๙๘)

ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการออกใบอนุญาตหรือใบแทนใบรับรอง	\bar{x}	S.D.	ระดับปัญหา
๑) ท่านทราบถึงวิธีการออกใบอนุญาตหรือใบแทนใบรับรอง การก่อสร้างอาคารตัดแปลงอาคารหรือถอนอาคาร เคลื่อนย้ายอาคาร หรือ ใบรับรองการก่อสร้างอาคารสูญหายถูกทำลายหรือชำรุดในสาระสำคัญให้ยื่นเรื่องขอรับใบอนุญาต หรือใบแทนใบรับรอง ภายใน ๑๕ วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับทราบถึงการสูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุด	๒.๕๖	๐.๙๒	ปานกลาง
๒) ท่านทราบถึงเอกสารหลักฐานต่างๆที่ต้องนำมายื่นต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นเมื่อต้องการขอใบอนุญาตหรือใบแทนใบรับรอง	๒.๗๔	๐.๙๕	ปานกลาง
๓) ท่านทราบว่ากรณีที่ใบอนุญาต หรือใบรับรองถูกทำลายหรือชำรุดบางส่วน ให้แนบใบอนุญาต หรือ ใบรับรองที่ถูกทำลายหรือชำรุดบางส่วนนั้นมาด้วย	๓.๓๒	๐.๙๖	ปานกลาง
ภาพรวม	๓.๒๐	๐.๙๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการออกใบอนุญาตหรือใบแทนใบรับรอง ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = ๓.๒๐, S.D. = ๐.๙๒) สำหรับปัญหาที่พบอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ กรณีที่ใบอนุญาต หรือใบรับรองถูกทำลาย หรือชำรุดบางส่วน ให้แนบใบอนุญาต หรือ ใบรับรองที่ถูกทำลายหรือชำรุดบางส่วนนั้นมาด้วย มีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = ๓.๓๒, S.D. = ๐.๙๖) เอกสารหลักฐานต่างๆที่ต้องนำมายื่นต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นเมื่อต้องการขอใบอนุญาตหรือใบแทนใบรับรอง มีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = ๒.๗๔, S.D. = ๐.๙๕) และ วิธีการออกใบอนุญาตหรือใบแทนใบรับรอง การก่อสร้างอาคารตัดแปลงอาคารหรือถอนอาคาร เคลื่อนย้ายอาคาร หรือ ใบรับรองการก่อสร้างอาคารสูญหายถูกทำลายหรือชำรุดในสาระสำคัญให้ยื่นเรื่องขอรับใบอนุญาต หรือใบแทนใบรับรอง ภายใน ๑๕ วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับทราบถึงการสูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุด มีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = ๒.๕๖, S.D. = ๐.๙๒) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๐ ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านสิ่งปลูกสร้าง/อาคารที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาต

(n = ๙๘)

ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านสิ่งปลูกสร้าง/อาคารที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาต	\bar{X}	S.D.	ระดับปัญหา
๑) ท่านทราบว่าอาคารที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาตตามมาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๓๔	๓.๓๐	๑.๐๗	ปานกลาง
๒) ท่านทราบว่าโบราณสถาน วัดวาอาราม หรืออาคารต่างๆ ที่ใช้เพื่อการศาสนา ซึ่งมีกฎหมาย ควบคุมการก่อสร้างไว้แล้วโดยเฉพาะ สิ่งปลูกสร้าง/อาคารที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาต	๓.๐๑	๐.๗๙	ปานกลาง
๓) ท่านทราบถึงลักษณะของสิ่งปลูกสร้าง/อาคารที่ต้องขออนุญาตก่อสร้างแต่ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องขออนุญาตการรื้อถอนอาคาร	๓.๓๐	๑.๐๑	ปานกลาง
ภาพรวม	๒.๘๙	๐.๗๘	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านสิ่งปลูกสร้าง/อาคารที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาต ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๒.๘๙, S.D. = ๐.๗๘) ปัญหาที่พบในด้านนี้ มีระดับของปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ อาคารที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาตตามมาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๓๔ มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๓.๓๐, S.D. = ๑.๐๗) ลักษณะของสิ่งปลูกสร้าง/อาคารที่ต้องขออนุญาตก่อสร้างแต่ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องขออนุญาตการรื้อถอนอาคาร มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๓.๓๐, S.D. = ๑.๐๑) และทราบว่าโบราณสถาน วัดวาอาราม หรืออาคารต่างๆ ที่ใช้เพื่อการศาสนา ซึ่งมีกฎหมาย ควบคุมการก่อสร้างไว้แล้วโดยเฉพาะ สิ่งปลูกสร้าง/อาคารที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาต มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๓.๐๑, S.D. = ๐.๗๙) ตามลำดับ

๔.๒ ผลการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจาก พระสังฆาธิการ เจ้าคณะผู้ปกครองระดับตำบล ระดับอำเภอ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ข้าราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการทางด้านการจัดการเชิงพุทธ กับเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ รวมจำนวน ๑๐ รูปหรือคน เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจนสามารถอธิบายสนับสนุนรวมทั้งให้ข้อคิดเห็นโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

๔.๒.๑ ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๑) การบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างที่ภายในวัดนั้น ขึ้นอยู่กับความคิดและการบริหารจัดการของเจ้าอาวาส ไวยาวัจกรของวัด กรรมการวัด ที่ต้องปรึกษาหารือกันและบริหารจัดการกันเอง ซึ่งการปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ นั้น วัดจะอาศัยจะยึดหลักสัปปายะ ๔ เพื่อให้มีความเหมาะสม กับสมณสาธูปของ พระภิกษุสามเณร ในการปลูกสร้างเข้าใจได้ว่าขออนุญาตหรือไม่ก็ได้ แต่ไม่มีความรู้ชัดเจนเกี่ยวกับการยื่นขออนุญาตต้องเป็นอาคารประเภทใด ดังนั้นวัดจึงเพียงให้เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตรวจสอบแบบแปลนว่าถูกต้องหรือไม่ ดังนั้นวัดไม่มีความรู้อย่างลึกซึ้งในการการยื่นขอเพื่อขอรับใบอนุญาตปลูกสิ่งปลูกสร้างตามเกณฑ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารควรให้เจ้าหน้าที่ให้ความรู้กับวัดอย่างชัดเจน^๑

๒) การยื่นขออนุญาตปลูกสิ่งปลูกสร้างภายในวัด เจ้าอาวาสหรือกรรมการของวัดจะเป็นผู้ดำเนินการ แบบแปลนหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องจะต้องขอความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ช่วยในการให้ความรู้ และขอคำชี้แนะจากเจ้าหน้าที่ ส่วนใหญ่แล้วจะขาดความรู้ความเข้าใจขั้นตอนและกระบวนการในการยื่นเอกสารเพื่อขออนุญาตปลูกสร้าง^๒

๓) การสร้างกุฏิ ศาลาการเปรียญ อุโบสถ ศาสนวัตถุต่าง ๆ ภายในวัด เจ้าอาวาสวัดรวมถึง ไวยาวัจกรวัด กรรมการวัด ต้องปรึกษากันก่อนว่า จะทำผังวัดอย่างไร สร้างกุฏิสงฆ์ไว้ที่ไหน ศาลาการเปรียญ ไว้ที่ไหน เป็นต้น เมื่อวางผังวัดเรียบร้อยแล้ว ค่อยปรึกษาหารือกันวางแผนกันว่าจะสร้างอะไร ก่อนหลัง จะหางบประมาณมาจากที่ใด หาแบบแปลนมาจากที่ไหน ต้องขออนุญาตในการก่อสร้างจาก หน่วยงานไหน เมื่อปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้แล้ว ก็ดำเนินการก่อสร้างภายในวัดที่วางแผน ดังนั้นหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะจัดทำคู่มือหรือจัดโครงการเพื่อพระสังฆาธิการจะได้

^๑ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^๒ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๖.

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกสร้างสิ่งปลูกสร้างมากขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อการก่อสร้างเสนาสนะที่เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนายิ่งนัก^๓

๔) การที่วัดแต่ละวัดจะสร้างเสนาสนะภายในวัดเช่นกุฏิหรือศาลาการเปรียญหรือจะสร้างอะไรก็ตาม มีการเชิญคณะกรรมการวัด ไวยาวัจกร และประชาชน ชุมชน ประชุมปรึกษาหารือวางแผนการจัดการก่อสร้างเสนาสนะอย่างไร มีแบบแปลนอย่างไร ใครจะเป็นผู้ออกแบบ ใครจะเป็นผู้ควบคุมตรวจสอบในการก่อสร้างเสนาสนะ และต้องหาปัจจัยในการก่อสร้างนั้นมาจากที่ใดบ้าง ล้วนเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส และคณะกรรมการวัดทั้งสิ้น แต่การขออนุญาตต่าง ๆ นั้น เจ้าอาวาสหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการโดยประสานไปท้องถิ่นปกครองส่วนท้องถิ่น และขอความช่วยเหลือหรือคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ รัฐบาล ยื่นตามคำแนะนำนั้น ๆ แต่ไม่มีความรู้สึกซึ่ง จึงอยากให้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นจัดให้ความรู้แก่วัดในอำเภอของตน เพื่อจะได้มีความเข้าใจตรงกัน และพระจะได้มีความรู้ไม่เป็นการละเมิดของญาติโยม^๔

๕) เจ้าอาวาส กรรมการวัด ไวยาวัจกรวัด และผู้นำชุมชน ไม่มีความรู้เกี่ยวกับจัดการเสนาสนะของวัดเท่าที่ควร ส่วนมากจะสร้างตามคำแนะนำของช่างรับเหมา ไม่มีการปรึกษาขอคำแนะนำจากหน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลเรื่องอาคารสถานที่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญและให้ความรู้เกี่ยวกับการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างภายในวัดที่ตรงเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น^๕

๖) การสร้างเสนาสนะของวัด ส่วนมากสร้างตามความเข้าใจของตนเองไม่มีหน่วยงานที่ปรึกษาหรือออกแบบเสนาสนาสนะนั้น ส่วนเรื่องของเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น วัดไม่มีความรู้ เพราะที่ผ่านมาไม่เคยมีหน่วยงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทหรือให้ความรู้ ไม่ว่าจะเป็นด้วยการติดประกาศ ทำเอกสารประชาสัมพันธ์ หรือคู่มือ ส่งมายังวัดหรือเจ้าอาวาสเลย ดังนั้นการจะขอปลูกสร้างใด ๆ ก็ตาม ทางวัดจะเข้าไปติดต่อและขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่เฉพาะหน้าเท่านั้น^๖

๗) เจ้าอาวาส พระสงฆ์ในวัด กรรมการวัด ไวยาวัจกรวัด และผู้มีส่วนในการบริหารจัดการเสนาสนะของวัด ยังขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการบริหารจัดการเสนาสนะของวัด ตามควรเหมาะสมทางด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์ ตามที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งทางวัดยังไม่มีความรู้ครบทุกด้าน^๗

๘) เจ้าอาวาส กรรมการวัด ไวยาวัจกรวัด ยังขาดการมีส่วนร่วมในการเข้าอบรมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการเสนาสนะของวัดให้ถูกต้องตามหลักสถาปัตยกรรมศาสตร์

^๓ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^๔ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^๕ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^๖ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^๗ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖.

การปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังขาดทักษะใน การเขียนของงบประมาณในการ สนับสนุนก่อสร้างเสนาสนะจากภาครัฐ^๘

๙) เจ้าอาวาส กรรมการวัด ไวยาวัจกรวัด ยังใช้หลักการจัดการสิ่งปลูกสร้างภายในวัดตาม หลักการบริหารจัดการ เสนาสนะของวัดตามหลักสี่ปายะ ๔ โดยจะใช้ความรู้ความเข้าใจ ความสามารถที่ตนเองมีอยู่เท่านั้นใน การบริหารจัดการ ในการพัฒนาการบริหารจัดการเสนาสนะของ วัด และยังไม่เข้าถึงเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น^๙

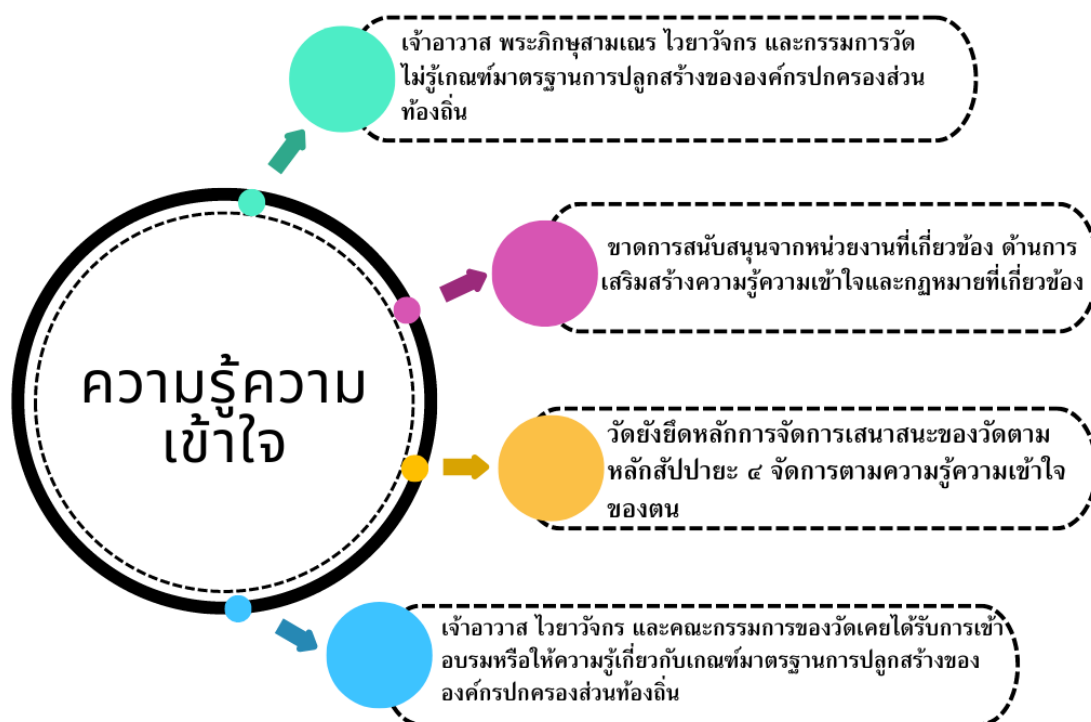
๑๐) ในการสร้างเสนาสนะของวัดแต่ละอย่าง ส่วนใหญ่จะสร้างไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร เพราะไม่มีหน่วยงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือให้ความรู้ในการบริหารจัดการเสนาสนะ ของ วัด บางทีเล็กเกินไป ใหญ่เกินไป ไม่มีความมั่นคงแข็งแรง ถูกต้องตามมาตรฐานสากลด้านที่อยู่ อาศัย เท่าที่ควร^{๑๐}

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการเสนาสนะหรือสิ่งปลูกสร้างของวัด มีจุดอ่อน หลายประการ ด้วยเหตุปัจจัย หลายอย่างที่ทำให้เจ้าอาวาส กรรมการวัด ไวยาวัจกรวัด ตลอดจนบุคคลที่มีส่วน ร่วมกันบริหารจัดการ เสนาสนะของวัดนั้น ยังขาดความรู้ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับเรื่องสี่ปายะ และเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ยังมีติดหลักการจัดการสิ่งปลูก สร้างภายในวัดตามเกณฑ์ของ สี่ปายะ ทั้ง ๔ ด้าน คือการจัดที่อยู่อาศัยให้ได้ตาม ความต้องการทาง จิตใจ การจัดที่อยู่อาศัยให้มีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ และการจัดที่อยู่อาศัยให้มี ความปลอดภัย จากโรคติดต่อ แต่ก็ยังไม่ได้มีความรู้และเข้าใจอย่างถูกต้อง มักจะสร้างตามความรู้ความเข้าใจทักษะ และความสามารถ ของตนเองเป็นส่วนมาก ไม่มีการปรึกษาของหน่วยงานของรัฐ ของแบบแปลน ขอ อนุญาตในการปลูก สร้างกับหน่วยงานของรัฐที่ดูแลในเขตพื้นที่วัดตั้งอยู่ ขาดงบประมาณจาก หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

^๘ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖.

^๙ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖.



แผนภาพที่ ๔.๑ สรุปการวิเคราะห์ ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๔.๒.๒ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องในการเข้ามาเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างหรืออาคารภายในวัด

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ในบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องในการเข้ามาเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างหรืออาคารภายในวัด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

๑) การบริหารจัดการเสนาสนะของวัดในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ได้รับความอุปถัมภ์ ปัจจัยในการดำเนินการก่อสร้างเสนาสนะ ภายในวัดต่าง ๆ จากประชาชนและชุมชนในบริเวณวัดนั้น เป็นส่วนใหญ่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้เข้ามามีบทบาทมากนัก แต่ก็ยังมีบางสถานที่ทางวัดเข้าไปปรึกษา เช่น เรื่องการขออนุญาตปลูกสร้าง การตรวจสอบแบบแปลน เป็นต้น^{๑๑}

^{๑๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๖.

๒) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้ามามีบทบาทกับการปลูกสร้างของวัดเพียงบางส่วน และส่วนใหญ่แล้วจะส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาช่วยในเรื่องของสถานที่ ๆ เกี่ยวกับจุดที่จะต้องดำเนินการก่อสร้าง ซึ่งทางวัดจะเป็นผู้ร้องขอ จากนั้นหากมีปัญหาเรื่องอื่น ๆ ก็จะได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ ๆ เข้ามาประสานงานภายนอกกับวัด จากนั้นก็จะเป็นหน้าที่ของวัดที่ต้องไปดำเนินการตามคำแนะนำ หากแต่จะถูกต้องหรือไม่ก็จะได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่โดยตรงอีกครั้ง^{๑๒}

๓) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะไม่เข้ามามีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการด้านสิ่งปลูกสร้างของวัด แต่วัดจะเป็นผู้เข้าไปประสานงาน ขอความช่วยเหลือในเรื่องอื่น ๆ เช่น เรื่องสาธารณูปโภค หากอยู่ในความดูแลของเขา ส่วนเรื่องแบบแปลนวัดจะแจ้งให้ผู้รับเหมาเป็นผู้ออกแบบให้ แต่ก่อนจะทำการก่อสร้างคณะกรรมการของวัดจะให้เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยตรวจสอบ^{๑๓}

๔) วัดดำเนินการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างตามความเข้าใจตามหลักสัปปายะ ๔ ซึ่งเกณฑ์จะไม่มีอะไรมาคล้ายเหมือนกับเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และวัดไม่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายสิ่งปลูกสร้าง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้ามาช่วยเหลือก็ต่อเมื่อทางวัดร้องขอไปเท่านั้น^{๑๔}

๕) ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นในชุมชน จะมีวัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมนั้น ๆ เมื่อวัดยังขาดปัจจัยที่จำเป็นต่าง ๆ เช่น อาคาร ศาลาการเปรียญ กุฏิ วิหาร ประชาชนจะเป็นผู้ช่วยจัดหาปัจจัยมาสนับสนุนวัดได้ดำเนินการก่อสร้างเสนาสนะนั้นให้แล้วเสร็จ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะไม่ได้เข้ามามีบทบาทหลัก เพียงแต่เข้ามาในฐานะพุทธศาสนิกชน ผู้มีจิตศรัทธาร่วม^{๑๕}

๖) วัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันบูรณะศาสนสถานให้มีความพร้อมในการใช้งาน ตามความจำเป็นของวัด โดยส่วนหนึ่งมาจากศรัทธาของประชาชนและชุมชนที่เคารพศรัทธาเลื่อมใสใน พระพุทธศาสนา ซึ่งเสนาสนะภายในวัดนั้นอาจทรงคุณค่าสมควรแก่การอนุรักษ์ไว้^{๑๖}

๗) วัดสามารถดำเนินการก่อสร้างเสนาสนะของวัดได้อย่างเพียงพอ ด้วยปัจจัยที่ชาวบ้าน ประชาชนและชุมชนในสถานที่วัดตั้งอยู่นั้นได้ช่วยกันบริจาคในการบริหารจัดการเสนาสนะของวัดได้ โดยอาศัยปัจจัยจากภาครัฐเพียงเล็กน้อย^{๑๗}

๘) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีบทบาทกับวัดในยามเทศกาล ที่ต้องดำเนินงานร่วมกัน ส่วนเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยเหลือในการตรวจสอบแบบแปลนและการยื่นเอกสารเพื่อขออนุญาตปลูกสร้างหรือเคลื่อนย้ายสิ่งปลูกสร้าง แต่ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

^{๑๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖.

ยังไม่มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้ความรู้หรือให้เอกสารแก่วัดเพื่อเป็นการให้ความรู้หรือความเข้าใจแก่ วัดเลย^{๑๘}

๙) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทเกี่ยวกับการสาธารณูปโภคส่วนการ ก่อสร้างอื่น ๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้มีโครงการหรือกิจกรรมรองรับเพื่อให้วัดได้มีความรู้ ความเข้าใจ^{๑๙}

๑๐) วัดอยู่ในความดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ แต่ด้านความรู้ ความเข้าใจในเกณฑ์มาตรฐานสิ่งปลูกสร้าง ยังไม่เคยมีเจ้าหน้าที่เข้ามาให้ความรู้ นอกจากในกรณีที่วัด ต้องการปลูกสร้างสิ่งใด ๆ จะเข้าไปขอคำปรึกษา แต่ไม่ได้เกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานอย่างลึกซึ้ง ซึ่งทาง วัดก็มีความต้องการที่จะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาให้ความรู้ ส่วนสำนักงานพระพุทธศาสนา ก็ ได้ให้คู่มือแก่วัดแต่ไม่ได้เกี่ยวกับมาตรฐานสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น^{๒๐}

สรุปได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องและอยู่ในความ รับผิดชอบแต่เรื่องของเกณฑ์มาตรฐานสิ่งปลูกสร้าง ไม่ได้ถูกนำมากล่าวถึงหรือให้ความรู้กับวัดอย่าง เป็นทางการ ทำให้วัดเกิดปัญหา และด้วยความที่เป็นวัดหรือพระสงฆ์ จึงทำให้การปลูกสร้างเหมือนจะ ไม่ได้รับผลกระทบมากนัก เมื่อเจอปัญหาจะถูกแก้ไขที่ละประเด็นซึ่งทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ ให้ความร่วมมือและให้การอนุโลมในหลายประเด็น หากจะมีบทบาทส่วนมากแล้วจะเป็นประเด็นการ ตรวจสอบและพิจารณาแบบแปลน และให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะของสิ่งปลูกสร้าง รองลงมา ก็จะเป็น การขอยื่นเอกสารขออนุญาตในการปลูกสร้าง ซึ่งก็ไม่ได้มีการขออนุญาตทุกสิ่ง นอกจากสิ่งปลูกสร้างที่ อาจจะมีข้อพิพาทหรือเป็นสิ่งปลูกสร้างที่มีคู่มือ ส่วนอื่น ๆ คือทางวัดดำเนินการเอง

^{๑๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖.

๔.๒.๓ แนวทางในการส่งเสริมให้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แก่พระสังฆาธิการอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๑) การส่งเสริมให้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ค่อยให้ความสำคัญในเรื่องของความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานการปลูกสร้างตามเกณฑ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากนัก อาจจะช่วยด้วยความเข้าใจคลาดเคลื่อนกัน หรืออาจจะไม่ได้คำนึงถึงความเป็นมาตรฐาน เนื่องจากความเป็นวัดก็เป็นได้ ดังนั้นหากเรื่องนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญมากขึ้นอีกสักนิด ส่งเสริมสนับสนุนให้วัดได้ดำเนินการอย่างถูกต้อง จะได้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการของวัดเรื่องของการปลูกสร้างในอนาคตต่อไป^{๒๑}

๒) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับวัดมากขึ้น ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ควรเล็งเห็นความสำคัญในด้านต่าง ๆ มากกว่าการคิดว่าเข้าวัดมาเพื่อทำบุญเพียงเท่านั้น เพราะวัดบางวัดมีพระหรือมัคทายก หรือกรรมการผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ น้อย และไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัด หรือตามกฎหมายเกณฑ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการจัดโครงการรองรับในการให้ความรู้ด้านต่าง ๆ ในแต่ละปี^{๒๒}

๓) วัดยังขาดความรู้ความเข้าใจในการสร้างสิ่งปลูกสร้างอยู่เป็นจำนวนมาก เพราะที่ผ่านมามีเพียงสำนักงานพระพุทธศาสนาให้ความรู้และให้คู่มือการบริหารจัดการวัดซึ่งในนั้นจะมีเรื่องการบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ได้มีรายละเอียดมากนัก หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะให้วัดในพื้นที่ของตนจัดการสิ่งปลูกสร้างภายในวัดเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จะต้องเข้ามาสำรวจวัดในพื้นที่ก่อนเพื่อทราบถึงปัญหา และจัดให้ความรู้ความเข้าใจในแบบการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ ทางวัดจะมีความยินดีเป็นอย่างยิ่ง และพร้อมจะให้ความร่วมมือด้วยดี^{๒๓}

๔) วัดต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความรู้และส่งเสริม สนับสนุนให้วัดได้มีการบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ อย่างถูกต้อง เพราะวัดมักจะมีปัญหาเรื่องเหล่านี้เสมอ เมื่อมีการปลูกสร้างแล้ว ทางท้องถิ่นเข้ามาตรวจสอบจะพบว่าไม่ตรงตามมาตรฐาน แต่ที่ผ่านมาก็ได้รับการอนุโลม แต่ด้วยหลักความจำเป็นแล้ววัดไม่ต้องการเป็นภาระหรือเป็นปัญหาสำหรับหน่วยงานของภาครัฐที่อยู่ดูแลในพื้นที่แต่อย่างใด ดังนั้นวัดพร้อมจะได้รับความร่วมมือหรือให้ความร่วมมือกับทางท้องถิ่นอย่างแน่นอน เพื่อไม่ให้เกิดการดำเนินงานสิ่งปลูกสร้างมีปัญหาในภายหลังและให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน^{๒๔}

^{๒๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๖.

๕) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสร้างเครือข่ายเพื่อหาแนวทางปฏิบัติที่ดีและมีต้นแบบที่ดีให้แก่วัดในพื้นที่บริการของตน ให้ความรู้ความเข้าใจและให้เอกสาร คู่มือต่างๆ ที่เกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างภายในวัดแก่วัดหรืออบรรมให้ความรู้แก่เจ้าอาวาสหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างมาตรฐานที่ตรงกันสำหรับการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้เจ้าหน้าที่ ๆ มีความรู้ความเข้าใจให้บริการเฉพาะด้าน เช่น ด้านเอกสาร ที่เป็นปัญหามากที่สุดสำหรับวัดนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีคู่มือให้คำแนะนำแก่วัดเป็นอย่างมาก^{๒๕}

๖) วัดหลายวัดในพื้นที่ยังขาดความรู้เกี่ยวกับกฎหมายสิ่งปลูกสร้าง หรือเกณฑ์มาตรฐานสิ่งปลูกสร้าง เพราะวัดส่วนใหญ่จะยึดหลักการสร้างสิ่งปลูกสร้างตามหลักสี่ปายะ ๔ และไม่มีความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมหรือให้การสนับสนุนก็คือให้บริการด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้ง ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการ วิธีการดำเนินงาน การขอสร้างสิ่งปลูกสร้างภายในวัด ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่างๆ^{๒๖}

๗) ปัจจุบันวัดเข้าใจได้ว่าการสร้างสิ่งปลูกสร้างต้องสร้างตามหลักสี่ปายะ ทั้ง ๔ ด้าน คือ การจัดที่อยู่อาศัยให้ได้ตาม ความต้องการทางจิตใจ การจัดที่อยู่อาศัยให้มีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ และการจัดที่อยู่อาศัยให้มีความปลอดภัยจากโรคติดต่อ แต่ก็ยังไม่ได้มีความรู้และเข้าใจอย่างถูกต้อง มักจะสร้างตามความรู้ความเข้าใจทักษะและความสามารถ ของตนเองเป็นส่วนมาก ไม่มีการปรึกษาของหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ ที่มีส่งรับผิดชอบควรส่งเสริมและสร้างเครือข่ายให้แก่วัด เพื่อเป็นพี่เลี้ยงปรึกษาหารือ หรือเพื่อคู่มือต้นแบบวิธีการเพื่อสร้างสิ่งปลูกสร้างให้ตรงตามเกณฑ์มาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การบริหารจัดการของวัดจักได้ไม่ต้องเป็นภาระของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือเมื่อเกิดปัญหาใดๆ เกิดขึ้น^{๒๗}

๘) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องให้การส่งเสริม ให้ความรู้กับวัดเกี่ยวกับมาตรฐานสิ่งปลูกสร้างภายในวัด เพื่อให้วัดได้นำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์จริง เพราะที่ผ่านมาวัดเข้าใจผิดคิดว่าส่วนใหญ่จะต้องยึดหลักการสร้างสิ่งปลูกสร้างตามหลักสี่ปายะ ๔ แต่เพียงเท่านั้น ที่สำคัญจะต้องทำคู่มือเพื่อให้วัดได้ทำการศึกษาข้อกฎหมายต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย^{๒๘}

๙) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องสร้างเครือข่าย เพื่อสร้างมาตรฐานสิ่งปลูกสร้างของวัดให้มีความโดดเด่น เป็นที่ปรึกษาเรื่องของแบบการปลูกสร้าง วิธีการกระบวนการต่าง ๆ ในกรณีที่วัดมีต้นแบบและมีรูปแบบที่เด่นชัดแล้ว การสร้างสิ่งปลูกสร้างภายในวัดในอนาคตต่อไปจะต้องมีมาตรฐานเดียวกันและไม่เกิดปัญหาการรื้อถอนเนื่องจากไม่เป็นไปตามเกณฑ์อย่างแน่นอน^{๒๙}

^{๒๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖.

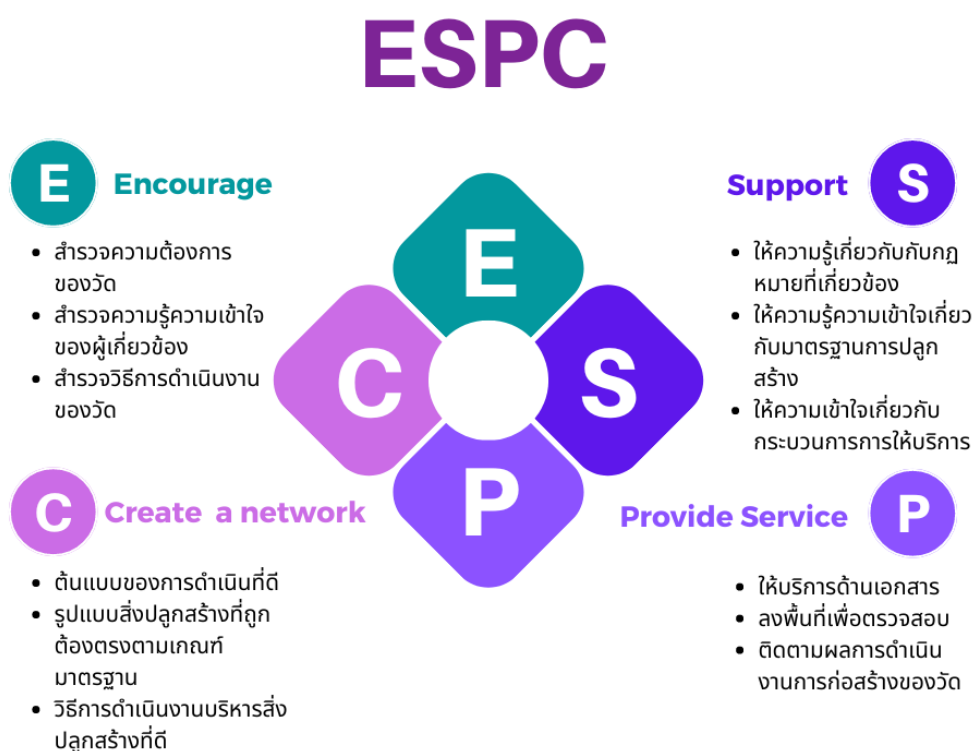
^{๒๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๒๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖.

๑๐) วัดขาดความรู้ความเข้าใจด้านมาตรฐานการปลูกสร้างตามเกณฑ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นให้หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องให้บริการเรื่องของการจัดอบรม หรือสร้างคู่มือหรือแนวปฏิบัติให้แก่วัด^{๓๐}

สรุปได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะให้ความสำคัญกับการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งปลูกสร้าง และเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และควรส่งเสริมและสนับสนุน ให้มีการบริการที่เข้าถึงวัดโดยตรง รวมถึงการสร้างเครือข่าย เพื่อให้มีต้นแบบและรูปแบบในการปลูกสร้างสิ่งปลูกสร้างภายในวัด ผลักดันให้วัดในพื้นที่ได้มีแนวปฏิบัติที่ดีและอยู่ในมาตรฐานเดียวกันทั้งทั้งอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการให้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แก่พระสังฆาธิการอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ผลการสังเคราะห์ได้ตามแผนภาพ ที่ ๔.๒



ภาพประกอบที่ ๔.๒ แสดงแนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

^{๓๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๖.

๔.๓ รูปแบบการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐาน การปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจาก พระสังฆาธิการ เจ้าคณะผู้ปกครองระดับตำบล ระดับอำเภอ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ข้าราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการทางด้านการจัดการเชิงพุทธ กับรูปแบบการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ รวมจำนวน ๑๐ รูปหรือคน เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจนสามารถอธิบายสนับสนุนรวมทั้งให้ข้อคิดเห็นโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

๑) การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างภายในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานของท้องถิ่นนั้น ก่อนอื่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการของวัดก่อนว่าทางวัดมีการดำเนินการอย่างไร มีความเข้าใจมากน้อยเพียงใด เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน วัดกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีวิธีการบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างที่แตกต่างกันและมีเพียงการยื่นขออนุญาตเท่านั้นที่วัดทำการเข้าใจแต่ก็ไม่ได้สนใจทุกกรณีตามเกณฑ์มาตรฐาน วัดจะให้ความสนใจตามหลักสี่ปายะ ๔ ดังนั้นผู้ที่จะให้ความรู้ความเข้าใจกับวัดได้ คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องหาวิธีในการเข้าถึงวัดให้ให้ความรู้แก่วัดตามแบบวิธี และกระบวนการที่ควรจะเป็นตามหลักทฤษฎีของท้องถิ่น^{๑๑}

๒) การสื่อสารเป็นกระบวนการที่สามารถเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจกันระหว่าง วัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องนำหลักเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างมาจัดทำเป็นคู่มือและหาแนวทางในการสื่อสารเพื่อให้วัดได้เข้าถึงข้อมูลของเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างของท้องถิ่น^{๑๒}

๓) ท้องถิ่นต้องหาแนวทางเพื่อวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันระหว่าง วัดและท้องถิ่นรวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การสื่อสารในการส่งเสริมและเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างตามเกณฑ์ให้แก่วัด และท้องถิ่นจะต้องรู้และมีความเข้าใจในหลักสี่ปายะ ๔ ของวัดด้วย หาแนวทางในการสร้างคู่มือเฉพาะโดยใช้การบูรณาการระหว่างเกณฑ์มาตรฐานสิ่งปลูกสร้างของท้องถิ่นและหลักการสร้างสิ่งปลูกสร้างตามหลักสี่ปายะ ๔ ของวัด ทำเป็นคู่มือเพื่อให้วัดได้ดำเนินการและให้วัดมีพื้นที่ใช้เป็นแนวทางดำเนินงานในแบบเดียวกัน^{๑๓}

๔) ท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญกับการติดตามการดำเนินงานสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ภายในวัดต้องเป็นที่ปรึกษาก่อนการลงมือสร้างสิ่งปลูกสร้างนั้น ๆ เพราะถ้าหากผิดพลาดมาแล้วการรื้อถอนจะ

^{๑๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๑๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๖.

สร้างความเสียหายให้แก่วัดเป็นอย่างมาก ซึ่งท้องถิ่นจะต้องหาแนวทางส่งผ่านข้อมูลที่ถูกต้องให้แก่วัดสำรวจหรือวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันกับวัด กำหนดกลยุทธ์เพื่อดำเนินงานอย่างจริงจัง จากนั้นต้องกำหนดโครงการเพื่อรองรับเป็นการส่งเสริมและเสริมสร้างความเข้าใจให้กับวัดและผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความรู้กับผู้นำชุมชน เพื่อจะได้เป็นที่ปรึกษาให้กับวัดได้ด้วย^{๓๔}

๕) การเสริมสร้างความเข้าใจร่วมกันทางท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญกับการปลูกสร้างของวัด ควรมีเจ้าหน้าที่ในการติดต่อประสานงานที่มีความสนใจและพร้อมให้บริการพระสงฆ์ มีเอกสารประชาสัมพันธ์ หรือจัดเจ้าหน้าที่ออกประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลและความรู้แก่วัด เจ้าอาวาส ไวยาวัจกรของวัด ผู้นำชุมชน หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน เพื่อจะได้มีความรู้และวิธีการดำเนินงานอย่างชัดเจน จัดเวทีเพื่อสำรวจปัญหา โดยให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาที่ส่วนร่วมในการหาวิธีเสริมสร้างความเข้าใจจัดทำคู่มือ เอกสาร และจัดโครงการรองรับในแต่ละปี หรือมีหนังสือแจ้งวัดในเขตพื้นที่บริการอย่างชัดเจน มีการติดตามและประเมินผลความพึงพอใจต่อการบริการของท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง^{๓๕}

๖) ท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องของเกณฑ์มาตรฐานสิ่งปลูกสร้างเพราะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ควรหาแนวทางร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับวัด และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการติดตาม ตรวจสอบสิ่งปลูกสร้างภายในวัด เพื่อหาข้อเท็จจริง ว่ามีที่ใดทำไม่ถูกต้อง หรือหากมีที่ๆ ก่อสร้างแบบไม่ถูกต้อง ท้องถิ่นต้องหาทางออกให้วัด เพื่อไม่ให้วัดเกิดปัญหาขึ้นภายหลัง^{๓๖}

๗) ท้องถิ่นต้องสร้างรูปแบบในการสร้างเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างสำหรับวัด เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นภายหลัง เพราะวัดเป็นองค์กรที่เป็นศูนย์รวมแห่งความศรัทธา การปลูกสร้างหรือก่อสร้างอาคารต่าง ๆ ถูกก่อสร้างขึ้นตามความศรัทธาของชุมชน ไม่ได้คำนึงถึงกฎเกณฑ์มาตรฐานใดๆ นอกจากหลักสัปปายะ ๔ ที่ทางสำนักงานพระพุทธศาสนาได้จัดทำคู่มือ และทำความเข้าใจกับวัดเพื่อสร้างสิ่งปลูกสร้างเท่านั้น^{๓๗}

๘) วัดยังคงยึดกับการปลูกสร้างตามหลักสัปปายะ ๔ ขาดความรู้ความเข้าใจในเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างของท้องถิ่น ดังนั้นจึงต้องเป็นหน้าที่ของท้องถิ่นที่ต้องหาวิธีการในการเสริมสร้าง อีกทั้งยังต้องสร้างคู่มือที่มีคุณภาพ จัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจกับพระและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและนำไปประชาสัมพันธ์ หรือนำไปสู่นโยบายของท้องถิ่น เพื่อประกาศใช้ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน^{๓๘}

๙) การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการปลูกสร้างตามเกณฑ์ของท้องถิ่น จะต้องมีการบวกรวมและสร้างรูปแบบในการเสริมสร้างที่รัดกุม ทุกภาคส่วนต้องให้ความร่วมมือ สร้าง

^{๓๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๓๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๓๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๓๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๓๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖.

แนวทางที่เป็นไปได้ ที่สำคัญต้องมีคู่มือให้กับวัดและทำมาตรฐานการปลูกสร้างและแนวปฏิบัติให้เป็นหนึ่งเดียวใช้ปฏิบัติร่วมกันอย่างเคร่งครัด^{๓๕}

๑๐) วัดและท้องถิ่นต้องมีแนวทางในการทำความเข้าใจกฎหมายร่วมกัน วิเคราะห์ปัญหาของวัด สำรองความรู้ความเข้าใจในการปลูกสร้างภายในวัด และจะต้องทำด้วยความรอบคอบเพราะความรู้ความเข้าใจของวัดหรือพระที่ทำงานด้านการปลูกสร้างนั้น เน้นไปที่หลักสัปปายะ ๔ ซึ่งความรู้ด้านกฎหมายแทบไม่มีเลย ดังนั้นให้ท้องถิ่นดำเนินการ^{๔๐}

สรุปได้ว่า การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างตามเกณฑ์มาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จะต้องร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาแบบมีส่วนร่วม คือท้องถิ่นจะต้องรับทราบปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างภายในวัดและต้องรับฟังอย่างรอบด้าน สร้างคู่มือที่เกี่ยวกับกฎหมายและเกณฑ์มาตรฐานสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณภาพ มอบให้กับวัดในเขตพื้นที่บริการ กำหนดนโยบายในการดำเนินงานและการให้บริการ ประชาสัมพันธ์ให้วัดได้ทราบอย่างทั่วถึง จัดโครงการอบรมให้ความรู้กับวัดอย่างสม่ำเสมอและกำกับติดตาม ร่วมแก้ไขปัญหาให้กับวัดในกรณีที่เกิดปัญหา

ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์รูปแบบของการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างตามเกณฑ์มาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ได้ดังแผนภาพที่ ๔.๓



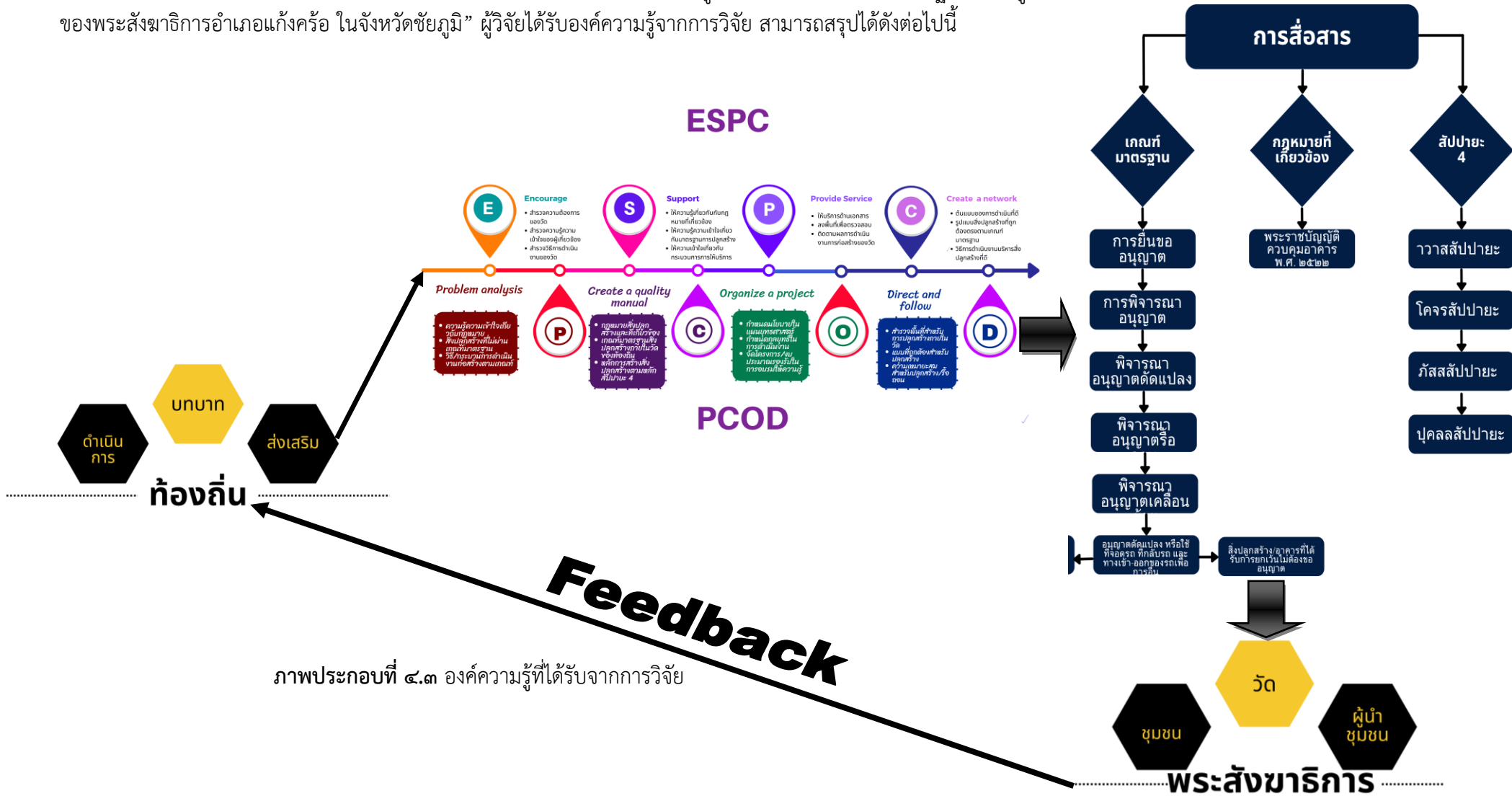
แผนภาพที่ ๔.๓ รูปแบบการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างภายในวัด

^{๓๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖.

^{๔๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๖.

๔.๔ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการวิจัย สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้



ภาพประกอบที่ ๔.๓ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย เรื่อง “การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัย ได้สรุปจากการศึกษาทฤษฎีและจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงได้แนวทางการส่งเสริมและรูปแบบการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างภายในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับพระสังฆาธิการในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ อธิบายได้ดังต่อไปนี้

แนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ ใช้หลัก ESPC ประกอบไปด้วยดังต่อไปนี้

E = Encourage คือ การส่งเสริม ท้องถิ่นต้องให้การส่งเสริมโดยการสำรวจความต้องการของวัด สำรวจความรู้ความเข้าใจของพระเจ้าอาวาส ไวยาวัจกรของวัด คณะกรรมการ ผู้นำชุมชน รวมถึงประชาชน ว่ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งปลูกสร้าง หรือเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างของท้องถิ่นหรือไม่ รวมไปถึงการสำรวจวิธีการดำเนินการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างของวัดว่ามีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจหรือดำเนินการถูกต้องหรือไม่

S = Support คือ การให้การสนับสนุนให้วัดได้ดำเนินการเรื่องสิ่งปลูกสร้างภายในวัดให้ถูกต้องตามเกณฑ์ เพื่อลดปัญหาในการถูกรื้อถอน และปัจจัยจากภายนอกที่สนับสนุนวัดจะได้ไม่สูญเปล่า โดยการสนับสนุนด้วยการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งปลูกสร้าง ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และต้องให้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการการให้บริการของท้องถิ่นแก่วัดด้วย เพื่อให้วัดได้มีความรู้และเข้าใจในกระบวนการวิธีต่าง ๆ

P = Provide Service คือการให้บริการ ท้องถิ่นจะต้องให้บริการกับวัดเพื่อเพิ่มความสะดวกสบาย เพราะส่วนใหญ่ผู้ดำเนินการเรื่องสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ภายในวัด คือ เจ้าอาวาส หรือ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะเป็นผู้ดำเนินการเรื่องเอกสารและการออกแบบ ติดต่อผู้ออกแบบในการก่อสร้าง ดังนั้นท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงอยู่แล้วควรให้การบริการและอำนวยความสะดวกแก่วัด รวมถึงการติดตามผลการดำเนินงานก่อสร้างของวัดด้วย

C = Create a network คือการสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนให้เกิดระบบพี่เลี้ยง ถ้าวัดมีที่ปรึกษาเป็นวัดด้วยกัน จะทำให้การสื่อสารระหว่างกันง่ายมากขึ้น ปัจจุบันรูปแบบการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างของวัด ก็จะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ถ้าท้องถิ่นสามารถดำเนินงานกำกับและติดตาม เรื่องสิ่งปลูกสร้างภายในวัด จัดโครงการรองรับจนมีวัดที่ได้มาตรฐานในเรื่องสิ่งปลูกสร้าง ก็สามารถสร้างเครือข่ายทั้งระหว่างวัดกับวัด หรือระหว่างวัดกับงานภายนอกได้ จะเป็นแนวทางในการส่งเสริมด้านการปลูกสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดได้เป็นอย่างดี

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ ใช้หลัก PCOD อธิบายได้ดังนี้

P = Problem analysis คือ การวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีส่วนร่วม ท้องถิ่นต้องทำการวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งปลูกสร้างภายในวัดร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าอาวาส

ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ไวยาวัจกรวัด คณะกรรมการ ผู้นำชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น ให้ได้ทราบถึงปัญหา และพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งปลูกสร้าง สํารวจสิ่งปลูกสร้างของวัดที่ไม่ผ่านมาตรฐาน วิธีและกระบวนการดำเนินการงานก่อสร้างของวัด เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือส่งเสริม เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้การดำเนินงานด้านสิ่งปลูกสร้างของวัดได้มาตรฐานไม่เกิดปัญหาขึ้นภายหลัง

C = Create a quality manual คือ การสร้างคู่มือที่มีคุณภาพ เพื่อเสริมสร้างการทำงานด้านด้านสิ่งปลูกสร้างของวัดให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของท้องถิ่น และให้มีความเห็นและแนวทางทั้งของวัดตามหลักสี่ปายะ ๔ และเกณฑ์มาตรฐานของท้องถิ่น รวมถึงกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้วัดได้ดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายและเกณฑ์มาตรฐานของท้องถิ่น

O = Organize a project คือ การดำเนินงานเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ของท้องถิ่น เช่น บรรจู่ไว้เป็นงานในแผนยุทธศาสตร์ กำหนดกลยุทธ์ในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งปลูกสร้างของพระสงฆ์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การจัดสรรงบประมาณ และดำเนินงานจัดโครงการอบรมให้ความรู้แก่พระสงฆ์และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านสิ่งปลูกสร้างของวัด

D = Direct and follow คือ การกำกับและติดตามการดำเนินงานด้านสิ่งปลูกสร้างของวัด ด้วยการให้บริการลงพื้นที่เฝ้าติดตามการสำรวจบริเวณที่จะใช้ในการก่อสร้างว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ แบบอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างถูกต้องและเหมาะสมกับพื้นที่ ๆ จะทำการปลูกสร้างหรือรื้อถอน รวมไปถึงการช่วยแก้ไขปัญหาสำหรับสิ่งปลูกสร้างที่ไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ เพื่อให้วัดได้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ” เพื่อศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการได้แก่ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ ๒) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ ๓) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ” สรุปผลการวิจัยเรียงตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

๑. สภาพปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ พรรษา ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ วุฒิการศึกษาแผนกบาลี และ วุฒิการศึกษาแผนกสามัญศึกษา พบว่า อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ระหว่าง ๒๐-๔๐ ปี มีจำนวน ๓๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๗๔ รองลงมา มีอายุ ๔๑-๖๐ ปี มีจำนวน ๓๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๖๓ ถัดมา มีอายุ ๖๑ ปี ขึ้นไป มีจำนวน ๓๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๖๓ ตามลำดับ

พรรษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษาระหว่าง ๑-๑๐ พรรษา มีจำนวน ๕๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๒๐ รองลงมา มีพรรษาน้อยกว่า ๑๑ พรรษา ขึ้นไป มีจำนวน ๔๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๘๐ ตามลำดับ

วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกเปรียญธรรม) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ประโยค ๑ - ๒ -ป.ธ.๓ จำนวน ๖๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๔๐ รองลงมา ป.ธ.๔ - ป.ธ.๖ มีจำนวน ๒๑ รูป คิดเป็น ๒๑.๔๐ ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม จำนวน ๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗.๑๐ และป.ธ.๗ - ป.ธ.๙ จำนวน ๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒.๐๐ ตามลำดับ

วุฒิการศึกษาสามัญ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๖๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๓๐ รองลงมา มีวุฒิปริญญาตรี มีจำนวน ๓๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๗๐ และสุดท้าย มีวุฒิสองปริญญาตรี มีจำนวน ๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒.๐๐ ตามลำดับ

๒) สภาพปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

พบว่า พระสังฆาธิการปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๒.๘๘$, S.D. = ๐.๑๕) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพระสังฆาธิการ ด้านวิธีการยื่นขออนุญาตก่อสร้าง มีปัญหามากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๔๗$, S.D. = ๐.๑๗) รองลงมาคือ การออกไปแทนใบอนุญาตหรือใบแทนใบรับรอง โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๒๐$, S.D. = ๐.๙๒) การพิจารณาขออนุญาตก่อสร้าง โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๑๑$, S.D. = ๐.๙๑) สิ่งปลูกสร้าง/อาคารที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาต โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๒.๘๘$, S.D. = ๐.๙๒) การพิจารณาอนุญาตตัดแปลง หรือใช้ที่จอดรถ ที่กั๊บบรต และทางเข้า-ออกของรถเพื่อการอื่น โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๒.๘๗$, S.D. = ๐.๘๓) การพิจารณาอนุญาตเคลื่อนย้ายสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๒.๖๓$, S.D. = ๐.๙๒) การพิจารณาอนุญาตตัดแปลงสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๒.๕๑$, S.D. = ๐.๗๒) และการพิจารณาอนุญาตรื้อถอน โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๒.๔๒$, S.D. = ๐.๗๓) ตามลำดับ

๒.แนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

แนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ ใช้หลัก ESPC ประกอบไปด้วยดังต่อไปนี้

E = Encourage คือ การส่งเสริม ท้องถิ่นต้องให้การส่งเสริมโดยการสำรวจความต้องการของวัด สำรวจความรู้ความเข้าใจของพระเจ้าอาวาส ไวยาวัจกรของวัด คณะกรรมการ ผู้นำชุมชนรวมถึงประชาชน ว่ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งปลูกสร้าง หรือเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างของท้องถิ่นหรือไม่ รวมไปถึงการสำรวจวิธีการดำเนินการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างของวัดว่ามีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจหรือดำเนินการถูกต้องหรือไม่

S = Support คือ การให้การสนับสนุนให้วัดได้ดำเนินการเรื่องสิ่งปลูกสร้างภายในวัดให้ถูกต้องตามเกณฑ์ เพื่อลดปัญหาในการถูกรื้อถอน และปัจจัยจากภายนอกที่สนับสนุนวัดจะได้ไม่สูญเปล่า โดยการสนับสนุนด้วยการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งปลูกสร้าง ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และต้องให้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการให้บริการของท้องถิ่นแก่วัดด้วย เพื่อให้วัดได้มีความรู้และเข้าใจในกระบวนการวิธีต่าง ๆ

P = Provide Service คือการให้บริการ ท้องถิ่นจะต้องให้บริการกับวัดเพื่อเพิ่มความสะดวกสบาย เพราะส่วนใหญ่ผู้ดำเนินการเรื่องสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ภายในวัด คือ เจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะเป็นผู้ดำเนินการเรื่องเอกสารและการออกแบบ ติดต่อผู้ออกแบบในการก่อสร้าง ดังนั้นท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงอยู่แล้วควรให้การบริการและอำนวยความสะดวกแก่วัด รวมถึงการติดตามผลการดำเนินงานก่อสร้างของวัดด้วย

C = Create a network คือการสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนให้เกิดระบบที่เลี้ยง ถ้าวัด มีที่ปรึกษาเป็นวัดด้วยกัน จะทำให้การสื่อสารระหว่างกันง่ายมากขึ้น ปัจจุบันรูปแบบการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างของวัด ก็จะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ถ้าท้องถิ่นสามารถดำเนินงานกำกับและติดตาม เรื่องสิ่งปลูกสร้างภายในวัด จัดโครงการรองรับจนมีวัดที่ได้มาตรฐานในเรื่องสิ่งปลูกสร้าง ก็สามารถสร้างเครือข่ายทั้งระหว่างวัดกับวัด หรือระหว่างวัดกับงานภายนอกได้ จะเป็นแนวทางในการส่งเสริมด้านการปลูกสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดได้เป็นอย่างดี

๔.๓ รูปแบบการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐาน การปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ ใช้หลัก PCOD อธิบายได้ดังนี้

P = Problem analysis คือ การวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีส่วนร่วม ท้องถิ่นจะต้องทำการวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งปลูกสร้างภายในวัดร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ไวยาวัจกรวัด คณะกรรมการ ผู้นำชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น ให้ได้ทราบถึงปัญหาและพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งปลูกสร้าง สืบหาสิ่งปลูกสร้างของวัดที่ไม่ผ่านมาตรฐาน วิธีและกระบวนการดำเนินการงานก่อสร้างของวัด เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือส่งเสริม เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้การดำเนินงานด้านสิ่งปลูกสร้างของวัดได้มาตรฐานไม่เกิดปัญหาขึ้นภายหลัง

C = Create a quality manual คือ การสร้างคู่มือที่มีคุณภาพ เพื่อเสริมสร้างการทำงานด้านสิ่งปลูกสร้างของวัดให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของท้องถิ่น และให้มีความเห็นและแนวทางทั้งของวัดตามหลักสัปปายะ ๔ และเกณฑ์มาตรฐานของท้องถิ่น รวมถึงกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้วัดได้ดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายและเกณฑ์มาตรฐานของท้องถิ่น

O = Organize a project คือ การดำเนินงานเสริมสร้างความเข้าใจ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ของท้องถิ่น เช่น บรรจู่ไว้เป็นงานในแผนยุทธศาสตร์ กำหนดกลยุทธ์ในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งปลูกสร้างของพระสงฆ์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การจัดสรรงบประมาณ และดำเนินงานจัดโครงการอบรมให้ความรู้แก่พระสงฆ์และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านสิ่งปลูกสร้างของวัด

D = Direct and follow คือ การกำกับและติดตามการดำเนินงานด้านสิ่งปลูกสร้างของวัด ด้วยการให้บริการลงพื้นที่มีการสำรวจบริเวณที่จะใช้ในการก่อสร้างว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ แบบอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างถูกต้องและเหมาะสมกับพื้นที่ ๆ จะทำการปลูกสร้างหรือรื้อถอน รวมไปถึงการช่วยแก้ไขปัญหาสำหรับสิ่งปลูกสร้างที่ไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ เพื่อให้วัดได้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ” มีผลการศึกษาศึกษาสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

๑. สภาพปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

พบว่า พระสังฆาธิการปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ($= ๒.๘๙, S.D. = ๐.๑๕$) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์กฤษณ์ฤทธิ์ตภณ สุเมธ^๑ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = ๓.๔๕$ และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมชาย สุนติกโร (ชุ่มจิต)^๒ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณูปการของวัดในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณูปการของวัดในจังหวัดปทุมธานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๕$) และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านพบว่า พระภิกษุมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ และงานวิจัยของ พระหัตสนัย ปริบุญโณ (สุวรรณจินดา)^๓ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสงขลา (การจัดการเชิงพุทธ)” ผลการวิจัยพบว่าบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสงขลา ในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $= ๒.๓๐$ ซึ่งเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพระสังฆาธิการ ด้านวิธีการยื่นขออนุญาตก่อสร้าง มีปัญหามากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($= ๓.๔๗, S.D. = ๑.๑๗$) รองลงมาคือ การออกใบแทนใบอนุญาตหรือใบแทนใบรับรอง โดยมีค่าเฉลี่ย ($= ๓.๒๐, S.D. = ๐.๙๒$) การพิจารณาอนุญาตก่อสร้าง โดยมีค่าเฉลี่ย ($= ๓.๑๑, S.D. = ๐.๙๑$) สิ่งปลูกสร้าง/อาคารที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาต โดยมีค่าเฉลี่ย ($= ๒.๘๙, S.D. = ๐.๙๒$) การพิจารณาอนุญาตตัดแปลง หรือใช้ที่จอดรถ ที่กัฬรถ และทางเข้า-ออกของรถเพื่อการอื่น โดยมีค่าเฉลี่ย ($= ๒.๘๗, S.D. = ๐.๘๓$) การพิจารณาอนุญาตเคลื่อนย้ายสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร โดยมีค่าเฉลี่ย ($= ๒.๖๓, S.D. = ๐.๙๒$) การพิจารณาอนุญาตตัดแปลงสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร โดยมีค่าเฉลี่ย ($= ๒.๖๓, S.D. = ๐.๙๒$)

^๑ พระครูสังฆรักษ์กฤษณ์ฤทธิ์ตภณ สุเมธ, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^๒ พระมหาสมชาย สุนติกโร (ชุ่มจิต), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณูปการของวัดในจังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^๓ พระหัตสนัย ปริบุญโณ (สุวรรณจินดา), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

= ๒.๕๑, S.D. = ๐.๗๒) และการพิจารณาอนุญาตรื้อถอน โดยมีค่าเฉลี่ย (= ๒.๔๒, S.D. = ๐.๗๓) ตามลำดับและไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของนักวิจัยท่านใดเลย อาจจะเป็นเพราะยังไม่มีท่านใด ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานสิ่งปลูกสร้างภายในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็เป็นได้

๒.แนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

แนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ ใช้หลัก ESPC ประกอบไปด้วย E = Encourage คือ การส่งเสริม, S = Support คือ การให้การสนับสนุน, P = Provide Service คือการให้บริการ, C= Create a network คือการสร้างเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระครูสิริบรมธาตุพิทักษ์^๔ ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างแนวปฏิบัติในการสังคมนาของวัดในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผลของการวิจัยนั้นมีข้อที่มีความสอดคล้องในเรื่องของแนวปฏิบัติด้าน การสร้างเครือข่าย ซึ่งผลการวิจัยจะพบว่า มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างแนวปฏิบัติในการสังคมนาของวัดในจังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมนาของวัดในจังหวัดเชียงใหม่ และ 3) เพื่อสร้างและวิเคราะห์เครือข่ายสังคมนาของวัดในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพในภาคสนามกับวัดที่ทำงานด้านสังคมนาของจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 4 วัด และกระบวนการเสริมสร้างแนวปฏิบัติในการสังคมนาของวัด มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การให้ความรู้ด้านสังคมนา, การสำรวจปัญหาสังคมนา และการวางแผนให้การสังคมนา 2) การสังคมนาสังคมนาในด้านต่างๆ 3) การพัฒนาศูนย์ประสานงานสังคมนา บุคลากรของวัด กองทุน/มูลนิธิ และอุปกรณ์เครื่องมือ 4) การสร้างเครือข่ายศูนย์ประสานงาน เครือข่ายวัด เครือข่ายจิตอาสา และเครือข่ายกองทุน/มูลนิธิ และ 5) การประชุมสรุปผลการดำเนินงาน การประเมินผลรายงานผล และการนำเสนอผลการดำเนินงาน ซึ่งแนวปฏิบัติในการสร้างเครือข่ายนั้นมีความสอดคล้องกัน คือ เพื่อเป็นศูนย์ประสานงาน เครือข่ายวัด

๓) รูปแบบการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ ใช้หลัก PCOD ประกอบไปด้วย P = Problem analysis คือ การวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีส่วนร่วม, C = Create a quality manual คือ การสร้างคู่มือที่มีคุณภาพ, O = Organize a project คือ การดำเนินงานเสริมสร้างความเข้าใจ, D = Direct and follow คือ การกำกับและติดตามการดำเนินงาน ซึ่งสามารถอธิบายโดยรวมได้ว่า การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างตามเกณฑ์มาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จะต้องร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาแบบมีส่วนร่วม คือ

^๔ พระครูสิริบรมธาตุพิทักษ์, การเสริมสร้างแนวปฏิบัติในการสังคมนาของวัดในจังหวัดเชียงใหม่, วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๓) : ๕๒-๖๕.

ท้องถิ่นจะต้องรับทราบปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างภายในวัดและต้องรับฟังอย่างรอบด้าน สร้างคู่มือที่เกี่ยวกับกฎหมายและเกณฑ์มาตรฐานสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณภาพ มอบให้กับวัดในเขตพื้นที่บริการ กำหนดนโยบายในการดำเนินงานและการให้บริการ ประชาสัมพันธ์ให้วัดได้ทราบอย่างทั่วถึง จัดโครงการอบรมให้ความรู้กับวัดอย่างสม่ำเสมอและกำกับติดตาม ร่วมแก้ไขปัญหาให้กับวัดในกรณีที่เกิดปัญหา

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. คณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ ควรให้ความสำคัญกับเกณฑ์มาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและตระหนักถึงความถูกต้องได้มาตรฐานของเกณฑ์เพื่อไม่ให้เกิดปัญหากับหน่วยงานภาครัฐ และการรื้อถอน

๒. คณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ ควรเสนอตั้งกรรมการในการควบคุมดูแลในการพัฒนาการบริหารจัดการเสนาสนะของวัด ตามมาตรฐานสุขาภิบาลและตามมาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีเจ้าหน้าที่อำนวยการ รวมถึงให้ คำปรึกษาแก่พระสงฆ์

๓. คณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ ควรมีเสนอการประสานงานในการพัฒนาการบริหารจัดการเสนาสนะของวัด ตามมาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการปลูกสร้างเสนาสนะต่างๆภายในวัด

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑. คณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ ควรส่งเสริมให้เจ้าอาวาสวัด ไวยาวัจกรวัด และ คณะกรรมการวัด แต่ละวัดได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการปลูกสร้างเสนาสนะภายในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น

๒. คณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ ควรส่งเสริมให้แต่ละวัดให้มีการวางแผนผังของแต่ละวัดให้เป็นสัดส่วนและให้เจ้าหน้าที่ของภาครัฐเข้ามาช่วยในการตรวจสอบความถูกต้องของแบบและสถานที่

๓. คณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ ควรกำหนดวิธีดำเนินการดำเนินการปลูกสร้างเสนาสนะที่อยู่อาศัยของวัดให้ถูกหลักตามสุขาภิบาลด้านที่อยู่อาศัยให้มีรูปแบบที่ถูกต้อง

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ผลการวิจัยเรื่อง“การพัฒนาการบริหารจัดการเสนาสนะของวัด ตามมาตรฐานสุขาภิบาล ในจังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยขอเสนอเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

๑. ควรนำงานวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ ไปศึกษาในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียงในจังหวัดชัยภูมิ เพื่อหาข้อมูลเปรียบเทียบ นำไปพัฒนาการบริหารจัดการเสนาสนะของวัด ตามมาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายในวัด ให้มีประสิทธิภาพ มากขึ้น

๒. ควรนำงานวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเสนาสนะด้านสาธารณูปการภายในวัด ตามเกณฑ์มาตรฐาน ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

บรรณานุกรม

๑ ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๓๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กมล ภูประเสริฐ และคณะ. การบริหารและการจัดการวัดผลและประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๕.
กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยหลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.
กาลัก เต๊ะชั้นหมาก. หลักการวิจัยทางสังคมศาสตร์: Principle of Social Science Research. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๓.
โกวิท พวงงาม. การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๕๐.
คณาจารย์สถาบันราชภัฏสวนดุสิต. ความจริงของชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๗.
จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตำราพระราชาภาพ กับกระทรวงมหาดไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๗.
จุฑา เทียนไทย. การจัดการมุมมองนักบริหาร. กรุงเทพมหานคร : แมคกรอฮิล, ๒๕๔๘.
ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๕.
ชูวงศ์ ฉายะบุตร. การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร : สมาคมนิสิตเก่ารัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. วิทยาการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.
ธนจรส พุนสีหิ์. การจัดการองค์การและการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ธเนศวร์ เจริญเมือง. ๑๐๐ ปีการปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ.๒๔๔๐-๒๕๔๐. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คปไฟ, ๒๕๔๘.
- ธีรยุทธ์ พึ่งเที่ยร. **สถิติเบื้องต้นและการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, ๒๕๔๕.
- ปกรณ์ ปรียากร. **ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : สามเจริญพานิช, ๒๕๓๘.
- ประกอบ กรรณสูตร. **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาคารพิมพ์, ๒๕๔๒.
- ประยงค์ สุวรรณบุปผา. **รัฐปรัชญาแนวคิดตะวันออก-ตะวันตก**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสไตร์, ๒๕๕๖.
- ประสิทธิ์ ลีระพันธ์. **กระบวนการค้นคว้าใหม่ของงานอนามัยสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร : สอส., ๒๕๕๐.
- ปราชญา กล้าผจญ. **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.
- พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล. **องค์การและการจัดกา**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๒.
- พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ ดร.. **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. เชียงใหม่ : บริษัทประชากรธุรกิจ จำกัด, ๒๕๕๘.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). **เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ). **การพัฒนาจิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วินดาต้าโปรดักส์, ๒๕๔๘.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). **พุทธวิธีในการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง**. พิมพ์ครั้งที่ ๓๐. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๕๐.
- พระไพศาล วิสาโล. **พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๓.
- พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล. **การบริหารวัด**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธภาวนาวิชาธรรมกาย, ๒๕๔๑.
- พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต). **พุทธศาสตร์ประยุกต์ สงฆ์ผู้นำสังคม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
- พระสุธีวีรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ). **พุทธศาสตร์ปริทรรศน์ รวมในผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา**. ๒๕๔๘.
- พะยอม วงศ์สารศรี. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครูสวนดุสิต, ๒๕๔๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พิทยา บวรวัฒนา. การบริหารเชิงบูรณาการ. นนทบุรี : สำนักงานข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๖.
- พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์ และศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวิสุ. การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น : โรงพิมพ์พระธรรมจันทร์, ๒๕๔๖.
- มัลลิกา ต้นสอ. การจัดการยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร : เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๔.
- มานพ พลไพรินทร์. คู่มือบริหารกิจการคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๑.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. การพัฒนาชุมชน : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : บากกอกบล้อก, ๒๕๒๖.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖.
- วิโรจน์ สารรัตน์. การบริหาร หลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๔๒.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ. ทฤษฎีองค์การ: ฉบับมาตรฐาน. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๕.
- สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. (พิมพ์ครั้งที่ ๕). กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.
- สมคิด บางโพ. หลักการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: นำอักษรการพิมพ์, ๒๕๓๘).
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๕.
- สำนักงานกองงานเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ. แบบสำรวจภารกิจและแบบตรวจการคณะสงฆ์. ชัยภูมิ : สำนักงานกองงานเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. “การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน”. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๕.
- สิรภพ เหล่าลาภะ. พุทธศาสตร์การเมือง. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕.
- สุทิน นพเกตุ. สิทธิมนุษยชนศึกษา ยุทธศาสตร์สู่การสร้างวัฒนธรรม-วิถีชีวิตสิทธิมนุษยชนและสุจริตชน. กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ๒๕๔๙.
- สุรพล สุยะพรหม และคณะ. ทฤษฎีองค์การการจัดการเชิงพุทธ. พระนครศรีอยุธยา : ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๒) วิทยานิพนธ์ / สารนิพนธ์ / รายงานการวิจัย :

กฤษณพงศ์ ฟองสินธุ์. “ปัจจัยที่มีผลต่อความล่าช้าในโครงการก่อสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองอุตรดิตถ์”. รายงานการวิจัย. ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๕ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, ๒๕๕๖.

ซัชชัย สีชมพู. “รูปแบบการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล”. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๘.

โชติ บดีรัฐ. การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๔ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๕๔.

ฉาน ตรรกวิจารณ์. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐.

ธวัชชัย ธรรมรักษ์. “ยุทธศาสตร์การบริหารงานปกครองแบบพิเศษเมืองปริมณฑล ศึกษากรณี จังหวัดปทุมธานี”. ดุษฎีนิพนธ์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๙.

บรรจง เจริญสุข. “การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตจังหวัดภาคใต้ตอนบน”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒.

ประภัสสร ชูวีเชียร. “วัดวรเชตุเทพบำรุง แบบอย่างงานช่างของอยุธยาในพุทธศตวรรษที่ ๒๒”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะไทย. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๒.

พระครูปลัดปรีชา จิรนาโค (บัวผัด). “รูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๔”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระครูพิมลสุวรรณเขต (สนิท สุวณโณ). “การพัฒนาการบริหารจัดการที่เหมาะสมในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดสุพรรณบุรี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต การจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

พระครูสันติธรรมภีร์ (บุญชัย สนตักโร). “การพัฒนารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในเขตการปกครองภาค ๑๔”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระมหาธฤติ วิโรจโน (รุ่งชัยวิฑูร). “รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์”. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระมหาศรณชัย มหาปุณฺเฑ (การะเวก). “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พิชญาภา ยืนยาว. “รูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในสถาบันอุดมศึกษา”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๒.
- สุรัตน์ ศรีจันทร์. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจคัดเลือกคุณสมบัติผู้เข้าประมุขงานการก่อสร้างของหน่วยงานราชการ”. **รายงานการวิจัย**. ภาควิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์และจัดการอุตสาหกรรมก่อสร้าง คณะเทคโนโลยีและการจัดการอุตสาหกรรม, ๒๕๕๒.
- เอี่ยมอร ชลวร. “การพัฒนาของรูปแบบวิธีการสอนของพระปรมาโหมทย์ ปาโมชโช”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต พระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

(๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

- นายพิไท ดาทอง. **ความหมายของการสุขาภิบาลที่อยู่อาศัย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.yala.ac.th/links/pitai/Link/Link%209.htm> [๒๖ ส.ค.๒๕๖๓].

(๔) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ :

- สัมภาษณ์. ขวัญใจ วงษ์ตางตา ผู้อำนวยการ รพสต.บ้านนาแก, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.
- _____ . จักรกฤษ แสงเดือน ผู้อำนวยการกองช่าง อบต.นาหนองทุ่ม, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.
- _____ . ณรงค์ศักดิ์ อ้อทอง ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔
- _____ . พระครูโสภณภัทรกิจ เจ้าอาวาสวัดทรงศิลา พระอารามหลวง, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.
- _____ . พระครูจันทโพธานุวัตร เจ้าคณะอำเภอจัตุรัส เจ้าอาวาสวัดราศี, ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.
- _____ . พระครูปริยัติชโยดม, ดร. เจ้าอาวาสวัดบางอำพันธ์, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.
- _____ . พระครูปลัดพิระพันธ์ ธมมวฑฺฒ, ดร. เจ้าอาวาสวัดวังทองสามัคคีธรรม, ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.
- _____ . พระครูพิทักษ์ชยานุกิจ วัดชัยภูมิพิทักษ์, ๓ มีนาคม ๒๕๖๔.
- _____ . พระครูศรีปริยัติคุณาธาร วัดผสม, ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.
- _____ . พระครูสิริเมตตาธรรม เจ้าอาวาสวัดป่าเมตตาธรรม, ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.
- _____ . พระครูสุตชัยคุณ เจ้าคณะอำเภอแก้งคร้อ, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.
- _____ . พระปริยัติกิจวิธาน เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ เจ้าอาวาสวัดชัยภูมิวนาราม, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สัมภาษณ์ พระมหานิกธ ฐานุตตโร, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.
- _____. พระมหาวชิษฐีย์ สิทธิเมธี, ดร. เจ้าอาวาสวัดพญาแล, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔
- _____. พระมหาสุวัฒน์ สุนนโท, ผศ. ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.
- _____. พระราชชัยสิทธิสุนทร รักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ เจ้าอาวาสวัดไพรีพินาศ, ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.
- _____. พระศรีสังฆญาณมณี, ดร. รองเจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ เจ้าอาวาสวัดห้วยหินฝน, ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.
- _____. สหรัฐ คงนาวัง ผู้อำนวยการกองช่าง เทศบาลตำบลนาหนองทุ่ม, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

(๕) สนนากลุ่มเฉพาะ :

- สนทนากลุ่มเฉพาะ. พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, ผศ.,ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๔.
- _____. พระมหาภคฤกษ์ กิตติโสภโณ, ผศ.,ดร. เลขานุการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๔.
- _____. พระมหาวรเมธ เตชธมโม เลขานุการเจ้าคณะอำเภอแก้งคร้อ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๔.
- _____. พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๔.
- _____. ชานนท์ ต่อสกุล รองนายกเทศมนตรีตำบลนาหนองทุ่ม, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๔.
- _____. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์, ผู้เชี่ยวชาญการบริหารจัดการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๔.
- _____. สุภัทรชัย สีสะไบ อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๔.
- _____. สุระพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๔.
- _____. สุรียา รักษาเมือง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๔.
- _____. อำนาจ บัวศิริ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๔.

๒. ภาษาอังกฤษ

(1) Book:

Charles Handy. *Understanding Organization*. England: Glays Ltd, 1993.

ภาคผนวก



แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัด ตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพระสังฆาธิการ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

แบบสอบถามเกี่ยวกับความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัด ตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพระสังฆาธิการ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ทราบถึงแนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

ดังนั้นจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดให้ข้อมูลตามประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. อายุ

- ๒๐ - ๔๐ ปี
 ๔๑ - ๖๐ ปี
 ๖๑ ปีขึ้นไป

๒. พรรษา

- ๑ - ๑๐ พรรษา
 ๑๑ พรรษาขึ้นไป

๓. วุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกบาลี)

- ไม่มีวุฒิปริญญาตรี
 ประโยค ๑ - ๒ -ป.ธ.๓
 ป.ธ.๔ - ป.ธ.๖
 ป.ธ.๗ - ป.ธ.๙

๔. วุฒิการศึกษาสามัญ

- ต่ำกว่าปริญญาตรี
 ปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ ๒ สภาพปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอกำแพงศรี ในจังหวัดชัยภูมิ

ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ระดับของปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑. วิธีการยื่นขออนุญาตก่อสร้าง					
๑) ท่านทราบหรือไม่ว่าการยื่นขอเพื่อขอรับใบอนุญาตก่อสร้างตัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อนย้ายอาคาร จากเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ (การก่อสร้างตัดแปลง ซ่อมแซม หรือเคลื่อนย้ายอาคาร หรือมาตรา ๒๒ (การรื้อถอนอาคาร) วิธีนี้ต้องได้รับใบอนุญาตก่อน จึงจะเริ่มดำเนินการได้					
๒) ท่านทราบหรือไม่ว่าการยื่นความประสงค์จะก่อสร้างตัดแปลงรื้อถอน หรือเคลื่อนย้ายอาคารต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น ตามมาตรา ๓๙ ทวิ (การก่อสร้างตัดแปลง ซ่อมแซม หรือเคลื่อนย้ายอาคารหรือรื้อถอนอาคารโดยไม่ขออนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น) วิธีนี้เมื่อยื่นความประสงค์และเจ้าพนักงานท้องถิ่นออกไปรับแจ้งแล้วผู้แจ้งสามารถเริ่มดำเนินการได้นับตั้งแต่วันที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับใบแจ้ง					
๒. การพิจารณาอนุญาตก่อสร้าง					
๑) ท่านพบปัญหาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในลักษณะอาคารที่ยื่นขออนุญาตก่อสร้างอาคาร					
๒) ท่านพบปัญหาเกี่ยวกับเอกสารและหลักฐานที่ต้องยื่นต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น					
๓) ท่านพบปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนและระยะเวลาในการตรวจสอบเอกสารและพิจารณาอนุมัติให้ก่อสร้าง ตัดแปลง รื้อถอน หรือโยกย้ายสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร					
๓. การพิจารณาอนุญาตตัดแปลงสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร					

ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ระดับของปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑) ท่านพบปัญหาในการพิจารณาด้านลักษณะของสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร ที่ไม่ตรงกับรูปแบบตามมาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น					
๒) ท่านพบปัญหาเกี่ยวกับเอกสารและหลักฐานที่ต้องยื่นกับเจ้าพนักงานท้องถิ่นด้าน การพิจารณาอนุญาตตัดแปลงสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร					
๓) ท่านพบปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนและระยะเวลาในการพิจารณาอนุญาตตัดแปลงสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร					
๔) ปัญหาในขั้นตอนและระยะเวลาในการพิจารณาแบบในการตัดแปลงสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร					
๔. การพิจารณาอนุญาตรื้อถอน					
๑) หากท่านต้องการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างหรืออาคาร ท่านทราบระเบียบข้อบังคับของการรื้อถอนมากน้อยเพียงใด					
๒) ท่านทราบว่าเอกสารและหลักฐานที่ต้องยื่นต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นว่าต้องมีอะไรบ้างอย่างครบถ้วน					
๓) ท่านทราบขั้นตอนและระยะเวลาในการพิจารณาแบบกรณีรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร					
๔) ท่านทราบถึงลักษณะของแบบแปลนที่ถูกต้องตามกฎหมายที่จะขออนุญาตรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร					
๕. การพิจารณาอนุญาตเคลื่อนย้ายสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร					
๑) ท่านทราบถึงลักษณะของสิ่งปลูกสร้างอาคารที่สามารถยื่นขออนุญาตเคลื่อนย้ายได้					
๒) ท่านทราบว่าเอกสารหลักฐานต่างๆที่ต้องยื่นต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นในกรณีขออนุญาตเคลื่อนย้ายสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร					
๓) ท่านทราบถึงขั้นตอนและวิธีการแจ้งความประสงค์จะเคลื่อนย้ายสิ่งปลูกสร้าง/อาคาร ต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น					
๖. การพิจารณาอนุญาตตัดแปลง หรือใช้ที่จอดรถ ที่กัลบรถ และทางเข้า-ออกของรถเพื่อการอื่น					

ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ระดับของปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑) ท่านเข้าใจคำว่า การขออนุญาตตัดแปลง หรือใช้ที่จอดรถ ที่กั๊บลรด และทางเข้า-ออกของรถเพื่อการอื่น					
๒) ท่านทราบว่าแบบแปลนที่ขออนุญาตตัดแปลง หรือใช้ที่จอดรถ ที่กั๊บลรดและทางเข้าออกของรถ เพื่อการอื่นต้องมีแบบแปลน แพนผังบริเวณ รายการประกอบแบบแปลน รายการคำนวณ เช่นเดียวกันกับการขออนุญาตก่อสร้างอาคาร					
๗. การออกใบอนุญาตหรือใบแทนใบรับรอง					
๑) ท่านทราบถึงวิธีการออกใบอนุญาตหรือใบแทนใบรับรอง การก่อสร้างอาคารตัดแปลงอาคารรื้อถอนอาคาร เคลื่อนย้ายอาคาร หรือ ใบรับรองการก่อสร้างอาคาร สูญหายถูกทำลายหรือชำรุดในสาระสำคัญให้ยื่นเรื่องขอรับใบอนุญาต หรือใบแทนใบรับรอง ภายใน ๑๕ วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับทราบถึงการสูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุด					
๒) ท่านทราบถึงเอกสารหลักฐานต่างๆที่ต้องนำมายื่นต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นเมื่อต้องการขอใบอนุญาตหรือใบแทนใบรับรอง					
๓) ท่านทราบว่ากรณีทีใบอนุญาต หรือใบรับรองถูกทำลาย หรือชำรุดบางส่วน ให้แนบใบอนุญาต หรือ ใบรับรองที่ถูกทำลายหรือชำรุดบางส่วนนั้นมาด้วย					
๘. สิ่งปลูกสร้าง/อาคารที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาต					
๑) ท่านทราบว่าอาคารที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาตตามมาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๓๔					
๒) ท่านทราบว่าโบราณสถาน วัดวาอาราม หรืออาคารต่างๆ ที่ใช้เพื่อการศาสนา ซึ่งมีกฎหมาย ควบคุมการก่อสร้างไว้แล้วโดยเฉพาะ สิ่งปลูกสร้าง/อาคารที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาต					

ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์ มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ระดับของปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูก สร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้าง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
๓) ท่านทราบถึงลักษณะของสิ่งปลูกสร้าง/อาคารที่ต้อง ขออนุญาตก่อสร้างแต่ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องขออนุญาตการรื้อ ถอนอาคาร					



แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัด ตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพระสังฆาธิการ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่ง
ปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอ
แก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ทราบถึงแนวทางการ
เสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

ดังนั้นจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดให้ข้อมูลตามประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. อายุ

- ๒๐ - ๔๐ ปี
- ๔๑ - ๖๐ ปี
- ๖๑ ปีขึ้นไป

๒. พรรษา

- ๑ - ๑๐ พรรษา
- ๑๑ พรรษาขึ้นไป

๓. วุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกบาลี)

- ไม่มีวุฒิปริญญาตรี
- ประโยค ๑ - ๒ -ป.ธ.๓
- ป.ธ.๔ - ป.ธ.๖
- ป.ธ.๗ - ป.ธ.๙

๔. วุฒิการศึกษาสามัญ

- ต่ำกว่าปริญญาตรี
- ปริญญาตรี
- สูงกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ ๑ แนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิ

1. ท่านเข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

2. ท่านคิดว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีบทบาทในการเข้ามาเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างหรืออาคารภายในวัดมากน้อยเพียงใด

3. ท่านมีแนวทางในการส่งเสริมให้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างในวัดตามเกณฑ์มาตรฐานการปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แก่พระสังฆาธิการอำเภอแก้งคร้อ ในจังหวัดชัยภูมิอย่างไร

4. ท่านมีรูปแบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับการสร้างสิ่งปลูกสร้างตามมาตรฐานของวัดภายในในวัดของท่านอย่างไร
